

Agenda – Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Fideogynhadledd drwy Zoom	Naomi Stocks
Dyddiad: Dydd Mercher, 4 Mai 2022	Clerc y Pwyllgor
Amser: 09.00	0300 200 6565
	SeneddPlant@senedd.cymru

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(09.00)

2 Aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith dysgwyr – sesiwn dystiolaeth 13

(09.00 – 10.15)

(Tudalennau 1 – 45)

Jeremy Miles AS, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg

Kirsty Davies-Warner, Dirprwy Gyfarwyddwr yr Is-adran Tegwch mewn Addysg, Llywodraeth Cymru

Sian Jones, Pennaeth Cefnogi Cyflawniad a Diogelu, Llywodraeth Cymru

Jane Hutt AS, y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol

Zsanett Swain, Uwch-reolwr Polisi Trais yn erbyn Menywod a Cam-drin Domestig, Llywodraeth Cymru

Emily Keoghane, Pennaeth Polisi LHDTTC+, Llywodraeth Cymru

Alessandro Ceccarelli, Pennaeth Polisi LHDTTC+, Llywodraeth Cymru

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil

CYPE(6)–10–22 – Papur 1 – Llywodraeth Cymru

3 Papurau i'w nodi

(10.15)

3.1 Absenoldeb disgyblion

(Tudalennau 46 – 104)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Weinidog y Gymraeg ac Addysg – CYPE(6)–10–22 – Papur i'w nodi 1

3.2 Blaenraglen waith

(Tudalennau 105 – 156)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Grŵp Trawsbleidiol ar Awtistiaeth – CYPE(6)–10–22 – Papur i'w nodi 2

4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

(10.15)

5 Aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith dysgwyr – trafod y dystiolaeth a materion allweddol

(10.30 – 11.30)

(Tudalennau 157 – 167)

Dogfennau atodol:

CYPE(6)–10–22 – Papur Preifat 1

6 Absenoldeb disgyblion – trafod y dull o gynnal yr ymchwiliad

(11.30 – 12.00)

(Tudalennau 168 – 174)

Dogfennau atodol:

CYPE(6)–10–22 – Papur Preifat 2

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

YMCHWILIAD Y PWYLLGOR PLANT, POBL IFANC AC ADDYSG

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg; Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol Ebrill 22

Croesawn y cyfle i ddarparu gwybodaeth i gefnogi ymchwiliad y Pwyllgor i [Aflonyddu Rhywiol Rhwng Cyfoedion Ymhlith Dysgwyr Ifanc](#).

Rydym wedi mynd i'r afael â phob un o feysydd diddordeb y Pwyllgor isod ac edrychwn ymlaen at drafod ymhellach â'r Pwyllgor ar 27 Ebrill.

Maint a natur y broblem mewn lleoliadau addysg a sawl dysgwr yr effeithir arnynt.

Croesawn [adroddiad Estyn](#) sy'n darparu gwybodaeth werthfawr ar yr achosion o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn ysgolion. Defnyddiwyd gwefan Everyone's Invited gan Estyn i lywio ei hadroddiad, ac ar adeg ysgrifennu'r wybodaeth hon cyflwynwyd mwy na 15,000 o dystiolaethau dienw o bob cwr o'r DU a'u rhannu ar y wefan.

Rydym yn cydnabod bod bwlio ac aflonyddu yn digwydd yn ein hysgolion a'n lleoliadau addysg, ac rydym yn cytuno â chanfyddiadau adroddiad Estyn bod diffyg proses adrodd gadarn. Effaith system adrodd anghyson yw na allwn fod yn siŵr o faint y broblem - nid ydym yn casglu data ar lefel genedlaethol ar hyn o bryd. Mae'r rhan fwyaf o'r awdurdodau lleol yng Nghymru yn casglu data ar fathau gwahanol o fwlio ac aflonyddu, ond maent yn anghyson iawn a gallant amrywio o ysgol i ysgol.

Canfu adroddiad Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion 2019-2020 ar iechyd a lles myfyrwyr yng Nghymru, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021¹:

- Roedd 33% o'r plant a'r bobl ifanc ym mlynnyddoedd 7-11 wedi cael eu bwlio o leiaf unwaith neu ddwywaith yn y deufis diwethaf; a
- Roedd merched yn fwy tebygol na bechgyn o fod wedi cael eu bwlio (35% o gymharu â 30%), ond yn llai tebygol na'r rheini sy'n nodi nad ydynt yn fachgen nac yn ferch, yr oedd mwy na 3 o bob 5 ohonynt wedi cael eu bwlio yn y ddeufis diwethaf.

Amcangyfrifodd Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr²:

- Profodd tua un o bob pum plentyn rhwng 10 a 15 mlwydd oed yng Nghymru a Lloegr (19%) o leiaf un math o ymddygiad bwlio ar-lein yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020;
- Ni wnaeth un o bob pedwar (26%) adrodd am eu profiadau wrth neb; a

¹ Page N., Hewitt G., Young H., Moore G., Murphy S. (2021) Iechyd a Lles Myfyrwyr yng Nghymru: Adroddiad Arolwg Iechyd a Lles Myfyrwyr y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd mewn Ysgolion 2019/20. Prifysgol Caerdydd, Caerdydd, y DU [SHRN-NR-FINAL-23_03_21-cy-AMENDED06.08.21.pdf](#)

² [Online bullying in England and Wales: year ending March 2020 - Office for National Statistics \(ons.gov.uk\)](#)

- Profodd tua thri o bob pedwar plentyn (72%) a oedd wedi wynebu ymddygiad bwlio ar-lein o leiaf rywfaent ohono yn yr ysgol neu yn ystod amser ysgol.

Fodd bynnag, mae'r data hyn yn anghyson ynddynt eu hunain – nid ydynt yn cwmpasu mathau gwahanol o leoliadau addysg ac nid ydynt yn rhoi darlun cywir o'r sefyllfa bresennol. Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n gwneud gwaith cwmpasu i ganfod sut y gallwn ddiwallu'r angen am ddata mwy cadarn yn y maes hwn, sy'n cwmpasu mathau gwahanol o fwlio ac aflonyddu yn ein lleoliadau addysg.

Byddwn yn defnyddio canfyddiadau adroddiad Estyn i lywio ein hymateb trawslywodraethol ac yn cydweithio â rhanddeiliaid i fynd i'r afael â'r mater pwysig hwn. Mae Gweinidog y Gymraeg ac Addysg hefyd wedi gofyn i Estyn gynnal arolwg arall yn 2022-23, a fydd yn canolbwyntio ar sefydliadau addysg bellach.

I ba raddau y mae'r broblem hon hefyd yn digwydd y tu allan i leoliadau addysg ffurfiol, yn cynnwys ar-lein.

Mae adroddiad Estyn yn nodi'n glir bod angen inni feddwl yn ehangach na'r diwrnod ysgol. Mae trais yn erbyn menywod a merched, yn cynnwys aflonyddu, yn rhy gyffredin o lawer. Mae hon yn broblem gymdeithasol, y mae angen ymateb iddi mewn modd cymdeithasol. Mae'n rhaid inni herio agweddau a newid ymddygiadau'r rhai sy'n ymddwyn yn gamdriniol. Ni ddylai fod angen i fenywod a merched newid eu hymddygiad. Camdrinwyr ddylai fod yn newid eu hymddygiad nhw.

Dyna pam mae Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru yn ymrwmo i atgyfnerthu Strategaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV) i gynnwys ffocws ar drais yn erbyn menywod ar y stryd ac yn y gweithle yn ogystal ag yn y cartref er mwyn sicrhau mai Cymru yw'r lle mwyaf diogel yn Ewrop i fod yn fenyw. Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar Strategaeth Genedlaethol 2022-2026 rhwng 7 Rhagfyr a 7 Chwefror, gyda dyddiad cyhoeddi arfaethedig ar ddiwedd gwanwyn 2022.

Mae'r Strategaeth yn amlinellu'n glir ein gweledigaeth bod mynd i'r afael â phob math o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn fusnes i bawb. Nid dim ond cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru ydyw. Mae angen i bob un ohonom ddod ynghyd i gydnabod yr ysgogiadau sydd gennym ac i wneud y defnydd gorau ohonynt i sicrhau bod menywod, merched a phawb sy'n wynebu neu sydd mewn risg o wynebu trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn cael eu hamddiffyn a'u cefnogi ond hefyd i sicrhau bod achosion sylfaenol ymddygiad o'r fath yn cael eu herio a'u dileu.

Dim ond os bydd pawb yn teimlo perchenogaeth dros y Strategaeth ac ymrwymiad a rennir sydd ei angen er mwyn cyflawni'r weledigaeth hon y gall ein dull gweithredu Cymru gyfan fod yn effeithiol. Mae'r Cabinet wedi cadarnhau ei fod yn cefnogi'r Strategaeth a byddwn yn mabwysiadu dull trawslywodraethol i sicrhau ei llwyddiant.

Canfu Estyn fod aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion yn fwy cyffredin ar-lein a'r tu allan i'r ysgol nac yn yr ysgol.

Rydym yn ymrwymedig i gadw dysgwyr yn ddiogel ar-lein ac mae ein dogfen '[Gwella cadernid digidol mewn addysg: Cynllun gweithredu i ddiogelu plant a phobl ifanc ar-lein](#)', yn nodi'r gwaith cydlynol rydym yn ei ddatblygu gyda phartneriaid ledled y DU a rhanddeiliaid allweddol eraill i gyflawni ein nod cyffredin o wella diogelwch a chadernid digidol plant a phobl ifanc yng Nghymru.

Drwy'r parth [Cadw'n ddiogel ar-lein](#) ar Hwb, rydym wedi datblygu adnoddau i gefnogi ymarferwyr i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol ar-lein â dysgwyr mewn modd sy'n briodol i'w hoedran. Ymysg yr adnoddau mae'r pecynnau cymorth addysgu 'Codi llaw, codi llais' a 'Dim ond jôc?', sydd wedi'u cynllunio i gefnogi dull ysgol gyfan o ddeall, atal ac ymateb i aflonyddu rhywiol ar-lein. Mae canllawiau hefyd ar gael i leoliadau addysg er mwyn ymateb i achosion o rannu delweddau noeth a hanner noeth, a datblygwyd [modiwl hyfforddi](#) ategol a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2021 i gefnogi ysgolion i ymgorffori'r canllawiau hyn.

Er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu cefnogi i gael profiadau ar-lein cadarnhaol, lansiwyd parth 'Atebion i bryderon ar-lein' newydd ar Hwb. Mae'r cyngor wedi'i lywio gan waith ymchwil a wnaed gan Lywodraeth Cymru yn ystod 2021 i brofiadau a phryderon plant a phobl ifanc a rhai o'r rhwystrau i gael help.

Mae'r parth newydd yn cynnwys gwybodaeth a chynghor i blant a phobl ifanc ar 10 pwnc gwahanol sy'n ymwneud â diogelwch ar-lein, yn cynnwys bwlio ar-lein, rhannu lluniau noeth ac aflonyddu rhywiol ar-lein. Mae'r dudalen cyngor yn cynnig gwybodaeth ac arweiniad pwysig i blant a phobl ifanc ar beth i'w wneud a ble i gael help os byddant yn poeni am rywbeth sydd wedi digwydd ar-lein. Nod y dudalen aflonyddu rhywiol ar-lein yw helpu dysgwyr i ddeall y mathau gwahanol a geir, yr effaith y gall yr ymddygiad hwn ei chael, sut i fynd i'r afael â hi a chael rhagor o gymorth. Rydym yn parhau i archwilio cyfleoedd i wella hyder ymarferwyr addysg ymhellach yn y maes hanfodol hwn.

Mae lleoliadau gwaith ieuenctid yn rhoi cyfle i bobl ifanc siarad ag oedolion y maent yn ymddiried ynddynt ynghylch materion sy'n effeithio arnynt. Mae'r Bwrdd Gwaith Ieuenctid Dros Dro yn ymwybodol o adroddiad Estyn ac maent yn awyddus i helpu i fynd i'r afael â materion yn y dyfodol. Mae gweithdrefnau diogelu clir ar waith ar gyfer gwaith ieuenctid. Gall hefyd gynnig cyfleoedd i bobl ifanc gael trafodaethau am faterion mewn amgylchedd diogel, herio ymddygiad annerbyniol a deall eu hawliau o ran mynd i'r afael â nhw.

Nid ydym yn gwybod digon ar hyn o bryd am gyffredinrwydd na natur aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn sefydliadau addysg bellach, a bydd adolygiad thematig arfaethedig Estyn yn rhoi gwybodaeth werthfawr er mwyn helpu i ddeall maint y broblem.

[Yr effaith ar ddysgu, iechyd meddwl a lles disgyblion.](#)

Gall trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol gael effaith enfawr ar blant a phobl ifanc. Gall effeithio ar eu lles, eu cyrhaeddiad addysgol, eu cydberthnasau â'u teulu a chyfoedion, a'u gallu i fwynhau cydberthnasau iach, hapus a llawn parch nawr ac yn y dyfodol.

Rydym yn cydnabod effaith niweidiol aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ar ddysgwyr; effaith yr achos o aflonyddu rhywiol ei hun, ond hefyd y modd y mae'r lleoliad addysg yn ymateb i achosion o'r fath. Ein blaenoriaeth yw sicrhau bod gan ddysgwyr fynediad i amgylchedd dysgu diogel sy'n hyrwyddo eu lles ac yn eu hamddiffyn rhag niwed.

Mae'n galonogol bod Estyn wedi canfod, yn yr ysgolion mwyaf effeithiol, bod arweinwyr yn hyrwyddo ethos cryf o barch ym mhob maes o'u gwaith, yn blaenoriaethu lles ac yn mabwysiadu dull ysgol gyfan, rhagweithiol o hyrwyddo a dathlu amrywiaeth; gyda pholisïau, gweithdrefnau a chanllawiau i staff a disgyblion sy'n cysylltu'n glir â nodau ac amcanion sy'n sicrhau bod lles wrth wraidd gwaith yr ysgol.

Mae'r dull ysgol gyfan yn ceisio cefnogi lles emosiynol a meddyliol da drwy hyrwyddo amgylchedd diwylliannol cadarnhaol mewn ysgolion, lle mae plant a phobl ifanc yn meithrin cydberthnasau cadarnhaol â staff a dysgwyr eraill. Mae'r dull ysgol gyfan a chanllawiau'r fframwaith statudol a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021 yn nodi bod rhai ffactorau risg sy'n golygu bod rhai plant a phobl ifanc yn fwy tebygol o wynebu problemau na phlant eraill. Nid yw'r ffactorau hyn yn bodoli ar eu pen eu hunain, a gall unigolyn brofi sawl un ar y tro; mae ganddynt wahanol lefelau o risg, gallant fod yn ffactorau tymor byr neu hirdymor ac mae rhai yn fwy cyffredin nag eraill. Maent yn cynnwys cael eu bwlio a'u cam-drin (yn cynnwys yn rhywiol) a wynebu trawma. Disgwylir i ysgolion ystyried anghenion unigol ddysgwyr ac rydym yn eu cefnogi i gyflwyno ymyriadau lles cyffredinol ac wedi'u targedu. Mae Llywodraeth Cymru yn buddsoddi dros £43m dros y tair blynedd nesaf (2022-23 i 2024-25) i gefnogi'r gwaith o roi'r dull ysgol gyfan ar waith ac i wella lles mewn ysgolion.

Gall effaith aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ddod i'r amlwg ar ffurf problemau presenoldeb ac ymddygiad.

Canfu Estyn, er gwaethaf y ffaith bod ysgolion yn cofnodi achosion o ymddygiad a bwlio ar y cyfan, nad ydynt yn gwneud defnydd cynhyrchiol o'r data a'r wybodaeth sydd ar gael iddynt i gategoreiddio a dadansoddi achosion o fwlio ac aflonyddu rhwng cyfoedion yn ddigon da nac yn nodi tueddiadau, sy'n atal ysgolion rhag cael darlun cywir o raddau'r gwahanol fathau o fwlio ac aflonyddu, fel aflonyddu rhywiol. Mae hyn yn golygu ei bod hi'n anodd cysylltu achosion o bresenoldeb neu ymddygiad gwael fel canlyniad aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y cysylltiad tebygol â phresenoldeb ac ymddygiad.

Mae ein Fframwaith Presenoldeb ar gyfer Cymru Gyfan yn nodi'r rôl bwysig y mae'r Gwasanaeth Lles Addysg yn ei chwarae yn rheoli pryderon ynghylch diogelwch.

Rôl pob aelod o dîm y Gwasanaeth Lles Addysg yw:

- Helpu i nodi pryderon lles a dangosyddion bod posibilrwydd bod disgyblion yn cael eu cam-drin neu eu hesgeuluso ar gam cynnar, gan gyfeirio'r pryderon hynny at yr asiantaeth briodol; (y categorïau cam-drin yw corfforol, emosiynol, rhywiol ac esgeulustod).

- Ar y cyd â'r ALI, sicrhau bod pob aelod o staff ysgolion yn gyfarwydd â'r gweithdrefnau diogelu ac yn deall eu cyfrifoldebau.
- Ar y cyd â'r ALI, rhoi cyngor a hyfforddiant pan fo angen.
- Ar gais, cynorthwyo asiantaethau diogelu i ymchwilio i achosion o gam-drin ac i amddiffyn disgyblion sy'n "wynebu risg".
- Cynrychioli'r maes addysg mewn cynadleddau achosion, grwpiau craidd ac adolygiadau amddiffyn plant.
- Pan fo'n briodol, gweithredu fel eiriolwr i'r plentyn.
- Bod yn ymwybodol o faterion fel priodas dan orfod, masnachu mewn plant, diogelu plant sy'n ffugio salwch a diogelu plant rhag cael eu cam-drin.

Mae ganddynt hefyd rôl i gydweithio'n agos â'r Heddlu, y Gwasanaethau Diogelu a Chymorth, y Gwasanaeth Prawf, ALLau a'r ysgolion i atal a lleihau achosion o ymddygiad troseddol.

Ceir cydnabyddiaeth gynyddol o effaith hirdymor amlygiad i Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentynodod ar ganlyniadau bywyd plant, yn cynnwys ar eu hiechyd a'u lles, cydberthnasau ag eraill, cyrhaeddiad addysgol a ffyniant.

Yn 2016, gwnaeth Llywodraeth Cymru ymrwymiad i gefnogi'r broses o ddatblygu gwasanaethau cyhoeddus sy'n ymwybodol o brofiadau niweidiol yn ystod plentynodod. Fel rhan o'r broses o gyflawni'r ymrwymiad hwn, rhoddwyd £300,000, rhwng 2017 a 2020, i'r Hwb Cymorth Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynodod i ddatblygu a chyflwyno hyfforddiant sydd wedi'i lywio gan ymwybyddiaeth o brofiadau niweidiol yn ystod plentynodod a thrawma i ysgolion. Cynigiwyd yr hyfforddiant i bob ysgol ac mae'r cyrsiau a'r deunyddiau cymorth bellach ar gael ar yr Hwb. Yn fwy cyffredinol, mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau tair blynedd arall o gyllid i Hwb Cymorth Profiadau Niweidiol yn ysgol Plentynodod, sef £500k y flwyddyn rhwng 2022-23 a 2024-25, i barhau i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o brofiadau niweidiol yn ystod plentynodod a mabwysiadu ymarfer sydd wedi'i lywio gan drawma.

Ym mis Ionawr 2022, cyhoeddodd y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol ddatganiad ysgrifenedig yn nodi'r cynlluniau ar gyfer datblygiad parhaus polisi Llywodraeth Cymru ar brofiadau niweidiol yn ystod plentynodod. Roedd hyn yn cynnwys ymrwymiad i ddatblygu Cynllun Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynodod. Mae'r gwaith wedi dechrau ar y cynllun, a gaiff ei gyhoeddi'r haf hwn, ynghyd â fframwaith ymarfer newydd sydd wedi'i lywio gan drawma a ddatblygwyd ar y cyd gan Hwb Cymorth Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynodod a Straen Trawmatig Cymru. Bydd y fframwaith, sy'n destun ymgynghoriad ar hyn o bryd, yn cefnogi gwasanaethau i ddeall effaith trawma ar unigolion a beth y gallant ei wneud i'w helpu. Gall ysgolion ddefnyddio'r fframwaith i gefnogi dysgwyr a all fod wedi wynebu aflonyddu rhywiol a lleihau ei effaith ar eu dysgu a'u cyrhaeddiad addysgol.

Ar 7 Mehefin 2021, gwnaethom gyhoeddi gwerthusiad terfynol ein cynlluniau peilot mewngymorth CAMHS mewn ysgolion, lle mae ymarferwyr iechyd meddwl arbenigol yn cynnig gwasanaeth ymgynghori, cysylltu, cyngor a hyfforddiant mewn ysgolion. Gwnaethom roi cyllid o £3.9m o'r gyllideb ysgol gyfan ar gyfer 2021-22 sydd ar gael i gefnogi'r broses o gyflwyno'r cynlluniau peilot yn genedlaethol yn unol â

chanfyddiadau ac argymhellion terfynol y gwerthusiad ac rydym yn rhoi £5m arall i gefnogi gweithgarwch yn 2022-23. Mae'r byrddau iechyd wedi dweud wrthym y bydd y cyllid newydd yn sicrhau y gellir recriwtio mwy na 100 o staff cyfwerth ag amser llawn i weithio gydag ysgolion. Un o rolau pwysig y gwasanaeth fydd cefnogi staff ysgolion i nodi materion a sicrhau bod plant a phobl ifanc sydd mewn trallod yn cael eu cyfeirio at y cymorth mwyaf priodol mewn modd amserol.

Yn aml, mae problemau ymddygiad yn mynd law yn llaw ag iechyd meddwl a lles emosiynol gwael ac mae mynd i'r afael â hyn mewn ysgolion wedi bod yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru ers cryn amser. Mae cwnsela yn rhan allweddol o sicrhau bod plant a phobl ifanc sydd â phroblemau emosiynol a phroblemau iechyd meddwl yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu buddsoddi mwy na £10m dros y tair blynedd nesaf (2022-23 i 2024-25) i wella'r ddarpariaeth cwnsela ledled Cymru.

Yr effaith ar leoliadau a staff addysg, er enghraifft o ran disgyblaeth a'r graddau y mae aflonyddu ymhlith dysgwyr wedi cael ei 'normaleiddio'.

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru 'Dulliau Ymarferol o Reoli Ymddygiad yn yr Ystafell Ddosbarth' yn nodi pan fydd gan athrawon sgiliau ataliol ac ymatebol da, bod y tebygrwydd y bydd anawsterau'n codi neu'n datblygu'n ddigwyddiadau yn llawer is. Dylid cefnogi'r broses o ddatblygu a chyflwyno sgiliau o'r fath ymhlith athrawon, p'un a ydynt yn athrawon medrus a phrofiadol sy'n gyfrifol am gefnogi eraill, yn athrawon sydd am ehangu eu sgiliau rheoli ymddygiad yn yr ystafell ddosbarth neu'n athrawon newydd gymhwyso (ANGau).

Canfu Estyn, ar y cyfan, nad yw disgyblion yn dweud wrth athrawon pan fyddant yn wynebu aflonyddu rhywiol. Mae hyn am ei fod yn digwydd mor rheolaidd, yn aml, dim ond wrth ffrind y byddant yn dweud, neu byddant yn ei gadw iddyn nhw eu hunain. Maent o'r farn ei fod yn ymddygiad sydd wedi'i normaleiddio ac nad yw athrawon yn ymwybodol o faint y broblem. Yn ogystal, mae'r disgyblion yn dweud bod athrawon yn aml yn diystyru digwyddiadau fel rhai dibwys neu'n annog disgyblion i'w hanwybyddu. Nododd bron i hanner y disgyblion a ddywedodd eu bod wedi wynebu aflonyddwch rhywiol gan eu cyfoedion eu bod wedi cadw'r aflonyddu rhywiol iddyn nhw eu hunain.

Teimlwyd hyn yn arbennig gan ddisgyblion LHDTG+ sydd wedi cael profiadau personol sylweddol o aflonyddu homoffobig ar lafar, gyda llawer yn dweud bod bwllo homoffobig yn digwydd drwy'r amser ac mai dyna yw'r math mwyaf cyffredin o aflonyddu yn eu hysgol.

Mae adborth diweddar a gafodd Lywodraeth Cymru gan athrawon, uwch-arweinwyr a phobl ifanc eu hunain yn dangos bod gwir ddiffyg hyder ymysg ymarferwyr o ran cael trafodaethau ynghylch homoffobia, aflonyddu rhywiol, rhywedd a hil – trafodaethau sy'n aml yn anodd. Mae tystiolaeth anecdotaidd yn dangos bod llawer o ymarferwyr yn poeni am effaith cael y mathau hyn o drafodaethau, ac mae ofn canlyniadau posibl – yn aml caiff hyn ei ddangos mewn enghreifftiau o drafodaethau ynghylch hunaniaeth o ran rhywedd a thrawsffobia, er enghraifft.

Effaith y diffyg hyder hwn yw bod y mathau hyn o drafodaethau'n cael eu hosgoi neu eu diystyru. Mae hyn yn unol â chanfyddiadau adroddiad Estyn, sy'n arwain at ddiffyg hyder ymysg disgyblion i rannu neu adrodd ar eu pryderon a/neu eu profiadau eu hunain.

Felly, mae'n hanfodol bod gwaith Llywodraeth Cymru i gyflwyno dull ysgol gyfan at Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a chanllawiau gwrth-fwlio cadarn wedi'u diweddarau yn cael ei ddatblygu a'i gwblhau ynghyd â'r dysgu proffesiynol a datblygiad parhaus ar gyfer ein staff addysgu a'n hymarferwyr. Cyhoeddir canllawiau gwrth-fwlio diwygiedig ym mis Gorffennaf 2022.

Nid yw trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, yn cynnwys pob math o aflonyddu, yn anochel. Mae'n ymwneud â mwy nag 'ymddygiadau' unigolion sy'n galluogi trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Mae'n ymwneud â normau, agweddau a chredoau cymdeithas y mae'n rhaid eu herio, oherwydd y pethau hyn sy'n cynnal, esgusodi, cyfiawnhau a 'normaleiddio' trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Nod ein Strategaeth ddiwygiedig yw herio agwedd y cyhoedd tuag at drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol ledled poblogaeth Cymru drwy godi ymwybyddiaeth ac ysgogi trafodaeth gyhoeddus gyda'r nod o leihau'r achosion ohono.

Yr effeithiau penodol ar grwpiau penodol o ddysgwyr, er enghraifft disgyblion hŷn, merched a disgyblion LHDTC+.

Gwyddom o adroddiad Estyn fod aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion yn effeithio mewn modd anghymesur ar grwpiau penodol o ddysgwyr, yn cynnwys disgyblion hŷn, merched a disgyblion LHDTC+.

Mae'n hanfodol bod ein plant a'n pobl ifanc yn cael eu haddysgu sut i herio pob math o aflonyddu mewn modd diogel, ond mae camau ataliol drwy addysg hefyd yn hanfodol. Mae ein fframwaith newydd ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru, a ddaw'n weithredol o fis Medi, wedi'i ddatblygu i gynnwys pob dysgwr ac mae'n cynnwys Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb gorfodol. Mae cydraddoldeb a chynhwysiant wrth wraidd y Cod ac mae wedi'i gynllunio i roi sgiliau bywyd i ddysgwyr, yn cynnwys dealltwriaeth o ymddygiadau ar gamau priodol o ran eu datblygiad, yn cynnwys pob math o fwlio, a bwlio ar sail LHDTC+, trais rhywiol a thrais ar sail rhywedd mewn amrywiaeth o gyd-destunau, yn cynnwys ar-lein.

Rydym wedi comisiynu hyfforddiant i arweinwyr ysgolion er mwyn ymgorffori ein canllawiau gwrth-fwlio a rhoi'r sgiliau sydd eu hangen arnynt i fynd i'r afael â phob math o fwlio mewn ysgolion, yn cynnwys bwlio homoffobig. Rydym yn gwneud dysgu proffesiynol yn flaenoriaeth allweddol dros y misoedd nesaf i gefnogi ysgolion a lleoliadau cyn rhoi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ar waith, ac rydym wrthi'n cydweithio ag ymarferwyr a phartneriaid i ddatblygu Cynllun Cenedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Wedi ein llywio gan gyngor gan Estyn, byddwn yn cydweithio'n agos â'r sector addysg bellach i sicrhau bod dysgu proffesiynol, canllawiau a chymorth priodol ar waith i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol a bwlio.

Byddwn hefyd yn ystyried sut y gall hyfforddiant yn y dyfodol i ysgolion ac arweinwyr ysgolion fynd ymhellach er mwyn ymgorffori'r wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i fynd i'r afael â mathau penodol o fwlio, fel bwlio homoffobig a thrawsffobig, ac aflonyddu rhywiol.

O dan Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus (rhwymedigaeth gyfreithiol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ar gyfer pob ysgol, coleg ac awdurdod lleol), mae rhwymedigaeth ar ysgolion ac awdurdodau lleol hefyd i sicrhau y caiff camau gweithredu priodol ac effeithiol eu cymryd i ddileu neu leihau anfanteision sy'n wynebu dysgwyr o ganlyniad i'w nodweddion gwarchodedig, fel rhyw, rhywioldeb a rhywedd.

Mae ein Strategaeth Genedlaethol ar gyfer trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol wedi'i llywio gan y dystiolaeth fyd-eang a chenedlaethol bod pob math o gamdriniaeth yn effeithio mewn modd anghymesur ar fenywod a merched. Fodd bynnag, rydym hefyd yn cydnabod nad yw effaith trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn unfurf. Mae'n effeithio ar bobl wahanol mewn ffyrdd gwahanol ac felly bydd deall effaith hyn ar gydraddoldeb ar sail drawstoriadol yn hanfodol os ydym am fynd i'r afael â'r broblem i bawb yng Nghymru.

Gall gwahaniaethau diwylliannol effeithio ar faterion fel cam-drin a thrais ar sail 'anrhydedd'. Gall rhywioldeb a hunaniaeth rhywedd lywio profiad o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol ac mae data'n dangos bod pobl anabl yn wynebu cyfraddau uwch o lawer o gam-drin domestig.

Felly, mae'n hanfodol bod ein Strategaeth yn cysylltu â gwaith ar y Cynllun Cydraddoldeb Strategol, Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliol Cymru drafft, y Cynllun Gweithredu LHDTTC+ drafft a'r Cynllun Gweithredu Hawliau Anabledd, wrth iddi gael ei ddatblygu. Bydd hyn yn sicrhau ein bod yn deall ac yn adlewyrchu materion cydraddoldeb, a bod ein hymateb yn cael ei deilwra'n briodol.

Effeithiolrwydd polisiâu a chanllawiau presennol, a nodi atebion a gwelliannau posibl.

Mae gan bob lleoliad addysg yng Nghymru ddyletswydd gyfreithiol i sicrhau bod amgylchedd dysgu diogel ar gael i blant; rydym yn disgwyl i'r cyfrifoldebau diogelu hyn gael eu cymryd o ddifrif.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau statudol [Cadw Dysgwyr yn Ddiogel](#) er mwyn helpu ysgolion i greu a chynnal amgylchedd dysgu diogel i blant. Rhaid i'r canllawiau hyn gael eu darllen a'u dilyn gan awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu ysgolion a gynhelir (yn cynnwys ysgolion meithrin a gynhelir), ysgolion sylfaen ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, a sefydliadau addysg bellach, o dan adran 175 o Ddeddf Addysg 2002.

Mae'r bennod yn Cadw Dysgwyr yn Ddiogel ar *Gyfrifoldebau diogelu mewn amgylchiadau penodol* yn cynnwys adran ar achosion o gam-drin ac ymddygiad rhywiol niweidiol rhwng cyfoedion. Mae hefyd yn cynnwys canllawiau ar yr ymateb priodol gan staff lleoliadau addysg sydd â phryderon ynglŷn â diogelu.

Gwnaethom adolygu'r canllawiau hyn er mwyn sicrhau eu bod yn adlewyrchu'r newidiadau a wnaed i ddeddfwriaeth ac yn atgyfnerthu trefniadau diogelu. Gwnaethom gynnal ymgynghoriad ar y fersiwn ddiwygiedig o Cadw Dysgwyr yn Ddiogel rhwng 18 Gorffennaf a 7 Tachwedd 2019. Diben yr ymgynghoriad oedd nodi a yw'r canllawiau drafft diwygiedig yn diwallu anghenion cynulleidfaoedd allweddol. Croesawyd y fersiwn ymgynghoriad ddiwygiedig o'r canllawiau ond cynigiodd yr ymatebwyr awgrymiadau ynghylch sut y gellid eu gwella, a ddefnyddiwyd gennym i lywio diwygiadau a wnaed i'r fersiwn derfynol o'r canllawiau a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2020.

Mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu adnodd archwilio trefniadau diogelu er mwyn helpu ysgolion (a phob lleoliad addysg arall) i sicrhau bod systemau effeithiol ar waith i gyflawni eu rhwymedigaethau diogelu cyfreithiol yn unol â chanllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel. Mae'r adnodd archwilio wedi'i gynnwys yng nghanllawiau diwygiedig Cadw Dysgwyr yn Ddiogel fel mater o ymarfer effeithiol i bob lleoliad addysg.

Mae'r Hwb yn cynnal cyfres o fodiwlau e-ddysgu, a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae'r [Modiwlau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel](#) yn helpu pob aelod o staff mewn lleoliadau addysg i ddeall eu cyfrifoldebau diogelu fel y'u nodir yng nghanllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel. Mae pum modiwl ar wahân ar gael ar Hwb. Gall yr unigolyn diogelu dynodedig neu bennaeth glustnodi'r modiwlau i aelodau eraill o staff er mwyn eu helpu i fonitro cynnydd a chyrhaeddiad y staff. Mae'r [Canllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel](#) yn rhoi cyngor i unigolion diogelu dynodedig a phenaethiaid ar sut i ddefnyddio a chlustnodi'r modiwlau hyn. Mae'r modiwlau wedi'u diweddarau yn unol â chanllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel.

Maent ar gael i'r sector annibynnol sy'n eu galluogi i gyflawni eu dyletswyddau diogelu yn effeithiol a bydd y dysgu sydd ar gael yr un fath â'r hyn a geir mewn ysgolion a gynhelir.

Drwy'r parth [Cadw'n ddiogel ar-lein](#) ar Hwb, rydym wedi datblygu adnoddau i gefnogi ymarferwyr i addysgu a chefnogi dysgwyr â'r broblem gyffredin o rannu delweddau noeth. Gan gydnabod y gall fod yn gymhleth ymateb i ddigwyddiadau sy'n cynnwys cyfoedion, gan y gall sawl cymhelliad neu reswm gwahanol fod yn sail i'r ymddygiad, gwnaethom gyhoeddi [canllawiau](#) i leoliadau addysg i'w cefnogi i ymateb yn effeithiol i achosion o rannu delweddau noeth a hanner noeth ym mis Rhagfyr 2020. Datblygwyd [modiwl hyfforddi](#) ategol a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2021 i gefnogi ysgolion i ymgorffori'r canllawiau hyn. Gall y modiwl hwn helpu wrth ddatblygu gweithdrefnau ar gyfer mynd i'r afael â digwyddiadau i sicrhau ymateb priodol a chymesur.

Mae [Gweithdrefnau Diogelu Cymru](#) ar gyfer plant ac oedolion sy'n wynebu risg o gamdriniaeth ac esgeulustod. Maent yn nodi'r rolau a'r cyfrifoldebau hanfodol i ymarferwyr er mwyn sicrhau eu bod yn diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg o gamdriniaeth ac esgeulustod.

Nod y gweithdrefnau hyn yw llywio ymarfer diogelu i bawb sy'n cael eu cyflogi yn y sector statudol, y trydydd sector (gwirfoddol) a'r sector preifat mewn gwasanaethau ieched, gofal cymdeithasol, addysg, yr heddlu, cyfiawnder a gwasanaethau eraill.

Maent yn hyrwyddo ymarfer diogelu cyson sy'n seiliedig ar dystiolaeth mewn asiantaethau a ledled Cymru.

Mae hyn yn cynnwys *Canllaw Ymarfer Cymru Gyfan – diogelu plant lle mae pryderon ynghylch ymddygiad rhywiol niweidiol*. Mae'r canllaw'n cynnwys cyngor ar ymateb i gamdriniaeth rhwng cyfoedion mewn modd sy'n diogelu plant a phobl ifanc ac, yn unol â'r egwyddor 'plant yn gyntaf', mae'n cynnig cefnogaeth ac ymyriad priodol i blant sydd ag ymddygiad rhywiol niweidiol er mwyn atal niwed.

Cyhoeddwyd y [Cynllun Gweithredu Cenedlaethol](#) ar atal ac ymateb i achosion o gam-drin plant yn rhywiol ym mis Gorffennaf 2019 ac mae'n cynnwys camau gweithredu ar atal ac ymateb i ymddygiad rhywiol niweidiol. Roedd hyn yn cynnwys datblygu sesiwn dysgu ar-lein mynediad agored amlasiantaethol, cyngor i ymarferwyr mewn asiantaethau a chynghor i rieni/gofalwyr plant a phobl ifanc lle ceir pryderon ynghylch ymddygiad rhywiol niweidiol. Mae'r Cynllun hefyd yn cynnwys camau gweithredu i Fyrddau Diogelu rhanbarthol adolygu trefniadau ar gyfer llwybrau ymyriad yn gynnar i blant lle ceir pryderon ynghylch ymddygiad rhywiolledig amhriodol neu ymddygiad rhywiol niweidiol.

Rydym eisoes wedi sefydlu sawl llinell gymorth a ariennir gan Lywodraeth Cymru, yn benodol Childline Cymru, Byw Heb Ofn a gwasanaeth MEIC. Hefyd, mae canllawiau helaeth ar gael ar atal ac ymateb i achosion o aflonyddu rhywiol a cham-drin plant, yn cynnwys ein canllawiau statudol [Cadw Dysgwyr yn Ddiogel](#).

Rydym wedi derbyn argymhelliad Estyn i *sicrhau bod ysgolion yn cael diweddariadau rheolaidd a llawn gwybodaeth ar arferion gorau ac adnoddau addas sydd ar gael i'w cynorthwyo i gyflwyno addysg cydberthynas a rhywioldeb*.

Mae hwn yn faes blaenoriaeth i Lywodraeth Cymru ac mae cynllun cenedlaethol o ddysgu proffesiynol ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wrthi'n cael ei ddatblygu gydag ymarferwyr a phartneriaid. Mae swyddogion wrthi'n trafod â rhanddeiliaid allweddol a rhanddeiliaid ehangach Llywodraeth Cymru i nodi bylchau, ac i gomisiynu adnoddau newydd o ansawdd uchel pan fo angen er mwyn cefnogi'r broses o'u rhoi ar waith. Bydd sgysiau Rhwydwaith Cenedlaethol hefyd yn cynnig cyfle i drafod adnoddau Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, yr ystyrir eu bod o ansawdd uchel ac i fynd i'r afael ag unrhyw fylchau lle gall fod angen comisiynu adnoddau newydd.

Ymrwymodd y Strategaeth Genedlaethol flaenorol ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol i gynyddu ymwybyddiaeth plant, pobl ifanc ac oedolion o bwysigrwydd cydberthnasau diogel, cyfartal ac iach a'u grymuso i wneud dewisiadau personol cadarnhaol. Mae'r amcan hwn wedi'i drosglwyddo i fersiwn nesaf y Strategaeth. Rhaid inni roi'r cyfle i bobl ifanc dyfu heb syniadau niweidiol a chyfyngol ynghylch rolau, pŵer a rheolaeth o ran rhywedd a rhoi'r sgiliau iddynt dynnu sylw at ymddygiad annerbyniol.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ariannu prosiect Sbectrwm Hafan Cymru, sy'n hyrwyddo pwysigrwydd cydberthnasau iach ac sy'n codi ymwybyddiaeth o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Mae Sbectrwm hefyd yn cynnig hyfforddiant i staff a llywodraethwyr ysgolion ynghylch deall effaith cam-drin

domestig ar blentyn ac yn hyrwyddo dull ysgol gyfan o fynd i'r afael â cham-drin domestig.

Addysg Uwch

Y tymor hwn, bydd Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (CCAUC) yn cyhoeddi cylchlythyr ar ddiogelu er mwyn sicrhau addysg uwch diogel a chynhwysol. Bydd y cylchlythyr hwn yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau roi rhagor o sicrwydd i CCAUC ar bolisiau a phrosesau i sicrhau diogelwch myfyrwyr mewn perthynas â thrais, camdriniaeth ac aflonyddwch.

Mae CCAUC yn cwrdd yn rheolaidd â swyddogion o'r tîm trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol i sicrhau bod eu gwaith yn parhau i gyd-fynd â blaenoriaethau Llywodraeth Cymru. Cyflwynodd CCAUC [ymateb i'r ymgynghoriad](#) ar y Strategaeth Genedlaethol ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol ym mis Chwefror 2022.

Mae CCAUC wedi cael trafodaethau â swyddogion AB i sicrhau bod eu hadolygiad o fesurau diogelu mewn AU (sydd wedi'i drefnu ar gyfer 2022/23) yn cyd-fynd ag adolygiad Llywodraeth Cymru o aflonyddwch rhwng cyfoedion mewn colegau AB. Bydd yr adolygiad o AB, a arweinir gan Estyn, yn adolygiad sy'n cyd-fynd â'r adolygiad o ysgolion sydd wedi'i gwblhau, felly, bydd CCAUC yn cynnal cyfres o adolygiadau ar draws y system i lywio ei ddealltwriaeth o'r camau i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod mewn addysg a diwylliannau lle ceir casineb at fenywod lle maent yn bodoli.

Cynhaliodd CCAUC ddigwyddiad AU ar 17 Chwefror i drafod: trais yn erbyn menywod; goblygiadau Strategaeth arfaethedig Llywodraeth Cymru ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol ar AU; sbeicio; cydweithio ag asiantaethau yn y trydydd sector i gefnogi menywod a mynd i'r afael ag achosion o drais ac aflonyddu; materion sy'n codi o gyd-destun COVID-19 a mabwysiadu hyfforddiant Gwylwyr. Roedd cynrychiolwyr o bob prifysgol yng Nghymru a nifer o golegau addysg bellach a phartneriaid o'r trydydd sector yn y digwyddiad. Ymysg y siaradwyr roedd tîm Llywodraeth Cymru ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, Iechyd Cyhoeddus Cymru a Cymorth i Ferched Cymru. Mae CCAUC wedi trefnu i gwrdd â Phrif Swyddog Gweithredol Cymorth i Ferched Cymru, Sara Kirkpatrick, i drafod sut y gallant weithio'n agosach mewn partneriaeth â phrifysgolion, er mwyn mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol.

Cyhoeddwyd y canllawiau ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol ar gyfer Sefydliadau Addysg Uwch mewn partneriaeth â CCAUC ym mis Mawrth 2020 fel y cynlluniwyd, a chawsant eu hadolygu ym mis Tachwedd 2020 i gynnwys effaith pandemig COVID-19.

Mae CCAUC wedi ymrwymo £2m bob blwyddyn i brifysgolion i gefnogi'r gwaith o roi strategaethau lles ac iechyd ar waith ac mae CCAUC yn disgwyl i'r strategaethau a'r cynlluniau gweithredu hyn fynd i'r afael â materion sy'n effeithio ar les ac iechyd ar bob ffurf.

Effeithiolrwydd rolau amrywiaeth eang o gyrff statudol mewn perthynas â'r mater hwn, yn cynnwys yr heddlu, gwasanaethau cymdeithasol, adrannau addysg awdurdodau lleol, unedau atgyfeirio disgyblion ac ysgolion eu hunain, ac i ba raddau y mae dull amlasiantaethol yn cael ei ddefnyddio lle y bo'n briodol.

Gan gydnabod bod dull amlasiantaethol yn allweddol i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion, rydym wedi bod yn ymgysylltu â Phlisma yng Nghymru o'r cychwyn cyntaf. Mae Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau a Heddluoedd yn ymrwymedig i gydweithio â Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn lleoliadau addysg.

Cyfarfu'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol a Gweinidog y Gymraeg ac Addysg â chynrychiolwyr o Swyddfeydd Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau a Heddluoedd i fynd i'r afael â chanfyddiadau adroddiad Estyn.

Mae'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol yn cwrdd yn rheolaidd â chadeirydd presennol Grŵp Plisma Cymru Gyfan, Comisiynwr yr Heddlu a Throseddau Dafydd Llywelyn, i drafod amrywiaeth o faterion, yn cynnwys aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion a chasineb at fenywod yn ehangach.

Roedd yn dda gweld y cyfeiriadau cadarnhaol yn adroddiad Estyn at waith Rhaglen Ysgolion Heddluoedd Cymru. Mae'r rhaglen wedi'i chefnogi gan Lywodraeth Cymru ers 2004 ac rydym yn buddsoddi £1.98m ynddi bob blwyddyn. Ceir arian cyfatebol gan bedwar Heddlu Cymru.

Dros y blynyddoedd, mae'r Rhaglen wedi esblygu drwy ehangu i gwmpasu materion cymunedol ehangach a materion diogelwch personol ar holl gamau allweddol y cwricwlwm. Mae'r rhaglen graidd yn cynnwys camddefnyddio sylweddau, ymddygiad gwrthgymdeithasol, cam-drin domestig, bwllo, diogelwch ar-lein, secstio, camfanteisio'n rhywiol ar blant a chydysyniad, gan ddarparu rhaglen gytbwys mewn ysgolion cynradd ac uwchradd.

Mae'r swyddogion yn cydweithio'n agos â'r Heddlu ar roi'r argymhellion ar waith o adolygiad o'r rhaglen a gynhaliwyd yn 2019.

Gwyddom fod y rhaglen wedi cynnal 8,180 o wersi Atal Troseddau a bod 70% o ysgolion Cymru wedi'u cyrraedd hyd yma ym mlwyddyn academiaidd 21/22. Hefyd, cafwyd 289,029 o gysylltiadau â disgyblion hyd yma yn y flwyddyn ysgol hon (yn cynnwys Gwasanaethau). Cynhaliwyd 4,544 o Weithgareddau Plisma Ysgolion Cefnogol yn cynnwys delio â 2,636 o ddigwyddiadau mewn ysgolion gan ddefnyddio Protocol Crime Beat mewn Ysgolion.

Fel rhan o waith Ysgolion Bro, ar 22 Mawrth, gwnaethom gyhoeddi cyllid o £3.84m i gefnogi Swyddogion Ymgysylltu â Theuluoedd mewn ysgolion. Bydd y rolau hyn yn canolbwyntio ar gydweithio â phlant a phobl ifanc sy'n wynebu anawsterau a'u teuluoedd i fynd i'r afael ag unrhyw faterion. Bydd y rolau hyn yn cyfrannu at ein gwaith o fynd i'r afael â materion fel aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion drwy nodi'r broblem yn gynnar a chydweithio ag eraill i roi cymorth.

Effeithiolrwydd ymateb ar y cyd Llywodraeth Cymru ar draws ei holl adrannau perthnasol gan ganolbwyntio ar addysg, gwasanaethau cymdeithasol a diogelwch cymunedol a chynnwys gwasanaethau annatganoledig fel yr heddlu a'r system cyfiawnder troseddol.

Mae'n flaenoriaeth drawslywodraethol o hyd i sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn cael cefnogaeth ac yn gallu nodi unrhyw bryderon sydd ganddynt. Gan gydnabod bod heriau diwylliannol ehangach o ran mynd i'r afael â'r mater hwn, rydym yn parhau i gydweithio'n drawslywodraethol mewn perthynas â'n hymateb parhaus.

Byddwn yn defnyddio canfyddiadau adroddiad Estyn i lywio ein hymateb trawslywodraethol ac yn cydweithio â rhanddeiliaid i fynd i'r afael â'r mater pwysig hwn, yn cynnwys datblygu cynllun gweithredu amlasiantaethol. Mae'r cynllun gweithredu wedi'i anelu at blant a phobl ifanc, a phawb sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc mewn lleoliad addysg a fyddai'n cael budd o ddeall y camau gweithredu a gymerir gan Lywodraeth Cymru a phartneriaid i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn lleoliadau addysg.

Bydd y cynllun gweithredu yn nodi'r camau gweithredu presennol a'r camau gweithredu arfaethedig ar gyfer y dyfodol i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn lleoliadau addysg yn erbyn themâu allweddol a nodwyd. Yn bwysig, bydd y cynllun gweithredu hwn yn cysylltu â chynlluniau eraill: y Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar Atal ac Ymateb i Gam-drin Plant; y Cynllun Gweithredu Cadernid Digidol mewn Addysg a Strategaeth trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, er mwyn gwella dealltwriaeth o'r gwaith a'r cymorth sydd ar gael i rymuso plant a phobl ifanc.

Yn dilyn ei ddatganiad ysgrifenedig ar 16 Mehefin, ysgrifennodd Gweinidog y Gymraeg ac Addysg at yr holl ysgolion a restrir yn adroddiad Everyone's Invited i geisio sicrwydd o'u mesurau diogelwch ac i gynnig cymorth a chynghor. Anfonwyd llythyr i bob ysgol gan Gyfarwyddwr y Gymraeg ac Addysg.

Mae gweithio ar y cyd yn hanfodol os ydym am gyflawni ein nod o fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol a sicrhau mai Cymru yw'r lle mwyaf diogel yn Ewrop i fod yn fenyw. Rydym wedi cydweithio ag amrywiaeth eang o bartneriaid allweddol yn cynnwys timau ym mhob rhan o Lywodraeth Cymru, yr heddlu, y sector arbenigol a goroeswyr i ddatblygu ein Strategaeth bum mlynedd nesaf ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Mae cydweithio a chydgyhyrchu wedi bod yn hanfodol er mwyn datblygu'r Strategaeth ddrafft a bydd hyn hefyd yn hanfodol er mwyn ei rhoi ar waith.

Caiff y Strategaeth ei rhoi ar waith drwy ddull glasbrint, sy'n dwyn ynghyd sefydliadau datganoledig ac annatganoledig, a bydd yn atgyfnerthu'r bartneriaeth rhwng y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r sector arbenigol.

Bydd Bwrdd Partneriaeth Cenedlaethol newydd yn goruchwyllo'r gwaith o roi'r Strategaeth ar waith – bwrdd a arweinir gan Weinidogion dan gadeiryddiaeth Dafydd Llywelyn, Comisiynydd yr Heddlu a Throseddau arweiniol Cymru.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru yn arwain y gwaith o roi Rhan 7 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014, y canllawiau statudol cysylltiedig a Gweithdrefnau Diogelu Cymru ar waith. Caiff cyfrifoldebau diogelu eu rhannu rhwng asiantaethau datganoledig ac annatganoledig. Mae'r holl waith a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru ar ddiogelu plant yn cynnwys gwaith trawslywodraethol ac mae wedi'i lywio drwy ymgysylltu â chyrff a sefydliadau allanol ar sail amlasiantaethol. Mae Grŵp trawslywodraethol wedi'i sefydlu ar ddiogelu, trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol a phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod i sicrhau y caiff gwybodaeth ei rhannu ac i wella ymwybyddiaeth o waith trawsbynciol i gefnogi dull ar y cyd.

Prosesau ysgolion, colegau ac awdurdodau lleol i gasglu a defnyddio data ar fwlio ac aflonyddu, fel sy'n berthnasol i'r mater hwn.

Mae'n amlwg o adroddiad Estyn bod angen clir am adroddiadau mwy cadarn ar achosion o aflonyddu rhywiol mewn lleoliadau addysg, ac nad oes gan blant a phobl ifanc yr hyder i roi gwybod i'w hathrawon am achosion. Gall hyn, yn ei dro, arwain at ddiffyg gwybodaeth am wir faint y broblem mewn ysgolion, yn ogystal â diffyg cysondeb mewn systemau adrodd ac wrth gasglu data. Caiff hyn ei adlewyrchu ar draws mathau amrywiol o aflonyddu a bwlio, yn cynnwys aflonyddu hiliol a bwlio homoffobig.

Rydym wedi derbyn argymhelliad Estyn i *weithio gydag awdurdodau addysg lleol er mwyn gwella'r ffordd y maent yn casglu gwybodaeth am fwlio ac aflonyddu gan ysgolion a sicrhau bod awdurdodau lleol yn adnabod ac yn ymateb i batrymau a thueddiadau mewn ymddygiad*. Mae hyn er mwyn cynllunio canllawiau, hyfforddiant a chymorth addas i ysgolion. Gwyddom hefyd fod dull colegau o gasglu ac adrodd ar y wybodaeth hon yn amrywio, felly mae angen ehangu gwaith ar wella systemau adrodd ar draws lleoliadau addysg.

Rydym eisoes yn ystyried y newidiadau sydd eu hangen i'n canllawiau gwrth-fwlio, [Hawliau, Parch, Cydraddoldeb](#) mewn perthynas ag aflonyddu a bwlio hiliol mewn ysgolion, yn unol â'r Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol – Cymru Wrth-hiliol. Byddwn yn ystyried sut y gellir ehangu'r gwaith hwn yn effeithiol i gynnwys arferion adrodd cadarn, cofnodi a chasglu data ar aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion, aflonyddu a bwlio homoffobig.

Bydd arferion adrodd cadarn a chyson yn:

- gwella hyder plant a phobl ifanc bod eu pryderon yn cael eu cymryd o ddifrif;
- ymgorffori'r diwylliant yn ein lleoliadau addysg bod aflonyddu neu fwlio o unrhyw fath yn gwbl annerbyniol;
- arwain at gynnydd mewn arferion casglu data tymor hwy a thueddiadau a fydd yn helpu i lywio ein prosesau llunio polisïau ac i greu newid.

Rôl teuluoedd, rhieni a gofawyr, fel sy'n berthnasol i'r mater hwn.

Mae mynd i'r afael ag agweddau negyddol at rolau o ran rhywedd a chydberthnasau yn fusnes i bawb ac mae dull cymdeithas gyfan yn rhan sylfaenol o'r Strategaeth Genedlaethol newydd ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Mae achosion o aflonyddu, cam-drin a thrais yn digwydd yn ddyddiol i fenywod ac maent wedi effeithio ar eu bywydau am lawer rhy hir.

Byddwn yn parhau i weithio mewn partneriaeth â gwasanaethau arbenigol i godi ymwybyddiaeth o'r anghydraddoldeb a'r problemau diogelwch a wynebir gan fenywod a merched, ac i roi diwedd ar bob math o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, a byddwn yn parhau i gydweithio â Heddluoedd Cymru, Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau, byrddau diogelwch cyhoeddus a Gwasanaeth Erlyn y Goron i roi hyder i ddioddefwyr roi gwybod am achosion o gam-drin a thrais pan fyddant yn digwydd ac i ddwyn y sawl sy'n cam-drin i gyfrif.

Byddwn yn torri'r cylch ac yn mynd i'r afael ag achosion sylfaenol trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol drwy fynd i'r afael â thrais gan ddynion, a'r casineb at fenywod a'r anghydraddoldeb rhywiol sy'n sail iddo

Dynion yw'r mwyafrif helaeth o'r rhai sy'n cyflawni trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, ond nid bob amser. Felly, mae'n bwysig cydnabod nad menywod yw'r dioddefwyr bob amser a'i fod yn gallu effeithio ar ddynion a phobl â hunaniaeth anneuaidd hefyd. Caiff pob cyflawnwr, ni waeth beth fo'i rywedd, ei ddwyn i gyfrif am ei weithredoedd. Fodd bynnag, mae trais gan ddynion yn diffinio trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, a bod mynd i'r afael â'r dynameg pŵer a rheolaeth a grëir gan anghydraddoldeb rhywiol yn gywir yn allweddol.

Rhaid i hyn ddechrau gyda bechgyn a dynion ifanc er mwyn i genedlaethau'r dyfodol gael cyfle i dorri'r cylch hwn a datblygu cydberthnasau iach yn seiliedig ar barch a chydysyniad.

Fel rhan o'n gwaith i ddatblygu Ysgolion Bro, byddwn yn meithrin cydberthnasau cadarnhaol â rhieni/gofawyr. Mae Ysgolion Bro yn gallu nodi problemau'n well ar gam cynnar a chydweithio ag eraill i roi cymorth.

Rôl y Cwricwlwm newydd i Gymru o ran datblygu agweddau iachach tuag at faterion cydberthynas a rhywioldeb.

Bydd y cwricwlwm newydd o fis Medi 2022 yn cynnwys Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles a fydd yn gwella ffocws y cwricwlwm newydd ar iechyd a lles dysgwyr. Mae hyn yn rhan arloesol o'r cwricwlwm newydd a'i nod yw sicrhau bod pob person ifanc yng Nghymru yn cael addysg a chymorth mewn perthynas â materion fel lles corfforol, emosiynol a meddyliol.

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn ofyniad statudol yn Fframwaith y Cwricwlwm i Gymru ac mae'n orfodol i bob dysgwr. Mae gan ysgolion a lleoliadau rôl ganolog i'w chwarae yn creu amgylcheddau diogel a grymusol wrth ategu hawliau

dysgwyr i fwynhau cydberthnasau iach a diogel sy'n gwireddu eu dyheadau drwy gydol eu hoes.

Caiff Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei rhoi ar waith mewn ysgolion cynradd, ysgolion meithrin a gynhelir a lleoliadau meithrin nas cynhelir o fis Medi 2022.

O fewn canllawiau statudol newydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, mae'n amlwg y dylai'r dull gweithredu mewn perthynas ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn gadarnhaol, yn amddiffynnol ac yn ataliol, gan ystyried sut y gallai fod angen i ddysgwyr gael eu cefnogi i wybod sut i gydnabod pob math o wahaniaethu, trais, camdriniaeth ac esgeulustod, yn cynnwys trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, ac mae dolen wedi'i chynnwys sy'n arwain at becyn cymorth o adnoddau i gefnogi ysgolion a lleoliadau ar y mater pwysig hwn.

Mae codi ymwybyddiaeth plant a phobl ifanc o gydraddoldeb, parch a chydsyniad yn hanfodol os ydym am roi diwedd ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Rydym am sicrhau y gall pob plentyn a pherson ifanc fanteisio ar addysg o ansawdd uchel sy'n briodol ar gyfer eu cam datblygu, ac sy'n ymateb i'w hanghenion a'u profiadau. Bydd y Strategaeth Genedlaethol ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn rhedeg ochr yn ochr â chod a chanllawiau newydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, gan ehangu ein nod o sicrhau y gall pob plentyn a pherson ifanc fwynhau cydberthnasau iach, hapus a llawn parch nawr ac yn y dyfodol.

Mae'n hanfodol ein bod yn diogelu ein holl bobl ifanc a'u cefnogi i fynd i'r afael â maes cymhleth Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Wrth gwrs, mae gan rieni rôl ganolog i'w chwarae yn hyn, ond mae rôl hanfodol i ysgolion hefyd, sy'n bwysicach nag erioed ar hyn o bryd.

Sefydlwyd Rhwydwaith Cenedlaethol i ddwyn ynghyd addysgwyr proffesiynol, arbenigwyr, rhanddeiliaid, gwneuthurwyr polisi ac i alluogi partneriaid i nodi a mynd i'r afael â'r rhwystrau i'r broses o roi'r Cwricwlwm i Gymru ar waith, a'r cyfleoedd i wneud hynny. Bydd y sgysiau'n rhoi cyfle allweddol i drafod dull gweithredu cenedlaethol mewn perthynas ag adnoddau, deunyddiau ategol ac anghenion dysgu proffesiynol. Bydd hyn yn cynnwys unrhyw gymorth ac adnoddau ychwanegol i helpu dysgwyr sydd ag anghenion dysgu ychwanegol.

Jeremy Miles AS
Gweinidog y Gymraeg ac Addysg

Jane Hutt AS
Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol

Eitem 3.1

CYPE(6)-10-22 - Papur i'w nodi 1

Jeremy Miles AS/MS

**Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language**

Ein cyf/Our ref MA/JMEWL/1466/22

**Llywodraeth Cymru
Welsh Government**

Jayne Bryant AS, Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Senedd Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1SN
SeneddPlant@senedd.cymru

25 Ebrill 2022

Annwyl Jayne,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 7 Ebrill ynghylch eich ymchwiliad arfaethedig i absenoldeb disgyblion. Fel y noda eich llythyr, rydym eisoes wedi gwneud rhywfaint o waith yn y maes hwn. Daeth yr adolygiad cynhwysfawr o batrymau presenoldeb i ben ym mis Chwefror ar ôl trafod ag ystod eang o randdeiliaid, gan gynnwys awdurdodau lleol ac arweinwyr ysgolion. Y nod oedd deall mwy am y rhesymau dros absenoldebau a cheisio barn ar ffyrdd o ailymgysylltu a chefnogi dysgwyr.

Mae'r gwaith wedi arwain at adroddiad sy'n cynnwys argymhellion eang yn seiliedig ar farn rhanddeiliaid, a fydd yn llywio'r gwaith o ddatblygu ymyriadau polisi yn y dyfodol yn y maes hwn. Bydd hyn yn cynnwys datblygu dull strategol o addysgu a dysgu digidol i fynd i'r afael ag anghenion y rhai nad ydynt yn bresennol mewn ysgolion neu na allant fod yn bresennol mewn ysgolion; a datblygu modelau ysgolion bro, gyda ffocws cryf ar ymgysylltu â theuluoedd. Mae'r adroddiad ynghlwm (Dogfen 1).

Mae fy swyddogion wedi cael nifer o drafodaethau gydag awdurdodau lleol ac arweinwyr ysgolion ynghylch presenoldeb yn yr ysgol, ac yn cynnal deialog reolaidd ag awdurdodau lleol. Ym mis Rhagfyr cyhoeddais £7m o gyllid ychwanegol i ddarparu gwell cymorth ar bresenoldeb, gan dargedu'r dysgwyr hynny sydd â lefelau uchel o ddifffyg presenoldeb ac yn enwedig y dysgwyr Blwyddyn 11 hynny nad ydynt yn mynychu'r ysgol, ac nad ydynt yn debygol o gwblhau TGAU.

Bydd ein gwaith yn y maes hwn hefyd yn cyd-fynd ag ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i leihau anghydraddoldebau addysgol a gwella cyrhaeddiad i bawb.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jeremy.Miles@llyw.cymru
Correspondence.Jeremy.Miles@gov.wales

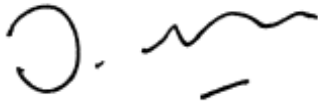
Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 46
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Byddaf yn gwneud datganiad llafar ar 3 Mai i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y dull o weithredu'r argymhellion a amlygwyd yn yr adroddiad.

Gobeithio y bydd y diweddariad hwn o gymorth i'r Pwyllgor ac yn cynorthwyo gyda'ch ymchwiliad yn ystod tymor yr haf.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large 'J' followed by a series of loops and a horizontal stroke.

Jeremy Miles AS/MS

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg

Minister for Education and Welsh Language

Adolygiad presenoldeb – goblygiadau'r pandemig COVID-19 ar bresenoldeb mewn ysgolion

Meilyr Rowlands – Chwefror 2022

@LIC_Addysg

Facebook/AddysgCymru

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.
This document is also available in English.

ISBN Digidol XXX X XXXX XXXX X
© Hawlfraint y Goron Mai 2022
WGXXXX

Cynnwys

Ynglŷn â'r awdur	2
Cyflwyniad	3
Data presenoldeb	5
Rhesymau sylfaenol dros absenoldeb cynyddol dysgwyr	13
Rhesymau sy'n bodoli eisoes dros absenoldeb a waethygir gan COVID-19	14
Rhesymau newydd yn ymwneud â COVID-19 dros absenoldeb	16
Strategaethau ar gyfer gwella presenoldeb	19
Ailsefydlu ac ymestyn arfer orau sy'n bodoli eisoes	19
Pwysau llwyth gwaith a chapasiti staffio	30
Crynodeb o argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru	35
Atodiadau	37
Cylch gorchwyl	37
Ymgynghoriadau sy'n cyfrannu at yr adolygiad a'r fethodoleg	37
Astudiaethau achos	39
Ysgol Bontnewydd, Gwynedd	39
Ysgol Godre'r Berwyn, Gwynedd	39
Ysgol Llys Hywel, Sir Gaerfyrddin -	40
Ysgol Gatholig St John Lloyd, Sir Gaerfyrddin	41
Ysgol y Parc, Rhondda Cynon Taf	41
Ysgol Uwchradd Pontypridd, Rhondda Cynon Taf - 860 o ddisgyblion, ysgol uwchradd	42
Ysgol yr Eglwys yng Nghymru Brynbuga, Sir Fynwy	43
Ysgol Uwchradd Cas-gwent, Sir Fynwy -	44
Adolygiad llenyddiaeth	45
Cyfeiriadau	50

Ynglŷn â'r awdur

Meilyr Rowlands oedd Prif Arolygydd Estyn rhwng 2015 a 2021. Cyn hynny, bu'n dysgu gwyddoniaeth yn Ysgol Botwnnog ac Ysgol Aberconwy ac roedd yn hyfforddwr athrawon ym Mhrifysgol Bangor ac yn UWIC, lle bu'n gyfarwyddwr y cwrs TAR uwchradd. Bu hefyd yn gweithio yn Estyn fel arolygydd, rheolwr arolygydd a chyfarwyddwr strategol.

Cyflwyniad

Mae pandemig COVID-19 wedi cael effaith hynod arwyddocaol ar ein bywydau ni i gyd ac ar bob agwedd ar addysg yng Nghymru. Mae rhywfaint o'r effaith hon wedi bod yn amlwg ac uniongyrchol, er enghraifft canlyniadau'r salwch ei hun a cholli amser astudio yn yr ysgol wedi hynny. Mae effeithiau eraill wedi bod yn fwy cynnil ac nid ydynt o reidrwydd yn hawdd eu hasesu, er enghraifft mae'r effaith ar les ac iechyd meddwl dysgwyrⁱ a staff fel ei gilydd yn anoddach i'w mesur ond gall fod hyd yn oed yn fwy arwyddocaol yn y tymor hir. Mae'r effeithiau hyn yn dal i fynd rhagddynt ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn gydag ymddangosiad yr amrywiad omicron a brigiad pellach yr haint. Mae'r ansicrwydd sy'n deillio o hyn yn peri gofid i ddysgwyr a staff ac mae'n gwneud cynllunio polisi ar bob lefel hyd yn oed yn fwy heriol.

Gofynnodd Llywodraeth Cymru i mi arolygu tueddiadau presenoldeb diweddar yng ngoleuni'r pandemig, i gynnig dealltwriaeth o'r rhesymau dros ddiffyg presenoldeb, ac awgrymu unrhyw fesurau neu ymyriadau ychwanegol a allai helpu cefnogi ac ailgysylltu dysgwyr â'u haddysg, yn enwedig y rhai y cynyddodd eu habsenoldeb yn ystod y cyfnod hwn (gweler yr atodiad ar gyfer cylch gorchwyl yr adolygiad). Rwy'n ddiolchgar iawn i bawb a roddodd yn hael o'u hamser i'm helpu gyda'r adolygiad (gweler yr atodiad am restr o ymgynghoriadau), gan gynnwys y dysgwyr a'r gweithwyr proffesiynol a gymerodd amser i wneud hynny yn ystod cyfnod anodd a phrysur iddynt. Cyfrannodd pawb yn gymwynasgar a di-flewyn-ar-dafod.

Yn ystod yr adolygiad, cyfeiriodd y rhai yr ymgynghorwyd â nhw at ystod eang o resymau dros ddiffyg presenoldeb ac awgrymu llawer o ymyriadau addysgol gwahanol a allai gyfrannu at wella presenoldeb dysgwyr. Nid yw ehangder yr ymatebion yn syndod gan fod gwahanol elfennau o'r system addysg yn gydberthynol ac mae gwelliant i un agwedd yn aml yn gofyn am ymateb 'system gyfan' i sicrhau llwyddiant. Mae'r adolygiad hwn felly wedi ceisio cynnal arolwg o brif nodweddion y dirwedd bolisi eang a chymhleth hon ac wedi nodi ar wahanol adegau lle y byddai'n ddefnyddiol gwneud ymchwil pellach. Er bod llawer o'r awgrymiadau a wnaed yn ymwneud â strategaethau hirdymor, mae'r adolygiad hefyd yn nodi argymhellion ar gyfer camau gweithredu a ddylai gael effaith tymor byrrach neu ganolig.

Yr argraff hollbwysig a adawyd gan y trafodaethau a gynhaliwyd yn ystod yr adolygiad yw system addysg sy'n gweithio'n galed, yn wydn ac yn adeiladol, ond yn un sydd dan straen sylweddol. Mae llawer o waith pellach ar ôl i'w wneud i oresgyn effeithiau'r pandemig, gan gynnwys sicrhau bod pob dysgwr yn ennill y sgiliau a'r ddealltwriaeth gysyniadol sydd eu hangen arnynt ar gyfer astudiaeth neu waith pellach, yn ogystal â mynd i'r afael ag ystod o faterion lles personol ac iechyd meddwl sydd wedi codi yn ystod y cyfnod hwn. Nid yw'n hawdd amcangyfrif pa mor hir y bydd y broses hon yn ei gymryd. Mae gwella presenoldeb, fel gydag unrhyw agwedd arall ar y broses hon, yn dibynnu ar ehangder a chydlyniant yr ymateb gan y system addysg gyfan.

Fodd bynnag, yn aml erbyn hyn mae llai o weithwyr proffesiynol ar gael i wneud y gwaith ychwanegol hwn oherwydd salwch neu effeithiau eraill y pandemig. Er enghraifft, siaradais ag un pennaeth a oedd yn addysgu pedair

gwers y diwrnod hwnnw oherwydd nad oedd neb arall i gyflenwi yn y dosbarthiadau. Yn amlwg, mae trefniadau o'r fath yn anghynnaladwy yn y tymor hwy ac mae angen amser ar uwch arweinwyr i gynllunio, rheoli ac arwain os yw'r system addysg am ymateb mewn ffordd gydgysylltiedig ac effeithiol i alwadau cynyddol. Yn y cyd-destun hwn o bwysau llwyth gwaith cynyddol a heriau o ran capasiti y gwneir yr awgrymiadau, yr argymhellion i Lywodraeth Cymru ac ystyriaethau ehangach a godwyd yn yr adroddiad hwn. Bwriedir iddynt fod yn ddefnyddiol ac arwain at fwy o gapasiti systemig, yn y tymor byr a'r tymor hwy. Mae'r cyd-destun polisi ehangach wedi'i nodi yn nogfen Llywodraeth Cymru 'Adnewyddu a diwygio: cefnogi lles a chynnydd dysgwyr'ⁱⁱ.

Mae'r adolygiad yn rhagdybio bod amrywiaeth o resymau neu achosion sylfaenol dros absenoldeb dysgwyr, gan gynnwys achosion cymhleth a lluosog. Mae hefyd yn rhagdybio bod presenoldeb dysgwyr yn gorwedd ar gontinwmm eang, er bod presenoldeb dysgwyr unigol yn aml yn cael ei gategoreiddio gan ddefnyddio termau amrywiol fel absenoldeb parhaol, absenoldeb aml ac achlysurol. Mae yna hefyd grŵp o ddysgwyr pryderus nad yw eu presenoldeb o reidrwydd wedi'i effeithio gan y pandemig ond y mae eu cynnydd a'u cymhelliant wedi'u heffeithio'n wael serch hynny gan yr amhariad ar eu haddysg dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Ar ben arall y sbectrwm, bydd dysgwyr nad ydynt yn dechnegol absennol oherwydd nad ydynt bellach ar gofrestr yr ysgol, gan gynnwys y rhai sydd wedi dewis addysg gartref a'r rhai sydd wedi'u gwahardd. Er bod ffocws yr adolygiad ar wella presenoldeb, mae achosion sylfaenol absenoldeb hefyd yn effeithio ar y grwpiau eraill hyn o ddysgwyr a'r gobaith yw y bydd canfyddiadau'r adolygiad o gymorth ar gyfer yr achosion hyn hefyd.

Data presenoldeb

Mae'r ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn casglu, dadansoddi a chyhoeddi data presenoldeb mewn ysgolion a gynhelir wedi newid yn ystod y pandemig. Oherwydd y gwahaniaethau yn y ffordd y caiff presenoldeb ei gofnodi, ei ddadansoddi a'i gyhoeddi cyn, yn ystod ac ar ôl y pandemig mae'n anodd nodi tueddiadau'n llawn neu ddod i gasgliadau manwl am gyfraddau presenoldeb nawr o gymharu â chyn y pandemig, er bod y tueddiadau cyffredinol yn ddigon clir i ddarparu sail ar gyfer datblygu polisi.

Cyn y pandemig, roedd data presenoldeb mewn ysgolion a gynhelir yn cael ei gyhoeddi'n flynyddol ac ar ffurf a oedd yn cael ei grynhoi am flwyddyn academiaidd gyfan. Mae'r data diweddaraf a gyhoeddwyd ar gyfer y cyfnod cyn y pandemig ar gyfer blwyddyn academiaidd 2018-2019. Mae'r data hwn yn dangos patrwm sy'n weddol debyg i batrwm y blynyddoedd blaenorol. Er enghraifft, mae cyfraddau absenoldeb uwch mewn ysgolion uwchradd o gymharu ag ysgolion cynradd, a chyfraddau absenoldeb uwch ar gyfer dysgwyr difreintiedig (y rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim) a disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (y rhai sydd â datganiad AAA neu ar Weithredu gan yr Ysgol a Mwy), fel y dangosir yn y tabl isod.

Tabl 1 - Absenoldebau cyn-COVID-19ⁱⁱⁱ

Absenoldebau 2018-2019	Uwchradd	Cynradd
Pob disgybl	6.2%	5.3%
Dim FSM	5.3%	4.7%
FSM	10.5%	7.9%
Datganiad AAA	7.8%	7.7%
Gweithredu gan yr Ysgol a Mwy	10.3%	7.0%

Roedd gan rai grwpiau o ddysgwyr megis Roma, Teithwyr a dysgwyr Sipsiwn bresenoldeb gwael yn hanesyddol hefyd. Roedd presenoldeb cyffredinol wedi bod yn gwella'n raddol dros y degawd blaenorol, er ei fod wedi gwastatáu yn ystod ychydig flynyddoedd olaf y cyfnod hwnnw. Fel y gwelir o Dabl 1, byddai presenoldeb dysgwyr yn yr ysgol cyn y pandemig fel arfer wedi bod tua 94% ar gyfartaledd.

Ers mis Medi 2020, mae data presenoldeb wedi'i gasglu a'i gyhoeddi'n wythnosol ar lefel uwch o fanylder, ac mae bellach yn cynnwys cyfraddau presenoldeb cenedlaethol dyddiol nad oedd ar gael yn flaenorol. Mae Llywodraeth Cymru yn lawrlwytho data presenoldeb ysgol yn uniongyrchol o gyfrifon presenoldeb arferol yr ysgol fel nad oes gan ysgolion y dasg weinyddol ychwanegol o gyflwyno'r data hwn i Lywodraeth Cymru. Mae'r broses hon yn rhoi darlun 'amser real' bron o bresenoldeb cyffredinol mewn ysgolion yng Nghymru.

Tabl 2 - Presenoldeb yn hydref 2021^{iv}

Wythnos yn cychwyn	Cyfartaledd % o ddisgyblion oedd yn bresennol
06/09/21	91.4
13/09/21	88.5
20/09/21	84.7
27/09/21	85.3
04/10/21	87.3
11/10/21	87.8
18/10/21	85.5
01/11/21	89.3
08/11/21	89.1
15/11/21	88.2
22/11/21	86.7
29/11/21	86.0
06/12/21	85.7
13/12/21	80.6

Gallwn weld o Dabl 2 bod presenoldeb (cyfanswm ar gyfer pob ysgol a gynhelir) yn ystod tymor yr hydref 2021 yn gyson wedi bod yn llawer is na blynyddoedd blaenorol, megis 2018- 2019, ac mae hefyd wedi amrywio'n fawr o wythnos i wythnos. Yn unol â'r ffigurau hyn, mae ysgolion unigol wedi dweud wrthym fod eu presenoldeb wedi bod i lawr, yn nodweddiadol o 5% ac fel arfer o fewn ystod o 2% a 10%.

Mae'r system 'godio' a ddefnyddir gan ysgolion i gofnodi presenoldeb neu absenoldeb disgyblion hefyd wedi'i haddasu ers COVID-19. Er enghraifft, cyflwynwyd codau newydd i ddynodi absenoldebau yn ymwneud â COVID-19 (e.e. 'Y' sy'n golygu 'Absenoldeb dan gyfarwyddyd yr ysgol oherwydd COVID-19' a 'I' sy'n golygu 'Dysgu o bell oherwydd COVID-19 (lle mae dysgwr yn gwarchod neu'n hunanynysu)'). Mae'r gwaith o fireinio'r system hon yn parhau. Er enghraifft, ers 22 Tachwedd 2021, mae salwch oherwydd COVID-19 (wedi'i godio gan ysgolion â ';' ychwanegol) wedi'i gynnwys yn ddefnyddiol o fewn 'rhesymau cysylltiedig â COVID-19' am absenoldebau (h.y. gan gynnwys y codau ; Y a I) yn Nhabl 7 o'r data wythnosol a gyhoeddir. Ar hyn o bryd, mae data presenoldeb yn cael ei gyhoeddi a'i gyflwyno mewn fformat wythnosol ac nid yw'n cael ei grynhoi ymhellach, er y deallir y bydd data presenoldeb grŵp blwyddyn yn cynnwys ffigur cryno treigl yn y dyfodol agos, gyda ffigurau pellach yn crynhoi presenoldeb cyffredinol ar gyfer blynyddoedd oedran cynradd ac ar gyfer blynyddoedd oed uwchradd. Sylwch hefyd fod data presenoldeb Llywodraeth Cymru yn cael ei gyhoeddi ar gyfer pob carfan blwyddyn ac nid ar wahân ar gyfer ysgolion cynradd, pob oed, arbennig neu uwchradd. Felly, er enghraifft, mae data Blwyddyn 7 yn cynnwys yr holl ddisgyblion ym Mlwyddyn 7 mewn ysgolion a gynhelir gan gynnwys yn yr achos hwn ysgolion uwchradd, pob oed ac ysgolion arbennig.

Mae data dros dro ar gyfer yr wythnos yn dechrau 17 Ionawr 2022 yn dangos presenoldeb cyffredinol mewn ysgolion a gynhelir o 88% ac absenoldebau oherwydd rhesymau cysylltiedig â COVID-19 o 3.8%. Mae'r ffigurau hyn yn

weddol nodweddiadol o'r wythnosau diwethaf ac yn awgrymu, hyd yn oed ar ôl dadgyfuno rhesymau'n ymwneud â COVID-19, nad yw presenoldeb yn gyffredinol wedi dychwelyd i lefelau cyn-COVID-19 eto^v. Nid yw'n bosibl cymharu data presenoldeb yn uniongyrchol o wahanol wledydd oherwydd yr amrywiaeth yn y ffordd y caiff y data ei ddiffinio, ei gasglu a'i ddadansoddi. Er enghraifft, mae data presenoldeb yn Lloegr yn seiliedig ar sampl hunan-ddethol o ysgolion sy'n cyflwyno eu ffigurau. Y data diweddaraf sydd ar gael ar gyfer Lloegr, a gyhoeddwyd ar 11 Ionawr 2022, yw bod 88.6% o'r disgyblion a ariennir gan y wladwriaeth yn mynychu'r ysgol gydag absenoldeb yn gysylltiedig â COVID-19 yn 3.9%^{vi}.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cyhoeddi data presenoldeb dysgwyr ar lefel awdurdod lleol.^{vii} Fodd bynnag, dylid bod yn ofalus wrth gymharu presenoldeb dysgwyr rhwng gwahanol awdurdodau lleol yng Nghymru oherwydd y nifer gymharol fach o ddisgyblion dan sylw, amllder amrywiol COVID-19 mewn gwahanol ardaloedd, a'r ffordd yr oedd polisiâu lleol yn amrywio ar draws cyfnodau'r pandemig (cyfnodau clo a chyfnodau atal byr amrywiol, ailagor ysgolion, mynd i'r afael â 'tonnau' lleol o haint). Ar y gorau, mae dadansoddiadau (er enghraifft Sefydliad Polisi Addysg, Tachwedd 2020^{viii}) yn ystyried cyfraddau lleol gwahanol o haint, ond nid dosbarthiad oedran yr achosion. Byddai cymariaethau, boed ar lefelau lleol neu genedlaethol, yn fwyaf ystyrlon ar ôl i gamau olaf y pandemig ddod i ben, fel y gellid ystyried strategaethau cynnar megis annog dysgwyr â COVID-19 i beidio â mynychu neu raglenni dychwelyd yn raddol a allai fod wedi lleihau presenoldeb yn y tymor byr ond ei gynyddu yn y tymor hwy.

Mae'r adolygiad hwn yn ystyried y data sydd ar gael ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, gan gynnwys data nas cyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru. Er enghraifft, mae ffynonellau heb eu cyhoeddi yn cynnwys data treigl ar gyfran y disgyblion heb unrhyw absenoldebau, 10.5 diwrnod neu fwy o absenoldeb, a 30.5 diwrnod neu fwy o absenoldeb (ac ar gyfer y cyfnod cyfatebol ym mlwyddyn academaidd 2018-2019) ar gyfer disgyblion ag ystod o nodweddion. Y rhesymeg dros gael y dadansoddiad 10.5 diwrnod hwn yw bod y cyfnod hunanynysu hyd at 10 diwrnod, a byddai rhywun yn disgwyl i absenoldebau o tua'r nifer hwn o ddiwrnodau fod yn nodwedd o'r data. Mae'r dadansoddiad yn cadarnhau mai'r cyfnod absenoldeb mwyaf cyffredin, ar gyfer disgyblion Blwyddyn 11 er enghraifft, yw rhwng 5.5 ac 20 diwrnod^{ix}.

Mae'r data hwn hefyd yn fwy cyffredinol o gymorth o ran gallu nodi tueddiadau o ran hyd absenoldebau. Er enghraifft, awgrymwyd y gallai mwy o absenoldebau cyffredinol o'r ysgol fod yn fwy oherwydd bod dysgwyr â chofnodion presenoldeb gwael yn absennol am gyfnod hwy yn hytrach na bod mwy o ddysgwyr yn absennol. Fodd bynnag, mae'r data'n dangos bod mwy o absenoldebau ysgol oherwydd bod mwy o ddysgwyr yn absennol a dysgwyr yn absennol am gyfnod hwy. Dangosir detholiad o'r data hwn yn y tabl isod.

Tabl 3 - Cyfran y disgyblion ag absenoldebau sylweddol^x

Cyfran y disgyblion â	10.5+ absenoldeb Medi - Rhag 2018	10.5+ absenoldeb Medi - 01 Rhag 2021	10.5+ absenoldeb Medi - 26 Ion 2022
Pob disgybl	8.2	20.1	35.9
Teithiwr	39.0	50.8	67.5
Sipsiwn	35.3	51.5	67.1
Asiaidd	5.9	14.5	29.0
FSM	17.3	33.3	51.5
dim fsm	6.1	15.8	30.5
AAA	13.4	27.5	42.0
dim AAA	6.6	17.8	32.2
fsm ac AAA	21.2	36.3	50.9

Mae'r tabl yn dangos bod cyfraddau absenoldeb cyffredinol wedi cynyddu ar gyfer pob grŵp o ddisgyblion yn ystod tymor yr hydref hwn o gymharu â'r hydref cyn y pandemig ac mae'n parhau i gynyddu. Yn benodol, mae absenoldebau ar gyfer dysgwyr Sipsiwn a Theithwyr, dysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim, a disgyblion ag anghenion addysgol arbennig i gyd wedi cynyddu'n sylweddol, er nad yn anghymesur yn fwy nag ar gyfer dysgwyr eraill. Fodd bynnag, mae absenoldeb cynyddol y grwpiau hyn o ddisgyblion yn parhau i fod yn bryder sylweddol oherwydd eu lefel absoliwt uchel cyn ac ar ôl y pandemig.

Mae hefyd yn debygol bod patrymau hanesyddol eraill yn parhau yn fras. Mae cyfraddau absenoldeb uwch o hyd mewn grwpiau blwyddyn ysgol uwchradd yn hytrach nag yn y cynradd yn ddyddiol ac yn wythnosol ac felly yn gyffredinol. Mae'r data presenoldeb wythnosol a gyhoeddir ar hyn o bryd yn dangos yn gyson bod presenoldeb yn gostwng wrth i ddisgyblion oedran statudol fynd yn hŷn, gyda phresenoldeb ar gyfer dysgwyr ym Mlwyddyn 10 a Blwyddyn 11 (yng nghyfnod allweddol 4) ac ar gyfer y rheini ym Mlwyddyn 12 a Blwyddyn 13 (yn y chweched dosbarth) yn arbennig o bryderus^{xi}.

Bu dadlau yn y gorffennol ynghylch arwyddocâd cymharol absenoldeb cyffredinol neu absenoldeb anawdurdodedig wrth ddadansoddi data presenoldeb. Mae absenoldeb cyffredinol yn haws i'w ddiffinio gan fod y ffin rhwng absenoldeb awdurdodedig ac anawdurdodedig yn amodol ar ddehongliad, trafodaeth a newid. Yn gyffredinol, fodd bynnag, mae effaith absenoldeb ar ddysgu yn debyg p'un a yw'r absenoldeb wedi'i awdurdodi ai peidio a bydd yr adroddiad hwn yn canolbwyntio'n bennaf ar ddata presenoldeb ac absenoldeb cyffredinol. Mae'n ddiddorol nodi bod llawer o ysgolion yn gweld yn gynyddol mai dadansoddi eu data presenoldeb yn ôl absenoldeb sy'n gysylltiedig â COVID-19 a heb fod yn gysylltiedig â COVID-19 sydd fwyaf defnyddiol iddynt.

Er bod presenoldeb dysgwyr wedi gostwng yn gyffredinol o gymharu â chyn y pandemig, gellir dadlau bod hyn i'w ddisgwyl i ryw raddau. Yr hyn nad ydym yn ei wybod yw faint o bresenoldeb y gellid yn rhesymol fod wedi'i wella o dan yr amgylchiadau hyn neu effaith gymharol mentrau amrywiol ar bresenoldeb. Gallai trafodaethau â gwledydd tebyg megis y gwledydd cartref a Gweriniaeth Iwerddon fod yn gymariaethau defnyddiol at y diben hwn. Mae'r holl wledydd cartref yn adrodd am fwy o absenoldebau dysgwyr yn dilyn y pandemig, ond mae gwahaniaethau mewn cofnodi ac adrodd yn ei gwneud yn anodd gwneud cymariaethau manwl. Er ein bod yn cydnabod yr heriau sylweddol o sicrhau cytundeb rhwng gwledydd ynghylch casglu data, gallai fod yn ddefnyddiol ystyried arferion cofnodi presenoldeb a chodio ar y cyd yn awr, yn enwedig gan fod newidiadau sylweddol wedi bod yn y codau a ddefnyddir ar gyfer cofnodi presenoldeb mewn gweinyddiaethau eraill yn ddiweddar, er enghraifft, mae codau wedi'u newid yn yr Alban a Gogledd Iwerddon^{xii} ac mae cynigion ar gyfer newidiadau hefyd wedi'u gwneud yn Lloegr.

*** Argymhelliad - Trafod diffinio, cofnodi a dadansoddi data presenoldeb gyda gwledydd tebyg er mwyn dysgu o'r arfer diweddaraf ac ystyried sut y gellir hwyluso ymhellach gymharu data a pholisi**

Bu dadl hefyd ynghylch y diffiniad o absenoldeb 'parhaus', a ystyrir yn gyffredinol ar hyn o bryd fel presenoldeb o lai nag 80% (neu fwy nag 20% o absenoldeb) yng Nghymru. Mae hyn yn arwyddocaol gan ei fod yn aml yn cael ei osod fel y sbardun ar gyfer rhai mathau o ymyriadau megis cyfranogiad y gwasanaeth lles addysg. Cyflwynwyd dadleuon cryf yn ystod yr ymgynghoriad y gallai diffiniad o bresenoldeb gwaeth nag 85% fel yng Ngogledd Iwerddon (ac mewn llawer o awdurdodau lleol yng Nghymru yn ymarferol) neu 90% fel yn Lloegr, arwain at ymyrraeth gynharach a chanlyniadau gwell.

*** Argymhelliad - Adolygu'r diffiniad o absenoldeb parhaus a'r pwyntiau sbarduno cysylltiedig ar gyfer ymyriadau**

Yn ymarferol, mae'n annhebygol y byddai gwasanaethau cymorth yng Nghymru, megis gwasanaethau lles addysg awdurdodau lleol, gwasanaethau ieuencid neu wasanaethau cymdeithasol, yn gallu ymdopi o dan yr amgylchiadau presennol gyda chynnydd mewn llwyth gwaith^{xiii} ac felly ni fyddai gweithredu'r awgrym hwn yn gwneud gwahaniaeth sylweddol yn y tymor byr heb gynyddu capasiti'r gwasanaethau hyn.

Data hynt Gyrfa Cymru

Bob blwyddyn, mae Gyrfa Cymru yn cynnal arolwg o hynt holl ymadawyr Blwyddyn 11 i weld a ydynt yn parhau mewn addysg neu hyfforddiant neu wedi dechrau cyflogaeth. Mae'n ymddangos bod cyfraddau aros ymlaen mewn addysg amser llawn ar gyfer ymadawyr Blwyddyn 11 2020 (90.4%) wedi cynyddu tua 2 bwynt canran o gymharu â 2019 (88.2%)^{xiv}. Mae trafodaethau ynghylch adborth cychwynnol yn dangos bod y duedd hon yn parhau'n fras ar gyfer ymadawyr 2021, a bydd data terfynol yn cael ei gyhoeddi gan Gyrfa Cymru yng ngwanwyn 2022. Mae hefyd yn ymddangos bod cyfran y rhai sy'n gadael yr ysgol nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na

hyfforddiant (NEET) yn parhau yn isel yn gyffredinol, o leiaf yn y tymor byr, ac nid yw wedi cynyddu'n sylweddol. Cynigwyd rhesymau posibl dros y cynnydd mewn addysg llawn amser yn ystod yr ymgynghoriadau, gan gynnwys bod gwell graddau TGAU a chymwysterau eraill wedi golygu bod mwy o fyfyrwyr wedi symud ymlaen i'r cyrsiau lefel nesaf nag yn y gorffennol.

Fodd bynnag, mae pryderon efallai na fydd y duedd hon yn gynaliadwy. Er enghraifft, os yw graddau TGAU a chymwysterau eraill yn parhau i fod yn uwch nag yn y gorffennol yna gall arweinwyr cyrsiau dilyniant gynyddu eu graddau derbyn. Mae pryder hefyd, er bod graddau wedi cynyddu, bod addysg y carfannau myfyrwyr presennol wedi cael ei amharu ac y gallai fod ganddynt fylchau sgiliau a gwybodaeth a fydd, os na chaiff sylw, yn ei gwneud yn anos iddynt barhau ar eu cyrsiau dethol. Mae gwaith yn mynd rhagddo yn Llywodraeth Cymru ar ddadansoddi dilyniant myfyrwyr Blwyddyn 11 i ddysgu ôl-16 ar gyfer 2021-2022, a fydd hefyd yn edrych ar ddata ar fyfyrwyr sy'n gadael neu'n newid rhaglenni ôl-16.

Data ar gyfer Addysg heblaw yn yr ysgol (AHY) ac Addysg Ddewisol yn y Cartref (EHE)^{xv}

Ni ymddengys bod nifer y dysgwyr sy'n cael eu haddysg heblaw yn yr ysgol (gan gynnwys mewn unedau cyfeirio disgyblion neu'n cael eu tiwtora gartref er enghraifft) i bob golwg wedi cynyddu'n sylweddol yn 2020-21 o gymharu â blynnyddoedd blaenorol. Mae'r nifer ar gyfer 2020-21 yn debyg i'r un ar gyfer 2018-19, er roedd y nifer ar gyfer 2019-20 yn sylweddol is. Er nad oes unrhyw esboniad wedi'i awgrymu am y patrwm hwn, mae'n bosibl bod uchafswm capasiti ar gyfer darpariaeth AHY na ellir mynd y tu hwnt iddo, hyd yn oed pan fydd y galw'n cynyddu.

Fodd bynnag, mae nifer y dysgwyr y mae eu rhieni wedi dewis eu haddysgu gartref wedi cynyddu'n sylweddol i ychydig dros 4,000 yn 2020-21, tra mewn blynnyddoedd blaenorol nid oedd y nifer erioed wedi bod yn fwy nag oddeutu 2,500 (yn 2018-19). Gwelwyd cynnydd tebyg mewn EHE yn Lloegr^{xvi}. Awgrymwyd gan y rhai yr ymgynghorwyd â hwy mai'r rhesymau posibl am y cynnydd hwn yw bod rhai teuluoedd yn dewis addysg gartref oherwydd eu bod yn ofni effeithiau parhaus COVID-19, tra i eraill y gallai'r profiad o addysg gartref yn ystod y cyfyngiadau symud fod wedi rhoi'r hyder iddynt ddewis addysg yn y cartref yn y tymor hwy. Byddai'n ddefnyddiol gwneud rhagor o ymchwil i'r rhesymau a roddwyd gan deuluoedd ynghylch pam eu bod yn gynyddol ddewis addysg yn y cartref.

Ymchwil arall i ddata presenoldeb

Yn ddiweddar, mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i WISERD ddadansoddi data presenoldeb hydredol ar lefel dysgwr unigol er mwyn nodi patrymau presenoldeb dysgwyr dros eu gyrfa ysgol 11 mlynedd. Mae dadansoddiad cychwynnol wedi nodi pedwar grŵp posibl o ddisgyblion, sef y rheini â:

- Phresenoldeb cyson dda: Roedd gan 41% o'r sampl lefelau presenoldeb a oedd yn gyson uchel ar draws y cyfnod 11 mlynedd, gyda'r gyfran a

brofodd hyd at 2 wythnos o absenoldeb heb fod yn gostwng yn is na 70% mewn blwyddyn am y cyfnod 11 mlynedd.

- Lefelau uchel o ddiffyg presenoldeb: Dangosodd grŵp o bobl ifanc, a oedd yn cyfrif am 9% o'r sampl, lefelau cyson o ddiffyg presenoldeb dros yr 11 mlynedd, gyda'r rhai a gollodd fwy na 6 wythnos o ysgol yn cyrraedd uchafbwynt o 46% o fewn blwyddyn academiaidd.
- Gwella yn yr ysgol uwchradd: Gall y patrwm o wella presenoldeb hyd at Flwyddyn 6 gyda newid sylweddol ym Mlwyddyn 7, a welir yn y garfan gyfan, gael ei yrru'n rhannol gan un grŵp o unigolion, sef 32% o'r sampl.
- Presenoldeb problematig: Roedd gan grŵp diwethaf o fyfyrwyr lefelau o ddiffyg presenoldeb y gellid eu hystyried yn broblemus ond yn brin o ddiffyg presenoldeb cyson parhaus, gan gyfrif am 19% o'r sampl.^{xvii}

Gallai ymchwil pellach roi mewnwelediad i batrymau absenoldeb dysgwyr unigol a allai helpu i lunio polisiau yn y dyfodol. Yn benodol, byddai'n ddefnyddiol datblygu teipoleg o batrymau presenoldeb a nodi rhag-batrymau a allai ddangos dirywiad posibl mewn presenoldeb. Yna gellid cysylltu categorïau teipoleg o'r fath ag ymatebion cymorth gwahaniaethol awgrymedig.

Mae'n hysbys hefyd y gall presenoldeb sy'n dirywio fod yn rhagflaenydd ac yn rhagfynegydd i ystod o broblemau ymddygiadol ac emosiynol ar gyfer dysgwyr a allai arwain at wahardd y dysgwyr hyn o'r ysgol os na chaiff sylw^{xviii}. Byddai'n ddefnyddiol pe gallai ymchwil pellach i batrymau presenoldeb hefyd ganolbwyntio ar y ffordd orau o nodi a chefnogi dysgwyr a allai fod ar fin cael eu gwahardd.

*** Argymhelliad - Cynnal ymchwil pellach i batrymau presenoldeb a fyddai'n helpu nodi dysgwyr a allai fod mewn perygl o gael eu gwahardd**

Data presenoldeb staff ysgol

Dywedwyd wrthym fod absenoldeb staff ysgol (gan gynnwys ar gyfer uwch staff ysgol, athrawon, a chynorthwyr athrawon a hefyd staff ar draws ystod o wasanaethau cymorth awdurdodau lleol) yn uwch nag arfer ar hyn o bryd oherwydd amrywiaeth o resymau'n ymwneud â COVID-19, gan gynnwys absenoldeb oherwydd salwch, hunanynysu neu bryder. Fodd bynnag, ychydig o ddata swyddogol sydd ar gael yng Nghymru ar bresenoldeb staff ysgol neu batrymau salwch ar gyfer cyn neu ar ôl i'r pandemig ddechrau. Roedd ciplun o absenoldeb athrawon yn ystod wythnos gyntaf Ionawr 2022 (yn seiliedig ar sampl o ffurflenni awdurdodau lleol) yn awgrymu bod absenoldeb athrawon yr wythnos honno tua 10%^{xix} sydd tua dwywaith yn uwch na'r disgwyl fel arfer.

Mae data cyhoeddedig arall yn awgrymu bod nifer cyfartalog y diwrnodau a gollwyd oherwydd salwch ar gyfer athrawon llawn amser wedi gostwng i 6 diwrnod yn 2020 o 7 diwrnod yn 2019, 2018, 2017, 2016 a 2015^{xx}. Mae'n bosibl bod y canfyddiad gwrth-sythweledol hwn yn gysylltiedig â gostyngiad posibl o salwch yr adroddwyd amdano yn ystod y cyfnod cloi. Gweler Rheoli presenoldeb gweithlu ysgolion yn effeithiol mewn ysgolion cynradd (Estyn, 2017)^{xxi} a Trefniadau Cyflenwi ar gyfer Absenoldeb Athrawon: Dilyniant

(Archwiliad Cymru, 2020)^{xxii} am arfer dda a rhagor o fanylion am reoli'r gweithlu ysgolion.

Mae diffyg data presenoldeb staff ysgol yn gwneud asesu effaith y pandemig ar brofiad addysgol dysgwyr yn anodd, gan fod eu profiad dysgu'n dibynnu nid yn unig ar bresenoldeb y dysgwr ei hun ond hefyd a oedd yn cael ei addysgu gan ei athro arferol neu gan arbenigwr pwnc, pan yr oedd yn mynychu. Mae gwledydd cartref eraill hefyd wedi nodi'r bwlch hwn yn eu data addysg, ac mae Gogledd Iwerddon er enghraifft wedi cyflwyno casgliad dyddiol ar lefel genedlaethol o bresenoldeb athrawon yn ddiweddar.

- * **Argymhelliad - Ystyried y ffordd orau o gasglu, dadansoddi a chyhoeddi presenoldeb staff addysg yn fwy manwl**
- * **Argymhelliad - Archwilio datblygu a chyhoeddi set o fetrigau ar gyfer profiad dysgwyr sy'n cynnwys data ar absenoldeb athrawon, y defnydd o staff cyflenwi, ac argaeledd arbenigwyr pwnc**

Rhesymau sylfaenol dros absenoldeb cynyddol dysgwyr

Pwysleisiodd y dysgwyr y sioc aruthrol a gawsant wrth ailintegreiddio'n gyflym yn ôl i'r ysgol ar ôl cyfnod hir o gyfyngiadau symud ac aflonyddwch. Er bod y pontio wedi bod yn arbennig o anodd i leiafrif, ac wedi arwain at bryderon lles ac iechyd meddwl difrifol mewn rhai achosion, dywedodd pob dysgwr eu bod wedi profi rhywfaint o ddryswch a bod llawer yn teimlo'n fwy agored i niwed. Dywedodd dysgwyr fod llawer o ddysgwyr wedi colli rhai o'u sgiliau cymdeithasol ac astudio sylfaenol, gan gynnwys y gallu i ganolbwyntio ar astudio am amser estynedig. Ychwanegodd hyn oll at y straen a'r pwysau a deimlent wrth ddychwelyd i'r ysgol ac ymdopi â gwaith academiaidd ac amgylchedd cymdeithasol anghyfarwydd yn sydyn.

Ategwyd canfyddiadau'r dadansoddiad o ddata presenoldeb a gyflwynwyd yn adran 2 gan y gweithwyr addysg proffesiynol a gyfwelwyd. Dywedodd y rhai yr ymgynghorwyd â nhw fod absenoldeb dysgwyr wedi cynyddu ar gyfer pob grŵp o ddysgwyr a bod dau reswm cyffredinol dros y cynnydd: roedd amrywiaeth o resymau newydd yn ymwneud â COVID-19 dros absenoldeb, ac roedd problemau presenoldeb hirsefydlog cyn COVID-19 yn parhau ac wedi eu gwaethygu gan y pandemig. Y teimlad cyffredinol oedd bod presenoldeb wedi gwaethygu'n sylweddol ar gyfer dysgwyr o bob nodwedd (gweler Tabl 3) a bod hyn yn bryder.

Cyn COVID-19, roedd wedi'i hen sefydlu bod dysgwyr sy'n agored i niwed (a ddiffinnir yn y llenyddiaeth fel y rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim, ag anghenion dysgu ychwanegol, neu â Saesneg fel iaith ychwanegol) yn fwy tebygol o fod â chofnodion presenoldeb gwaeth. Ceir cydberthnasau rhwng cynnydd mewn absenoldeb ac amddifadedd (a fesurir yn ôl cymhwysedd i gael prydau ysgol am ddim), ac anghenion dysgu ychwanegol (datganiad o AAA a gweithredu gan yr ysgol a mwy), fel y crybwyllwyd eisoes. Roedd y cynnydd mewn absenoldeb ar gyfer dysgwyr difreintiedig a grwpiau eraill sy'n agored i niwed yn bryder arbennig oherwydd y lefelau absenoldeb absoliwt uchel ac oherwydd y teimlad bod y dysgwyr hyn wedi cael cyfnod anoddach i'w dysgu o dan y cyfyngiadau symud na dysgwyr mwy breintiedig ac felly roedd angen iddynt fod yn ôl yn rheolaidd yn yr ysgol nawr er mwyn i drefniadau cymorth gael effaith.

Pwysleisiwyd hefyd gan ymgynghoreion fod y darlun presenoldeb yn un cymhleth ac nad yw'n hawdd ei gyffredinoli. Gall patrymau presenoldeb a thueddiadau mewn ysgolion unigol newid llawer dros amser a dywedwyd eu bod yn amrywiol iawn. Mae'r amrywioldeb hwn oherwydd COVID-19 yn effeithio ar ysgolion mewn tonnau - COVID-19 yn 'rhedeg yn boeth ac yn oer' ar wahanol adegau mewn gwahanol ardaloedd. Mae rhai ysgolion wedi profi mwy o 'donnau' COVID-19 nag eraill. Nodwyd hefyd ei bod yn anodd rhagweld patrymau presenoldeb ar gyfer dysgwyr unigol, gan gynnwys pan oedd eu presenoldeb wedi bod yn dda cyn COVID-19. Cymhlethdod posibl pellach yw y gall ffactorau amrywiol effeithio ar wahanol grwpiau o ddysgwyr mewn ffyrdd amrywiol. Yn gyffredinol, mae p'un a yw dysgwr yn mynychu addysg orfodol neu'n absennol ei hun o addysg orfodol yn dibynnu ar ystod gymhleth o ffactorau sylfaenol, ac ar gyfer unrhyw ddysgwr penodol, gallai'r

rhesymau dros absenoldeb fod yn gyfuniad o resymau cyffredinol a phenodol. Mae'r ffactorau a'r rhesymau amrywiol a gafodd sylw amlycaf yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn cael eu trafod isod ar gyfer dysgwyr o wahanol nodweddion ac amgylchiadau cartref, a thrafodir canfyddiadau ymchwil academiaidd yn Atodiad D.

Rhesymau sy'n bodoli eisoes dros absenoldeb a waethygir gan COVID-19

Tlodi, anfantais a dysgwyr cymwys am brydau ysgol am ddim

Awgrymwyd ystod o resymau posibl pam y gallai absenoldebau dysgwyr yn y grŵp hwn fod wedi gwaethgu oherwydd y pandemig yn ystod ymgynghoriadau'r adolygiad. Er enghraifft, bron yn ôl diffiniad bydd gan deuluoedd difreintiedig lai o adnoddau (ariannol a chorfforol, ac yn aml hefyd emosiynol a diwylliannol) i'w defnyddio i ymdopi â sefyllfaoedd anodd. Er enghraifft, efallai bod ganddyn nhw adnoddau ffisegol gwaeth fel cyfleusterau cyfrifiadurol a rhyngwrwyd, lleoedd llai neu ddim lleoedd ar gyfer astudio'n dawel, llai o lyfrau ac yn y blaen, felly efallai eu bod wedi cael yr heriau addysgol o addysgu gartref yn ystod y cyfyngiadau symud yn anos na theuluoedd mwy breintiedig. O ganlyniad i'r profiad cloi negyddol hwn, efallai y bydd dychwelyd i'r ysgol yn fwy heriol i'r dysgwyr hyn nag i ddysgwyr mwy breintiedig, nad oeddent wedi profi'r anawsterau hyn yn ystod y cyfyngiadau symud.

Anghenion dysgu arbennig ac ychwanegol

Mae ffocws yr adolygiad hwn yn bennaf ar ddysgwyr mewn ysgolion cynradd, uwchradd a phob oed. Parhaodd llawer o ddysgwyr sy'n mynychu ysgolion arbennig ac unedau cyfeirio disgyblion â'u haddysg yn yr ysgol yn ystod y cyfyngiadau symud. Adroddwyd hefyd mai'r ysgolion â'r cyfraddau presenoldeb isaf yn ystod y pandemig a'i ganlyniadau fu ysgolion arbennig^{xxiii}. Bydd rhywfaint o'r absenoldeb hwn yn adlewyrchu penderfyniadau rhesymegol a wneir gan deuluoedd i'w plant beidio â mynychu'r ysgol, o ystyried bod gan ddisgyblion mewn ysgolion arbennig anghenion gofal iechyd penodol a'u bod yn fwy tebygol o ddioddef o gyflyrau meddygol sy'n eu gwneud yn fwy agored i'r firws. Gallent hefyd fod wedi gweld y pandemig yn straen ac yn heriol gan fod y coronafeirws yn fygythiad iechyd ychwanegol peryglus. O ganlyniad, mae'n anodd cyffredinoli ynglŷn â phresenoldeb mewn ysgolion arbennig y tu hwnt i'r uchod.

O ran dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol mewn ysgolion prif ffrwd, mae'r data a drafodir uchod yn dangos, yn yr un modd â dysgwyr eraill, fod presenoldeb dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol wedi gostwng yn gyffredinol. Yn ystod yr ymgynghoriad, awgrymwyd ystod o resymau posibl pam y gallai'r pandemig fod wedi gwaethgu eu habsenoldeb. Clywsom hefyd dystiolaeth yn benodol am ddysgwyr ar y sbectrwm awtistig. Efallai bod rhai o'r disgyblion hyn wedi ffafrio agweddau ar ddysgu gartref a dysgu o bell, fel y cyfle i ddysgu ar eu cyflymder eu hunain ac ar yr adeg o'u dewis, ac yn credu bod yr amgylchedd dysgu gartref yn dawelach, yn fwy llonydd neu'n llai gwrthdymnidol nag yn yr ysgol. Fodd bynnag, rhybuddiodd arbenigwyr yn

erbyn cymryd bod dysgwyr awtistig o reidrwydd yn ffafrio astudio gartref. Roedd y dysgwyr hyn hefyd yn gwerthfawrogi ac yn colli perthnasoedd dynol, yn enwedig gyda ffrindiau a staff ysgol neu goleg yr oedden nhw'n ymddiried ynddynt a oedd yn eu deall nhw a'u hanghenion. Efallai eu bod hefyd wedi cael anawsterau wrth ddefnyddio technoleg yn ystod y cyfyngiadau symud a'r cyswllt dynol a ffefrir ganddynt, a dywedwyd hefyd bod llawer o'r dysgwyr hyn wedi mwynhau ailgysylltu â'r coleg a'r ysgol ac wedi mynychu'n dda ar ôl y cyfyngiadau symud. At ei gilydd, ychydig o sylw a gafodd absenoldeb o'r ysgol ymhlith dysgwyr sbectwm awtistiaeth a dysgwyr eraill ag anghenion dysgu ychwanegol gan ymchwilwyr ac mae'r ychydig sy'n bodoli yn rhagddyddio'r pandemig^{xxiv}.

Materion diwylliannol - Dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr

Dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr oedd â'r lefelau presenoldeb gwaethaf o unrhyw grŵp ethnig lleiafrifol cyn y pandemig. Disgrifir y rhesymau am hyn a'r amrywiol strategaethau lliniaru a ddefnyddir gan ysgolion ac awdurdodau lleol mewn sawl adroddiad gan gynnwys adroddiadau Estyn^{xxv}. Mae swyddogion cymorth sy'n gweithio gyda'r dysgwyr hyn yn adrodd bod y rhan fwyaf o deuluoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr wedi tynnu eu plant allan o ysgolion ar ddechrau'r pandemig a'i bod wedi bod yn arbennig o anodd, yn enwedig ar gyfer disgyblion oedran uwchradd, i berswadio'r teuluoedd hyn bod ysgolion bellach yn ddiogel. Mae'n ymddangos bod y pandemig wedi cryfhau rhagduediadau diwylliannol yn erbyn addysg uwchradd. Ni chodwyd unrhyw faterion diwylliannol eraill na grŵp ethnig lleiafrifol arall yn yr ymgynghoriadau fel rhai yr effeithiwyd arnynt yn arbennig gan y pandemig o ran presenoldeb, er bod ymchwil o'r UDA yn awgrymu bod rhieni nad ydynt yn Wyn yn poeni mwy am gadw at strategaethau lliniaru, ysgolion yn ailagor yn ddiogel, eu plentyn yn contractio COVID-19, a'u plentyn yn dod â COVID-19 adref o'i gymharu â rhieni Gwyn^{xxvi}.

Dylanwad rhieni a theuluoedd ag anghenion cymhleth a lluosog

Thema gyson yn y trafodaethau ymgynghori oedd y rôl allweddol a chwaraeir gan rieni a theuluoedd dysgwyr ym mhob mater presenoldeb. Ar gyfer dysgwyr iau mewn ysgolion cynradd yn arbennig, mae eu presenoldeb yn dibynnu'n fawr ar agweddau rhieni a theulu, yn anad dim gan eu bod yn aml yn dibynnu arnynt i'w cael yn gorfforol i'r ysgol. Mae rhai dysgwyr wedi sefydlu patrwm o beidio â mynychu'r ysgol yn ystod y cyfyngiadau symud y maent hwy a'u teuluoedd yn ei chael yn anodd neu'n ddiangen i'w newid. Mewn rhai achosion efallai na fydd yr union resymau sylfaenol am yr absenoldebau hyn yn hysbys oherwydd bod gan y dysgwr a'r teulu anghenion lluosog, cymhleth sy'n hirsefydlog a hyd yn oed yn 'rhyngenedlaethol'. Roedd llawer o'r heriau hyn yn bodoli cyn y cyfyngiadau symud, ond mae rhai wedi'u nodi fel rhai sydd wedi dwysau ers hynny, ac o ganlyniad mae'r teuluoedd hyn wedi dod yn 'anos eu cyrraedd' ar ôl y pandemig. I bob dysgwr, mae rhieni a theuluoedd mewn sefyllfa dda, yn ogystal â'r dysgwyr eu hunain, i ddarparu mewnwelediad pwysig i'r rhesymau penodol dros absenoldeb, yn enwedig yn achos patrymau absenoldeb annodweddiadol.

Gorbryder, iechyd meddwl a lles a materion ymddieithrio

Mae patrymau presenoldeb gwael ar gyfer myfyrwyr cyn y pandemig yn aml yn gysylltiedig ag amrywiaeth o faterion gorbryder, iechyd meddwl a lles. Mae iechyd meddwl gwael yn arbennig wedi'i gysylltu'n flaenorol â phresenoldeb gwael yn yr ysgol, gyda phryder yn aml yn cael ei ddisgrifio fel ffactor risg allweddol. Mae llawer o agweddau ar leoliad yr ysgol a all achosi pryder, megis gwahanu oddi wrth rieni/gofalwyr, rhyngweithio cymdeithasol â chyfoedion a staff yr ysgol, a straen academiaidd. Gall hyn arwain plant i osgoi ysgol mewn ymgais i leihau eu pryder.

Mae'n bosibl bod y materion hyn a oedd yn bodoli eisoes, o ffobia ysgol i fwlio, wedi'u gwaethgu gan amgylchiadau'r pandemig – gweler yr adolygiad llenyddiaeth yn Atodiad C am fanylion yr ymchwil perthnasol. Roedd prif ffocws y trafodaethau ymgynghori ynghylch achosion newydd o bryder yn ymwneud â'r pandemig ac i ba raddau y gallai achosion pryder a oedd yn bodoli eisoes fod wedi gwaethgu, a chaiff y rhain eu hystyried yn fanylach yn yr is-adran nesaf. Mynd i'r afael ag achosion pryder sy'n bodoli eisoes ac achosion newydd o bryder a drafodir gyda'i gilydd yn adran 4 o'r adroddiad.

Rhesymau newydd yn ymwneud â COVID-19 dros absenoldeb

Mae yna hefyd ffactorau newydd sy'n effeithio ar bresenoldeb sy'n ymwneud fwy neu lai yn uniongyrchol â'r pandemig.

COVID-19 fel salwch, hunanynysu ac absenoldeb dan gyfarwyddyd ysgol

Y rheswm amlycaf yw salwch oherwydd COVID-19 ei hun. Dywedwyd yn gyson yn ystod ymgynghoriadau'r adolygiad bod llawer o blant wedi colli symiau sylweddol o addysg oherwydd salwch COVID-19. Yn ogystal, dywedir bod 'COVID-19 Hir' yn nodwedd gynyddol o absenoldeb dysgwyr.

Mae yna hefyd amrywiaeth o resymau'n ymwneud â COVID-19 dros absenoldeb nad yw'n ymwneud â bod yn sâl neu fod yn 'symptomatig'. Er enghraifft, bod yn ddi-symptomatig ac yn ynysu yn dilyn profion positif (LFT neu PCR), neu wedi bod mewn cysylltiad â rhywun sydd wedi profi'n bositif (eu hunain neu eraill yn y cartref neu mewn grwpiau ysgol neu swigod).

Mae'r absenoldebau hyn yn cael eu codio gan 'Y' (absenoldeb dan gyfarwyddyd yr ysgol) a 'I' ar gyfer 'Dysgu o bell'. Mae absenoldeb dysgwyr y mae ysgolion yn meddwl y gallai fod oherwydd salwch yn cael ei godio 'I' gyda 'Y' ychwanegol os credir bod y salwch o ganlyniad i COVID-19. Ers 22 Tachwedd 2021, mae pob un o'r tri chod 'sy'n ymwneud â COVID-19' yn cael eu grwpio gyda'i gilydd a'u cyhoeddi'n wythnosol. Fel y trafodwyd yn yr adran ddata uchod, mae'r data'n awgrymu nad yw'r gostyngiadau presenoldeb presennol yn gyfan gwbl oherwydd yr absenoldebau uniongyrchol hyn sy'n gysylltiedig â COVID-19.

Gorbryder, iechyd meddwl a materion lles

Fel y soniwyd uchod, mae consensws cyffredinol bod llawer o'r achosion sy'n sail i gynnydd mewn absenoldeb yn ymwneud â lles, gwydnwch neu iechyd

meddwl dysgwyr. Er enghraifft, efallai y bydd rhai myfyrwyr â hanes presenoldeb da yn flaenorol wedi datblygu problemau iechyd meddwl yn ystod y cyfyngiadau symud. Mewn rhai achosion, dywedir bod disgyblion wedi datblygu pryder cyffredinol ynghylch dychwelyd i sefydliad mawr, prysur ar ôl cyfnod o dawelwch ac unigedd cymharol yn ystod y cyfyngiadau symud.

Er nad yw bob amser yn hawdd gwahaniaethu rhwng ffynonellau pryderon o'r fath a gwahaniaethu rhwng pryderon a oedd yn bodoli eisoes a allai fod wedi gwaethgu yn ystod y cyfyngiadau symud (fel yr enghreifftiau a roddir uchod) a phryderon newydd sy'n ymwneud yn benodol â COVID-19, roedd prif ffocws y trafodaethau ymgynghori yn ymwneud ag achosion newydd pryder ynghylch y pandemig. Mae'r rhain yn cynnwys ofn y dysgwr (neu ei deulu) ynghylch dychwelyd i'r ysgol am amrywiaeth o resymau, megis pryder ynghylch diogelwch o ran iechyd (gan gynnwys pryderon am y posibilrwydd o ddal COVID-19 ac effeithio ar ei iechyd ei hun neu drosglwyddo'r firws i aelodau bregus o'r teulu), yn ogystal â'r ofn o fethu ag ymdopi â gofynion addysgol yr ysgol.

Gallai ofn methu ag ymdopi â gwaith ysgol ddeillio o golli sgiliau neu wybodaeth (gwirioneddol neu ddychmygol) yn ystod y cyfyngiadau symud, neu ofn ynghylch gofynion astudio ar gyfer cymwysterau (arholiadau neu waith cwrs). Arwydd penodol o'r ofn hwn i rai dysgwyr yw datblygiad hoffter o barhau i astudio'n ddigidol gartref. Mae goblygiadau'r mathau hyn o bryder yn cael eu harchwilio ymhellach yn yr adrannau a ganlyn.

Ymddieithrio ac agweddau mwy hamddenol at ddysgu

Adroddwyd bod agwedd fwy llac, gan ddysgwyr a rhieni, tuag at bresenoldeb rheolaidd yn yr ysgol yn gynyddol amlwg, gan gynnwys gan ddysgwyr a oedd wedi dangos presenoldeb da yn flaenorol. Amlygiad penodol o'r agwedd hon yw cynnydd mewn absenoldeb 'tactegol' cyn gwyliau neu ddigwyddiadau teuluol, a'r pwrpas yw osgoi cyswllt posibl â'r firws a fyddai'n peryglu trefniadau gwyliau.

Mae'n bosibl mai rhan o'r rheswm dros yr agwedd gyffredinol achlysurol hon tuag at ddysgu ac addysg yn arbennig yw'r elfen o ymddieithrio ag addysg a ddechreuodd yn ystod y cyfyngiadau symud ac sydd wedi'i gwaethgu ers hynny gan ddiffyg amynedd oherwydd tarfu parhaus ar fywyd ysgol sy'n gysylltiedig â COVID-19, megis absenoldebau staff neu drefniadau hylendid newydd, a chred y gellir dal i fyny ar golli amser ysgol drwy ddulliau eraill, gan gynnwys trefniadau dal i fyny yn yr ysgol a dysgu cyfunol.

Crynodeb o nodweddion dysgwyr ac amgylchiadau cartref a allai fod wrth wraidd mwy o absenoldeb

Rhesymau sy'n bodoli eisoes a waethgir gan COVID-19

- tlodi - dysgwyr difreintiedig
- anghenion dysgu ychwanegol
- materion diwylliannol - dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr
- dylanwad rhieni a theuluoedd anodd eu cyrraedd
- gorbryder, iechyd meddwl a lles a materion ymddieithrio

Rhesymau newydd yn ymwneud â COVID-19

- COVID-19 fel salwch, hunanynysu ac absenoldeb dan gyfarwyddyd ysgol
- gorbryder, iechyd meddwl a materion lles
 - yn gysylltiedig i bryderon iechyd
 - yn gysylltiedig i bryderon addysg
- ymddieithrio ac agweddau mwy hamddenol at ddysgu a phresenoldeb

Strategaethau ar gyfer gwella presenoldeb

Pwysleisiodd y dysgwyr bwysigrwydd canolog iddynt fod ysgolion yn cymryd eu materion lles ac iechyd meddwl 'o ddifrif'. Roeddent yn croesawu'r dull gweithredu cyffredinol sy'n canolbwyntio ar les a ddefnyddir gan y rhan fwyaf o ysgolion. Roeddent yn gwerthfawrogi'n benodol unrhyw gymorth bugeiliol ychwanegol a ddarparwyd i'w helpu i wneud y cyfnod pontio anodd yn ôl i addysg 'arferol' mor hawdd â phosibl. Amlygwyd yn arbennig bwysigrwydd iddynt sicrhau bod ysgolion yn sicrhau ethos cadarnhaol, blaengar a chyfeillgar - o athrawon a staff bugeiliol eraill yn gofyn iddynt yn unigol sut yr oeddent - ac ar gyfer darparu cefnogaeth arbenigol a grwpiau anogaeth os oes angen. Roeddent yn teimlo y byddai gofyn i ddysgwyr am eu barn ar sut y gellid cyflawni hyn, er enghraifft trwy ymgynghori â chynghorau ysgol, yn werthfawr, yn ogystal â rhoi rhywfaint o reolaeth i ddysgwyr, yn enwedig rhai hyn, dros sut a phryd y maent yn dysgu.

Ailsefydlu ac ymestyn arfer orau sy'n bodoli eisoes

Mae lles ac iechyd meddwl hefyd yn effeithio ar bresenoldeb dysgwyr yn yr ysgol, yn ogystal â bod yn uniongyrchol gysylltiedig ag iechyd corfforol, a chan agweddau tuag at ddysgu ac addysg (a elwir hefyd yn ymgysylltiad neu gysylltedd ysgol yn y llenyddiaeth). Ystyrir bod y rhyngberthynas rhwng presenoldeb a lles cyffredinol mor gryf fel bod presenoldeb yn aml wedi'i gymryd fel mesur dirprwyol ar gyfer llesiant yn y gorffennol. Gwyddom hefyd fod presenoldeb yn cael effaith gref ar ddeilliannau, safonau a dilyniant dysgwyr. Er enghraifft, mae canlyniadau arholiadau yn cyfateb yn gryf i gyfraddau presenoldeb^{xxvii}.

Oherwydd y cysylltiad sefydledig hwn rhwng presenoldeb a chyrhaeddiad, mae gwella presenoldeb dysgwyr wedi bod yn nod polisi pwysig i Lywodraethau olynol Cymru^{xxviii}^{xxix} ers tro byd, fel yn ogystal ag ar gyfer awdurdodau lleol ac ysgolion unigol. Arweiniodd y ffocws penodol ar bresenoldeb ym mholisiau'r llywodraeth, gan gynnwys ei gynnwys fel mesur mewn categorïau ac mewn trefniadau arolygu, at welliant cyson mewn cyfraddau presenoldeb dros y degawd diwethaf.

Cyn y pandemig, roedd consensws eang ynghylch yr hyn a oedd yn gyfystyr ag arfer gorau ar gyfer gwella presenoldeb. Sicrhawyd bod cyfres o adolygiadau, adroddiadau a phecynnau cymorth ar gael, gan gynnwys gan yr arolygiaeth^{xxx} ^{xxxi}. Roedd cytundeb cyffredinol ymhlith y gweithwyr addysg proffesiynol yr ymgynghorwyd â nhw bod y strategaethau cyn-bandemig hyn ar gyfer gwella presenoldeb yn parhau'n ddilys, a bod angen eu hailsefydlu, eu haddasu a'u hymestyn lle bo angen yng ngoleuni'r profiad pandemig.

Dewiswyd ysgolion yr astudiaeth achos yn yr adolygiad hwn gan eu hawdurdod lleol fel rhai sy'n dangos arfer dda, yn nodweddiadol yn ystod y pandemig adeiladwyd ar eu harferion a oedd yn bodoli eisoes ar gyfer gwella presenoldeb. Roeddent eisoes wedi cydnabod pwysigrwydd sefydlu perthynas ymddiriedus gyda rhieni, teulu a'r gymuned leol yn gyffredinol. Roedd yn well ganddynt ddull a oedd yn gefnogol i deuluoedd yn hytrach na dibynnu ar ddulliau ffurfiol a chosb. Roeddent wedi gosod disgwyliadau uchel o ran presenoldeb gyda dysgwyr, teuluoedd a staff. Fe wnaethant nodi

problemau presenoldeb yn gynnwys a chawsant ymateb graddedig ac ystod o ymyriadau i helpu cefnogi dysgwyr a oedd yn absennol neu mewn perygl o fod yn absennol. Roeddent yn gweithio'n dda ac yn agos gyda gwasanaethau cymorth ac asiantaethau lleol. Bu eu profiad yn ystod y pandemig yn fodd i gadarnhau pwysigrwydd ymgysylltu â rhieni ac ymyrraeth gynnwys. Ymgynghorwyd yn eang ac effeithiol gyda theuluoedd ac addaswyd eu polisiau a'u dulliau gweithredu lle'r oedd angen (gweler Atodiad C am fanylion).

Arfer da wrth fynd i'r afael â phresenoldeb gwael

Nodwedd gref o arfer orau flaenorol oedd yr angen am ddull cyson, trwyadl ond graddedig o gymhwyso gweithdrefnau cytûn i fynd i'r afael â phresenoldeb gwael. Mae arfer da sylfaenol yn cynnwys cadw cofnodion a dadansoddi gofalus, nodi'n gynnwys, cysylltu'n brydlon â theuluoedd a'u cynnwys mewn trafodaethau, cynnig cymorth i helpu gydag unrhyw broblemau sylfaenol, a monitro presenoldeb yn agos yn barhaus. Fodd bynnag, teimlwyd bod gweithredu'r arfer presenoldeb da hwn wedi gwahau'n ddiweddar a'i fod yn llai cyffredin nag y bu cyn y pandemig, yn bennaf oherwydd cyfyngiadau capasiti staff o ganlyniad i effaith gronynnau galwadau llwyth gwaith cynyddol cyffredinol ac absenoldebau staff.

- * **Argymhelliad - Rhannu a lledaenu arfer gorau ar gyfer gwella presenoldeb, gan gynnwys y ffordd orau i ysgolion ymgysylltu â dysgwyr a'u teuluoedd, drwy addasu, ail-becynnu ac ailddosbarthu canllawiau perthnasol a'u hyrwyddo drwy ddatblygiad proffesiynol wedi'i dargedu**

Elfen allweddol o'r arfer gorau oedd y cymorth a gynigir i ddysgwyr a'u teuluoedd i fynd i'r afael ag unrhyw broblemau a nodwyd ganddynt. Roedd hyn yn gofyn am weithio mewn partneriaeth ag ystod eang o wasanaethau, megis gwasanaethau cymdeithasol, gwasanaethau ieuencid, rheoli ymddygiad, seicoleg addysg, cwnsela ac iechyd meddwl, y gwasanaeth iechyd gwladol, tai a'r heddlu, er enghraifft. Fodd bynnag, yn yr un modd â chapasiti athrawon, dywedwyd bod yr holl wasanaethau hyn hefyd ar hyn o bryd yn wynebu cyfyngiadau capasiti a oedd yn ei gwneud yn anodd mynd i'r afael â'r anghenion hyn mewn modd amserol.

Un o'r materion mwyaf dadleuol ynghylch arfer presenoldeb a godwyd eisoes yn ystod yr adolygiad oedd y defnydd o hysbysiadau cosb benodedig (HCB) a mynegwyd safbwyntiau gwahanol ar y mater hwn. Ar y naill law, teimlwyd bod hysbysiadau cosb benodedig, yn enwedig gan Swyddogion Lles Addysg a rhai ysgolion uwchradd, yn 'arf' pwysig a sefydledig ar gyfer perswadio teuluoedd i gymryd presenoldeb ysgol o ddifrif pan oedd dulliau eraill wedi methu. Ar y llaw arall, teimlwyd y byddai'n amhriodol defnyddio hysbysiadau cosb benodedig yn awr yn yr un ffordd â chyn y pandemig. Er gwaethaf y gwahaniaeth barn hyn, roedd tir cyffredin sylweddol hefyd. Roedd pawb yn cytuno bod lle ar gyfer gweithdrefnau ffurfiol mewn amgylchiadau eithafol (ac mae hyn yn dal yn bosibl yn gyfreithiol), fel rhan o ystod lawn o opsiynau. Roedd cytundeb y dylid defnyddio llythyrau ffurfiol fel rhybudd yn y lle cyntaf ac fel ffordd o annog teuluoedd i ymgysylltu â swyddogion mewn trafodaeth

adeiladol, ac ni awgrymodd neb y dylid defnyddio gweithdrefnau ffurfiol nes bod yr holl opsiynau eraill wedi'u harchwilio'n llawn.

Mae'n amlwg yn bwysig osgoi'r argraff o ansensitifrwydd yn ystod y cyfnod pandemig presennol a'i ganlyniadau (er enghraifft, ystyriwch y modd yr ymdriniwyd â thaliadau prydau ysgol mewn ysgol yng Ngogledd Cymru yn ddiweddar^{xxxiii}) ac mae'r agwedd sensitif hon hefyd yn un a ddefnyddir ar hyn o bryd mewn gwledydd cartref eraill. Cynhaliwyd 'Gwerthusiad o Hysbysiadau Cosb Benodedig a roddwyd am golli'r ysgol yn rheolaidd' gan ICF Consulting ac Arad ar ran Llywodraeth Cymru yn 2018^{xxxiii} sy'n cynnwys adolygiad o lenyddiaeth ar yr arfer gorau ar gyfer gwella presenoldeb. Canfu'r adolygiad fod barn gymysg ymhlith ymatebwyr yr arolwg ar effeithiolrwydd hysbysiadau cosb benodedig gyda 56 y cant yn credu eu bod yn effeithiol ond 37 y cant yn credu nad ydynt. Hefyd, canfuwyd nad yw'r llenyddiaeth ymchwil yn darparu tystiolaeth gref bod sancsiynau ariannol eu hunain bob amser yn cael effaith gadarnhaol ar ymddygiad oedolion mewn polisïau cymdeithasol. Gan fod marc cwestiwn o hyd ynghylch effeithiolrwydd hysbysiadau cosb benodedig o ran newid ymddygiad yn y tymor hir (dadleuir nad ydynt yn mynd i'r afael â'r materion sylfaenol o ran diffyg presenoldeb), mae'n werth ystyried gwneud rhagor o ymchwil i effeithiolrwydd hirdymor cosbau cyfnod penodol yng ngoleuni profiad y pandemig.

*** Argymhelliad - Adolygu a chynnal ymchwil bellach i'r defnydd o hysbysiadau cosb benodedig a'u heffaith ar batrymau presenoldeb dysgwyr**

Gwella profiadau dysgwyr

Roedd strategaeth fawr cyn y pandemig ar gyfer gwella presenoldeb yn seiliedig ar gydnabyddiaeth y bydd presenoldeb yn gwella os yw dysgwyr am ddod i'r ysgol ac os ydynt yn gweld yr hyn a gynigir yn ddifyr, yn ddiddorol ac yn berthnasol iddynt. Mae ysgolion a oedd wedi gwella presenoldeb yn llwyddiannus yn y gorffennol wedi rhoi sylw arbennig i'w harlwy cwricwlwm ac i wella addysgeg trwy ddatblygiad proffesiynol ac arfer wedi'i llywio gan ymchwil. Ar lefel genedlaethol, roedd y ddealltwriaeth hon yn rhan fawr o'r rhesymeg y tu ôl i ddiwygio'r cwricwlwm a datblygiad y Cwricwlwm newydd i Gymru. Roedd pawb yr ymgynghorwyd â nhw yn cydnabod pwysigrwydd parhaus diwygio'r cwricwlwm o'r fath a'r angen cysylltiedig am wella addysgeg. Hyd yn oed pan ddadleuodd ymgynghoreion o blaid 'dim mentrau newydd' fel y gallai staff ysgolion wneud y mwyaf o'r amser sydd ganddynt ar gyfer mynd i'r afael ag anghenion uniongyrchol ôl-bandemig dysgwyr, gwnaethant eithrio diwygio'r cwricwlwm o'r cais hwn. Roeddent yn gweld y Cwricwlwm newydd i Gymru, a'r pwyslais cryf y mae'n ei roi ar iechyd a lles, fel 'rhan o'r ateb' yn hytrach nag fel baich ychwanegol.

Roedd teimlad cyffredinol hefyd y dylai agweddau ar y diwygiadau ADY helpu i wella presenoldeb y dysgwyr hyn gan mai bwriad y diwygiadau yw gosod dysgwyr yng nghanol y broses o nodi anghenion a darpariaeth. Dylai cynllunio sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn arwain at ddealltwriaeth well o'r hyn sy'n bwysig i'r dysgwr a helpu i nodi materion cyn iddynt waethygu a dylai hefyd helpu gydag ymyrraeth gynnar. Dylai cyfleoedd datblygiad proffesiynol

estynedig^{xxxiv} hefyd godi ymwybyddiaeth staff o anghenion y dysgwyr hyn, er enghraifft mae adnoddau ar gyfer cefnogi dysgwyr ag awtistiaeth ar gael ar wefan Awtistiaeth Cymru^{xxxv}. Yn ddiweddar, cyhoeddwyd cyllid ychwanegol ar gyfer cefnogi'r diwygiadau a dysgwyr ag ADY^{xxxvi}.

Cefnogi dysgwyr yng nghyfnod allweddol 4: Cwricwlwm galwedigaethol a phontio i addysg a hyfforddiant ôl-orfodol (AHO)

Mae'r angen i wneud y profiad dysgu yn werth chweil a pherthnasol yn arbennig o bwysig i ddysgwyr hyn yng nghyfnod allweddol 4 mae presenoldeb yn tueddu i fod yn waeth ac sy'n fwy tebygol o ymddieithrio. Roedd hyn yn wir cyn y pandemig, ond dywedir bod y mater wedi dod yn fwy amlwg ers hynny. Y consensws ynghylch ailennyn diddordeb y dysgwyr hyn, yn enwedig y rhai sy'n arbennig o 'anodd eu cyrraedd', yw sicrhau, unwaith y cysylltir â nhw a'u teuluoedd ac ymgysylltu â nhw, bod yn rhaid i'r profiad dysgu a gynigir fod yn bwrpasol i anghenion a dyheadau'r dysgwr, a dylai gynnwys opsiynau galwedigaethol diddorol a pherthnasol. Dylai'r llwybrau galwedigaethol hyn ar gyfer dysgu arwain at ddilyniant a datblygiad gyrfa gwerth chweil.

Roedd cynrychiolwyr ysgolion a cholegau o'r farn mai llwybrau galwedigaethol a chysiau rhagflas, a phrofiad gwaith, oedd y math o ddarpariaeth a fyddai'n ailennyn diddordeb grŵp sylweddol o ddysgwyr. Fodd bynnag, mae darpariaeth o'r fath, oherwydd ei natur ymarferol a thrwy brofiad, yn tueddu i fod yn ddrytach na darpariaeth draddodiadol ysgol yn yr ystafell ddosbarth. Dywedwyd bod argaeledd y trefniadau cwricwlwm hyn wedi gostwng ers i gyllid penodol ar gyfer y fenter llwybrau dysgu 14-19 ddod i ben tua 2015, ac mae'n cael ei ariannu ar hyn o bryd o gyllideb gyffredinol ysgol.

Datblygu ac ariannu cyfres o opsiynau galwedigaethol a ddeallir yn dda oedd un o'r prif awgrymiadau a godwyd yn ystod yr ymgynghoriad adolygu i fynd i'r afael â heriau presenoldeb tymor byr ar gyfer y myfyrwyr cyfnod allweddol 4 sydd wedi ymddieithrio fwyaf, ond hefyd fel strategaeth hirdymor bwysig i gefnogi'r diwygiadau arfaethedig i'r cwricwlwm a'r diwygiadau cysylltiedig i arferion cymwysterau ac arholiadau. Dylai'r opsiynau cwricwlwm galwedigaethol hyn fod ar gael i ddisgyblion o bob dawn a gallu ond byddent yn debygol o apelio'n arbennig at y dysgwyr hynny y mae angen iddynt ail-ymgysylltu yn dilyn profiadau'r pandemig.

*** Argymhelliad - Archwilio adnoddau sefydliadau addysg bellach a darparwyr hyfforddiant yn y gwaith i gynyddu argaeledd llwybrau galwedigaethol a chysiau rhagflas, a phrofiad gwaith, ar gyfer myfyrwyr cyfnod allweddol 4**

Hefyd, mae grŵp posibl mwy o ddysgwyr nad yw eu presenoldeb o reidrwydd yn arbennig o wael, ond yr oedd eu cynnydd a'u cymhelliad wedi cael eu heffeithio yn andwyol. Er bod y dysgwyr hyn yn debygol o symud ymlaen i lefel nesaf y cyrsiau, efallai y byddant yn ei chael yn anodd eu cwblhau neu gyflawni cystal ag y gallent. Mae cynrychiolwyr colegau addysg bellach eisoes yn adrodd bod gan fwy o fyfyrwyr sy'n mynd i'r coleg ddiffygion sgiliau mewn sgiliau astudio sylfaenol fel rhifedd ac ysgrifennu traethodau er enghraifft. Un awgrym yw archwilio rhoi'r opsiwn i'r dysgwyr hyn gael mwy o amser i

gwblhau neu ailsefyll eu cyrsiau TGAU, galwedigaethol neu Safon Uwch. Byddai argaeledd yr opsiwn hwn yn lleihau'r pryder o fethiant a brofir gan y myfyrwyr hyn.

- * **Argymhelliad - Ymchwilio ymhellach i'r ddarpariaeth cyllid, hyblygrwydd ac amserlenni i fyfyrwyr ysgol, chweched dosbarth a choleg allu cwblhau eu cyrsiau cymhwyster**

Ymgysylltu â theuluoedd ac ysgolion cymunedol

Strategaeth allweddol a grybwyllwyd yn ystod yr ymgynghoriad, ac sy'n nodwedd gref yn yr ymchwil a'r llenyddiaeth arolygu, yw cyfathrebu, ymgysylltu a meithrin perthnasoedd cryf â theuluoedd dysgwyr. Mae hyn yn arbennig o bwysig gyda phob grŵp o ddysgwyr sy'n agored i niwed (dan anfantais ac yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim, ag anghenion dysgu ychwanegol, neu Saesneg fel iaith ychwanegol) ac mae'n sail ac yn cryfhau'r strategaethau eraill a grybwyllwyd eisoes.

Un ffordd y mae ysgolion llwyddiannus yn ymgysylltu'n well â theuluoedd yw trwy fabwysiadu dull 'ysgol gymunedol'. Disgrifiwyd nodau ysgol gymunedol fel a ganlyn:

- 'cryfhau ymgysylltiad teuluol a chymunedol
- ehangu'r defnydd o'u hasedau er budd y gymuned a wasanaethir gan yr ysgol
- darparu ystod o wasanaethau, gan gynnwys iechyd a gwasanaethau cymdeithasol, trwy gyd-leoliad neu ddarpariaeth hybiau gwasanaeth o fewn y gymuned^{xxxvii}

Nodwedd bwysig o ysgolion cymunedol felly yw gwella ymgysylltiad teuluoedd, yn enwedig trwy gael eu gweld yn cefnogi lles dysgwyr, y ddau yn fewnol o fewn yr ysgol ond hefyd trwy hwyluso gwell mynediad i wasanaethau cefnogi allanol, a hefyd trwy gynnwys teuluoedd yn fwy ym mywyd yr ysgol. I'w helpu i wneud hyn, mae'r rhan fwyaf o ysgolion cymunedol yn cyflogi 'swyddogion ymgysylltu â theuluoedd' neu staff tebyg. Roedd hwn yn argymhelliad yn adroddiad diweddar Estyn i ysgolion 'Gyflogi staff ymgysylltu â theuluoedd a'r gymuned i weithio gyda theuluoedd, y gymuned a phartneriaid ehangach.' Roedd y rhai yr ymgynghorwyd â nhw hefyd yn cefnogi ehangu'r model ysgolion cymunedol a'r defnydd o swyddogion ymgysylltu â theuluoedd, a oedd yn ei weld mewn cyd-destun ehangach fel rhywbeth a oedd yn cyfrannu at yr agenda bolisi eang o leihau anghydraddoldebau addysgol. Byddwn yn trafod yn adran 6 sy'n cloi sut y gallai'r model ysgolion cymunedol hefyd fod yn sail ar gyfer gweledigaeth uno ar gyfer gwella ymgysylltiad dysgwyr yn y tymor hwy. Mae defnyddio staff 'bugeiliol' ychwanegol o'r fath hefyd yn nodwedd o arfer gorau yng Ngogledd Iwerddon lle cânt eu galw'n Swyddogion Cyswllt Teuluol, ac mewn academiâu yn Lloegr lle mae cynnig i gyflwyno Mentoriaid Presenoldeb ymhellach fel y'u gelwir yno^{xxxviii}.

- * **Argymhelliad - Ystyried y ffordd orau o gefnogi a darparu cyllid i alluogi pob ysgol i gyflogi staff ymgysylltu â theuluoedd i weithio gyda theuluoedd a phartneriaid ehangach**

Yn y tymor byr, dylid canolbwyntio ar ddarparu cyllid ychwanegol a fyddai'n sicrhau bod pob ysgol yn gallu ymgymryd â'r dasg allweddol o ymgysylltu â theuluoedd yn ystod y cyfnod anodd a phrysur hwn i ysgolion. Heb adnoddau ychwanegol, credai'r rhai yr ymgynghorwyd â hwy y byddai gweithredu arfer gorau cytûn ar gyfer mynd i'r afael ag absenoldeb yn parhau i gael ei gyfyngu gan faterion llwyth gwaith ac absenoldebau staff. Byddwn yn dychwelyd at yr heriau o ran llai o staff yn adran 5. Dylid cynnal ymchwil pellach hefyd ac ystyried y trefniadau gorau posibl ar gyfer cyflogi staff o'r fath mewn ysgolion, er enghraifft a yw swyddogion ymgysylltu â theuluoedd yn cael eu cyflogi orau gan ysgolion cynradd unigol neu eu defnyddio ar sail clwstwr.

Gwaith ieuencid a'r Fframwaith ymgysylltu a datblygu ieuencid

Mae gwaith ieuencid yn chwarae rhan bwysig wrth gefnogi pobl ifanc^{xxxix}. Yn benodol, mae rhai gweithwyr ieuencid yn gweithredu fel gweithwyr arweiniol ar gyfer pobl ifanc y nodir o dan y Fframwaith Ymgysylltu a Datblygu Ieuencid fel rhai sydd mewn perygl o beidio bod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant, neu sydd 'nid mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant', ('NEET'). Er enghraifft, efallai y byddant yn eu helpu nhw a'u teuluoedd i gael mynediad at rwydwaith o wasanaethau, mentrau a darpariaethau sydd wedi'u cynllunio i'w helpu i beidio â bod yn NEET. Cyflwynwyd y Fframwaith Ymgysylltu a Datblygu Ieuencid^{xl} yn 2013 i leihau nifer y bobl ifanc sy'n NEET neu sydd mewn perygl o ddod yn NEET ac mae canllawiau'r Fframwaith yn cael eu diweddarau ar hyn o bryd, fel rhan o waith atgyfnerthu cyffredinol ar y Fframwaith. Mae'r fframwaith yn darparu strwythur graddol defnyddiol i nodi pobl ifanc sydd angen cymorth, sefydlu pa gymorth sydd ar gael iddynt, a monitro eu cynnydd. Mae'r fframwaith yn egluro pa wasanaeth sy'n gyfrifol am gydgyssylltu'r cymorth sydd ar gael ar gyfer pob cam.

- * **Argymhelliad - Ystyried sut y gellid defnyddio'r fframwaith ymgysylltu a datblygu ieuencid yng nghyd-destun ysgolion cymunedol a swyddogion ymgysylltu â theuluoedd cyffredinol**

Strategaethau ar gyfer mynd i'r afael ag absenoldeb sy'n gysylltiedig â COVID-19

COVID-19 fel salwch, hunanynysu ac absenoldeb dan gyfarwyddyd ysgol

Mae iechyd, diogelwch a lles dysgwyr a staff yn brif flaenoriaethau i bawb yr ymgynghorwyd â nhw yn ystod yr adolygiad hwn. Mae llawer o'r llwyth gwaith ychwanegol presennol ar gyfer arweinwyr ysgol, staff addysgu a chymorth, ac ar gyfer swyddogion awdurdodau lleol a llywodraeth ganolog, yn gysylltiedig â dyfeisio a gweithredu mesurau i leihau trosglwyddo COVID-19 mewn ysgolion ac i gadw pawb yn ddiogel. Wrth i'r pandemig newid, mae cyngor ac arferion polisi yn cael eu hadolygu'n gyson i gwrdd ag amgylchiadau newydd. Mae datblygu ac esblygu dulliau newydd mewn partneriaeth ag ystod eang o randdeiliaid yn heriol ac yn cymryd llawer o amser. Mae cyfleoedd dulliau y

cytunwyd arnynt i ddysgwyr a'u teuluoedd hefyd yn cymryd amser ac ymdrech ychwanegol. Wrth i'r pandemig ddatblygu bydd y gwaith hwn yn parhau hyd eithaf gallu pawb ac yn y ffordd fwyaf effeithiol posibl. Wrth wneud hyn mae'n hanfodol adeiladu ar y dull cydweithredol sydd wedi nodweddu'r ymdrech hon hyd yma. Mae gweithio mewn partneriaeth a chyfathrebu effeithiol yn allweddol i sicrhau bod y broses hon yn cael ei chyflawni mor effeithlon â phosibl.

Mae rheolau ar gyfer ynysu pan fydd dysgwr wedi bod mewn cysylltiad â rhywun â COVID-19 neu wedi profi'n bositif yn gymhleth ac wedi newid dros amser. Maent hefyd wedi cael eu dehongli ychydig yn wahanol mewn gwahanol awdurdodau lleol ac ysgolion. Mae angen parhau i adolygu'r trefniadau hyn a'u cyfathrebu'n glir ac yn gyson i ddysgwyr, rhieni a theuluoedd. Byddai'n ddefnyddiol darparu templedi i awdurdodau lleol ac ysgolion i'w helpu i wneud hyn, pryd bynnag y caiff y rheolau eu newid.

*** Argymhelliad - Rhoi templedi i awdurdodau lleol ac ysgolion ar gyfer cyfathrebu polisïau cenedlaethol gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â threfniadau ar gyfer hunanynysu**

Gorbryder, iechyd meddwl a materion lles

Mae Llywodraeth Cymru wedi ariannu sawl rhaglen sy'n cynnwys ystod eang o weithgareddau sydd wedi'u cynllunio i helpu i ailennyn diddordeb dysgwyr, goresgyn ymdeimlad o unigedd, a gwneud y pontio o'r cyfyngiadau symud yn ôl i addysg yn haws, er enghraifft yr 'Haf o Hwyl'^{xli}. Gweler polisi Llywodraeth Cymru 'Adnewyddu a Diwygio' am grynodedb o'r mentrau hyn a ariennir^{xlii}.

Adroddodd y rhan fwyaf o'r rhai yr ymgynghorwyd â nhw gynnydd mewn problemau sy'n gysylltiedig â lles, iechyd meddwl ac ymddygiad dysgwyr pan ddychwelodd disgyblion i'r ysgol ar ôl y cyfnod cloi. Lle bo angen, maent yn trefnu ymyrraeth arbenigol gan asiantaethau cymorth megis CAMHS, cwnsela awdurdodau lleol neu dimau ymddygiad. Mewn rhai achosion, gall ysgolion hefyd drafod 'dychweliad graddol' i'r ysgol gyda dysgwyr a'u teuluoedd.

Fodd bynnag, eto roedd cytundeb cyffredinol nad oedd gan y gwasanaethau hyn y gallu i fynd i'r afael â'r lefelau cynyddol o alw yn y system ar hyn o bryd. Hyd yn oed lle dyrannwyd adnoddau ychwanegol i'r gwasanaethau hyn, dywedwyd ei bod wedi bod yn anodd iddynt recriwtio staff ychwanegol, gan fod angen sgiliau a chymwysterau arbenigol ar y staff hyn yn aml, a blynyddoedd o hyfforddiant. Nid oes unrhyw fecanweithiau amlwg (na data) ar gyfer darparu staff i 'gyflenwi' ar gyfer absenoldebau neu mewn ymateb i gynnydd yn y galw am y gwasanaethau hyn, er y gall awdurdodau lleol i ryw raddau ailstrwythuro eu gwasanaethau a symud staff i'r mannau lle mae eu hangen fwyaf. Byddai'n ddefnyddiol, felly, fel rhan o gyd-destun eang y gwaith sy'n ymwneud â'r adolygiad hwn i Lywodraeth Cymru gynnal trafodaethau ag awdurdodau lleol am anghenion capasiti strategol eu gwasanaethau fel y'u hamlygwyd gan yr heriau o fodloni'r galw cynyddol presennol.

Pryderon sy'n gysylltiedig ag iechyd

Dywedir bod rhai absenoldebau dysgwyr a staff yn uniongyrchol gysylltiedig â phryderon ynghylch dal COVID-19 yn yr ysgol. Mae holl bolisiau ysgolion, awdurdodau lleol a'r llywodraeth wedi'u cynllunio i wneud ysgolion yn lleoedd diogel i fod ynddynt, ond mae tensiwn rhwng gwneud yn siŵr bod trefniadau gweithredu yn yr ysgol yn golygu eu bod yn lleihau trosglwyddiad y feirws ar y naill law a'r awydd ar y llaw arall i 'ddychwelyd i normal' ac osgoi trefniadau a allai gael effeithiau negyddol addysgol a lles eraill. Mae tensiynau hefyd rhwng cynnig sicrwydd bod popeth yn cael ei wneud i leihau trosglwyddo (a fyddai'n helpu'r rhai sy'n pryderu am ddychwelyd) a sicrhau bod yr ysgol yn rhedeg yn esmwyth (a fyddai'n tawelu meddwl y rhai sydd wedi cael llond bol ar yr anghyfleustra o drefniadau rhy gaeth). Yn ymarferol, cymharol gyfyngedig yw gallu ysgolion i symud o ran polisi ac arfer gan fod yn rhaid iddynt ddilyn y cyngor gwyddonol cyfredol. Cyfathrebu clir ac ymgysylltu cyson â'r rhai sy'n bryderus yw'r prif strategaethau a fabwysiadwyd, ac mae'r rhain hefyd yn cymryd amser ac egni ychwanegol.

Pryder sy'n gysylltiedig ag addysg

Mae prif ffynhonnell pryder arall i ddysgwyr yr adroddwyd amdani yn ymwneud â gwaith ysgol. Gall dysgwyr fod yn bryderus ynghylch methu ag ymdopi â gwaith ysgol mwyach, o fethu â 'dal i fyny', o bosibl oherwydd colli sgiliau neu wybodaeth (go iawn neu ddychmygol) yn ystod y cyfyngiadau symud. Yn y tymor byr, er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn, mae ysgolion yn cynnig ystod o gymorth ychwanegol i ddysgwyr. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu adnoddau ychwanegol ar gyfer cyflogi staff ychwanegol i ddarparu'r cymorth hwn (y rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau (RRRS)^{xliii}) er bod tystiolaeth anecdotaidd y bu'n anodd cyflogi athrawon, cynorthwyyr athrawon neu diwtoriaid addas i wneud y gwaith hwn. Cafwyd gwerthusiad o effeithiolrwydd y rhaglen RRRS sydd i'w chyhoeddi yn haf 2022. Cyhoeddwyd adnoddau ychwanegol i gefnogi a darparu cyngor gyrfa i ddysgwyr blwyddyn arholiadau ac ar gyfer gwella presenoldeb yn benodol ym mis Rhagfyr 2021^{xliv}. Yn y tymor hwy, gwella'r profiad dysgu i ddisgyblion gan gynnwys ailedrych ar y cwricwlwm ac addysgeg i annog dysgwyr i fod eisiau mynychu'r ysgol yw'r strategaeth allweddol. Roedd cefnogaeth lawn yn ystod yr adolygiad i barhau â diwygiadau i'r cwricwlwm ac ADY, gan y credwyd y byddai'r diwygiadau hyn yn cefnogi ail ymgysylltu â dysgwyr.

Mae'r rhan fwyaf o arweinwyr ac athrawon ysgolion yn arbennig o bryderus am ddisgyblion Blwyddyn 10 a Blwyddyn 11 a'r rhai yn y chweched dosbarth. Adroddir bod pryderon ynghylch dychwelyd i'r ysgol yn broblem benodol i rai dysgwyr yn y carfannau hyn a chredir ei fod yn ffactor pwysig wrth i'r carfannau hyn ymddieithrio o'r ysgol. Mewn rhai achosion mae'r pryder hwn oherwydd ofn gofynion cymwysterau (arholiadau neu waith cwrs). Er mwyn mynd i'r afael â'r pryder hwn, mae deunyddiau dysgu modiwlaidd helaeth i gefnogi adolygu arholiadau ar gael ar HWB ac yn arbennig ar wefan CBAC. Mynegwyd peth pryder yn ystod yr ymgynghoriad nad oedd yn hawdd dod o hyd i'r deunyddiau hyn a'r bwriad bellach yw rhesymoli a threfnu'n well a chyfeirio'r deunyddiau hyn yn fuan.

*** Argymhelliad - Sicrhau bod cynlluniau ar gyfer rhesymoli a chyfeirio deunyddiau adolygu TGAU ar wefan CBAC yn cael eu gweithredu**

Er bod penderfyniad wedi'i wneud a'i gyfathrebu'n glir y bydd arholiadau yn ystod haf 2022, yn ymarferol erys ansicrwydd canfyddedig ynghylch y trefniadau ymhlith athrawon. Yn gwbl briodol, mae trefniadau wrth gefn sy'n ymwneud â graddau a bennir gan y ganolfan (CDGs) hefyd wedi'u gwneud rhag ofn y bydd yn rhaid canslo arholiadau am resymau iechyd a diogelwch, megis cynnydd sylweddol yn y firws yn ystod haf 2022. Adroddwyd o ganlyniad i'r ansicrwydd anfwriadol hwn, roedd ysgolion yn paratoi dysgwyr ar gyfer y ddau bosibilrwydd, hynny yw ar gyfer arholiadau (er enghraifft trefnu ffug arholiadau) ac ar gyfer CDG (er enghraifft sicrhau marcio manwl gwaith cwrs). Effaith hyn yw cynyddu'r pwysau ar ddysgwyr ac athrawon.

Mae llawer o weithwyr addysgu proffesiynol a sylwebwyr addysgol yn gobeithio y bydd dull mwy cytbwys ac amrywiol o asesu, yn y tymor byr a'r tymor hir, sy'n cynnwys asesiadau athrawon ac arholiadau, gan gydnabod yn benodol bod yn well gan ddysgwyr wahanol fathau o asesiadau. Eisoed mae amrywiaeth o safbwyntiau am arholiadau 2022, gyda rhai yn cael eu cefnogi ac eraill yn ffafrio mwy o asesu gan athrawon. Mae profiad 2021 yn amlygu bod y broses CDG yn cyflwyno ystod o wahanol anghydraddoldebau (e.e. cynyddu'r bwlch cyrhaeddiad, amrywiadau ar draws canolfannau, rhwng ysgolion a cholegau, ac yn y blaen), a chreu baich ychwanegol ar athrawon ar adeg pan ddylai'r ffocws fod ar gefnogi eu dysgwyr. Mae Cymwysterau Cymru am gyflwyno mwy o fathau o asesu yn y cymwysterau newydd sy'n cael eu datblygu ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru.

Dysgu cyfunol

Er gwaethaf effaith negyddol gyffredinol y pandemig ar lawer o ddysgwyr, mae dysgu gartref a dysgu o bell wedi bod yn llwyddiannus i rai grwpiau o ddisgyblion, yn enwedig y rhai sydd â thueddiad i ddysgu o bell ac yn ddigidol, ac sydd â'r adnoddau a'r cymorth cartref. Hefyd, mae dysgu cyfunol yn fodd priodol i fyfyrwyr barhau i ddysgu yn ystod salwch neu ddychwelyd yn raddol i'r ysgol waeth beth fo'r pandemig, er bod y posibilrwydd hwn wedi dod yn opsiwn mwy ymarferol yn dilyn y profiad a gafwyd o reoli dysgu cyfunol yn ystod y cyfyngiadau symud.

Roedd llawer o'r rhai yr ymgynghorwyd â nhw am fynd â'r ffordd hon o feddwl ymhellach, ac er eu bod yn credu mai'r ysgol oedd y lle gorau i ddysgwyr fod er mwyn dysgu a bod yn iach ac yn ddiogel, roeddent hefyd yn cydnabod y byddai rhai dysgwyr (hŷn yn bennaf) y byddai'n briodol i ysgolion ddod o hyd i ffordd iddynt ddysgu trwy ddull dysgu cyfunol wedi'i reoli. Er enghraifft, ar gais a thrwy drafod a chytundeb gan yr ysgol, gallai dysgwr fynychu'r ysgol am ran o'r wythnos, lle gallent drafod cynnydd wyneb yn wyneb ag athro a chael gwaith pellach wedi'i osod, mynychu nifer penodol o wersi a sesiynau ymarferol, ac yn elwa o sesiynau lles a bugeiliol ac o gymdeithasu'n gyffredinol â chyfoedion, ond byddai'r dysgwr hefyd yn gweithio'n ddigidol o gartref. Teimlwyd y dylai dysgwyr hŷn yn arbennig gael mwy o lais wrth benderfynu pryd, ble a sut i ddysgu, er bod lleiafswm o gyswllt wyneb yn wyneb yn cael ei ystyried yn hanfodol, nid lleiaf am resymau diogelu.

*** Archwilio'r angen am ddull strategol o addysgu a dysgu digidol i fynd i'r afael ag anghenion y rheini nad ydynt neu na allant fod yn bresennol mewn ysgolion**

Gan fod gan lawer o athrawon bellach y sgiliau sydd eu hangen i drefnu dysgu cyfunol, y rhwystr i'r dull hwn fyddai goblygiadau adnoddau a llwyth gwaith. Rhwystr arall yw nad yw astudiaeth gartref o'r fath yn aml yn cael ei chofnodi fel presenoldeb yn yr ysgol, ond fel absenoldeb awdurdodedig, (er y gellid defnyddio cod presenoldeb B yn y cyd-destun hwn o bosibl). Awgrymir felly y dylid cynnal adolygiad o bolisi presenoldeb a'r defnydd o godau cofrestru, fel y'u cynhwysir yn Fframwaith Presenoldeb Cymru Gyfan^{xlv}, yn y cyd-destun hwn, a thrwy ystyried y dirwedd polisi presenoldeb esblygol yn y gwledydd cartref a chanfyddiadau'r llenyddiaeth ymchwil (gweler Atodiad D). Er enghraifft, caiff dysgu cyfunol y cytunwyd arno ei godio fel presennol yng Ngogledd Iwerddon ac mae newidiadau tebyg wedi'u cynnig ond heb eu cytuno yn Lloegr (mae'r fframweithiau deddfwriaethol ar gyfer presenoldeb yng Nghymru a Lloegr yn gyfochrog ac yn fwy rhagnodol nag ar gyfer gwledydd eraill y Deyrnas Unedig). Byddai newid o'r fath mewn codio hefyd yn golygu y byddai cofnodion presenoldeb a dadansoddiadau yn fwy ystyrllon yn ystod cyfnodau clo ysgolion.

*** Argymhelliad - Ystyried y ffordd orau o addasu polisi a chofnodion presenoldeb i'w defnyddio gyda dysgu cyfunol**

Yn gyffredinol, ystyriwyd bod dysgu digidol yn fwy llwyddiannus yn ystod ail gyfnod clo'r ysgolion na'r cyntaf. Ceir ymchwil a ganfu fod dysgwyr mwy breintiedig a'u teuluoedd wedi sefydlu arferion mwy effeithiol erbyn yr ail gloi, ond nad oedd dysgwyr difreintiedig wedi gwneud hynny, gan ehangu'r bwlch o ran effeithiau dysgu o bell. Mae ymchwil arall yn nodi bod yna ddysgwyr o hyd heb unrhyw fynediad i ddyfeisiau, dim rhyngwrwyd a dim gofod cartref i astudio.

Erbyn yr ail gloi, roedd y rhan fwyaf o ysgolion wedi datblygu trefniadau dysgu digidol effeithiol. Mae'r graddau y mae elfennau o ddysgu cyfunol wedi parhau ar ôl dychwelyd i addysg ar y safle yn amrywio'n sylweddol rhwng ysgolion^{xlvi}. Mae ysgolion yn deall bod parhau â dysgu cyfunol yn helpu i gefnogi dysgwyr sy'n absennol o'r ysgol am ba bynnag reswm. Fodd bynnag, er bod mwyafrif y dysgwyr yn yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ysgolion wedi'i chael yn anodd i athrawon addysgu ystafelloedd dosbarth llawn a hefyd baratoi gwersi digidol a deunyddiau ar gyfer dysgu o bell ar gyfer lleiafrif o ddysgwyr.

Mewn lleiafrif o achosion, mae gwersi'n cael eu cofnodi fel mater o drefn a gellir eu defnyddio wedyn gan ddysgwyr absennol neu ar gyfer adolygu, er bod y dull hwn yn dal i ofyn am amser gan athrawon i drafod a gosod gwaith ar gyfer y dysgwyr absennol. Yr ysgolion sydd fwyaf cyfarwydd â defnyddio dysgu digidol a chyfunol yw'r rhai sydd â phrofiad blaenorol o ddefnyddio deunyddiau digidol ar HWB ac e-sgol^{xlvii} er enghraifft, neu sydd â hanes o ddatblygiad proffesiynol ar gyfer staff ar ddefnyddio technoleg ddigidol. Roedd y rhai yr ymgynghorwyd â nhw o'r farn y byddai'n ddefnyddiol sefydlu 'ysgol ddigidol genedlaethol i Gymru' neu drefniant tebyg a fyddai'n cynnwys adnoddau y gallai pob ysgol a dysgwr eu defnyddio fel y bo'n briodol.

- * **Argymhelliad - Fel rhan o ddatblygiad ehangach polisi digidol a dysgu cyfunol strategol, archwilio sefydlu ystorfa genedlaethol o ddeunyddiau addysgu a dysgu ar gyfer pob blwyddyn ysgol cyn gynted â phosibl**

Pwysau llwyth gwaith a chapasiti staffio

Mae'r awgrymiadau a wnaed uchod ar sut gall gwasanaethau cymorth ysgolion ac awdurdodau lleol helpu dysgwyr i ail-ymgysylltu ag addysg a gwella eu presenoldeb (trwy helpu disgyblion i wneud cynnydd academiaidd yn ogystal â mynd i'r afael â'u materion lles ac iechyd meddwl) i gyd yn cynnwys mewnbwn amser ac ymdrech staff, yn enwedig os ydynt am gael eu gweithredu'n drylwyr ac yn llawn. Maent felly yn gyfystyr â chynnydd mewn llwyth gwaith i staff. Fodd bynnag, adroddwyd yn gyson bod ymgymryd â'r llwyth gwaith ychwanegol hwn wedi bod yn arbennig o anodd yn ystod y cyfnod hwn oherwydd effaith absenoldebau staff, sydd wedi arwain at gapasiti staff cyfyngedig ar gyfer ysgolion yn ogystal ag ar gyfer gwasanaethau cymorth awdurdodau lleol. Yn ogystal ag absenoldebau parhaus athrawon a staff (yn aml oherwydd dal COVID-19 neu angen hunanynysu), anhawster arall fu dod o hyd i ddigon o staff cyflenwi i ddarparu ar gyfer y lefel uwch o absenoldebau.

Nid yw union raddau absenoldeb athrawon yn hysbys, ond credir yn gyffredinol ei fod wedi cynyddu o gymharu â lefelau cyn-COVID-19 ar ôl dychwelyd cyffredinol i'r ysgol ar ôl y cyfnod cloi. Mae'r rhesymau a roddir am y cynnydd hwn mewn absenoldeb athrawon yn debyg i lawer o'r rhesymau dros absenoldeb dysgwyr ac maent yn cynnwys salwch o COVID-19 ei hun, COVID-19 hir, hunanynysu, materion yn ymwneud â COVID-19 gyda'u plant neu berthnasau dibynnol eraill, pryder ynghylch dal COVID-19 yn ysgol, a materion iechyd meddwl amrywiol. Cyfeiriwyd at achosion o athrawon heb eu brechu nad oeddent yn mynychu'r ysgol yn ystod achosion o COVID-19, er nad oedd yn ymddangos bod hyn yn broblem eang.

Mae effaith mwy o absenoldebau athrawon yn driphlyg. Yn gyntaf, mae'n cael effaith negyddol ar gynnydd dysgwyr gan fod y dysgwyr sy'n mynychu'r ysgol yn cael eu haddysgu gan bobl nad ydynt yn arbenigwyr neu gan athrawon cyflenwi nad ydynt yn eu hadnabod. Yn ail, gall absenoldebau athrawon rheolaidd a'r newidiadau arferol sy'n deillio o hynny hefyd ddigalonni neu ddad-ysgogi dysgwyr. Ac yn drydydd, mae trefnu staff cyflenwi yn cynyddu ymhellach y beichiau gweinyddol ar uwch dimau rheoli ac y gallai fod yn rhaid iddynt ymgymryd â rhywfaint o'r gwaith cyflenwi eu hunain.

Mae ysgolion wedi ei chael yn arbennig o anodd trefnu staff cyflenwi ar gyfer athrawon absennol mewn rhai pynciau fel Gwyddoniaeth, yn enwedig mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg neu wledig. Roedd penodi athrawon yn y meysydd arbenigol hyn yn heriol cyn COVID-19, ond dywedir ei fod yn anoddach fyth nawr. Adroddwyd bod yr heriau hyn yn amrywio'n sylweddol rhwng ysgolion ar draws y wlad. Teimlwyd bod yr her llwyth gwaith yn arbennig o ddifrifol ar gyfer ysgolion llai.

Roedd y rhai yr ymgynghorwyd â nhw yn gwerthfawrogi ac yn cymeradwyo'n fawr y cynllun ar gyfer cyflogi athrawon newydd gymhwyso (ANG) nad ydynt wedi sicrhau cyflogaeth barhaol ar leoliadau cyflogedig. Mae'r cynllun hwn wedi'i ymestyn o dymor yr hydref i gynnwys tymor y gwanwyn. Credwyd y byddai'n fuddiol ymestyn y cynllun hwn ymhellach i dymor yr haf ac i'r flwyddyn academiaidd nesaf ar gyfer y garfan nesaf o athrawon newydd

gymhwyso (hynny yw ar gyfer y rhai sy'n hyfforddi eleni). Rhoddir dwy sail resymegol dros yr awgrym hwn. Yn gyntaf, amharwyd ar addysg gychwynnol athrawon dan hyfforddiant sy'n hyfforddi ar hyn o bryd a byddent yn elwa o brofiad a chymorth ychwanegol yn eu blwyddyn sefydlu, os na fyddant yn sicrhau cyflogaeth lawn (dyma oedd y rhesymeg wreiddiol ar gyfer cynllun presennol y garfan bresennol o ANG). Yn ail, byddai ymestyn y cynllun hefyd yn helpu ysgolion gyda'u heriau capasiti parhaus sy'n debygol o barhau i'r flwyddyn academaidd nesaf (er nad oedd hyn yn rhan o'r rhesymeg wreiddiol ar gyfer y cynllun).

*** Argymhelliad - Ystyried ymestyn y cynllun ar gyfer cyflogi ANG nad ydynt wedi sicrhau cyflogaeth barhaol i gynnwys y garfan nesaf**

Dywedodd uwch reolwyr ysgolion fod recriwtio athrawon, a chynorthwywyr addysgu, i swyddi yn arbennig o anodd ar hyn o bryd. I leddfu'r sefyllfa hon, awgrymwyd y byddai ysgolion yn croesawu mwy o hyblygrwydd mewn llwybrau seiliedig ar gyflogaeth i statws athro cymwysedig gan gynnwys annog ystod ehangach o ddarparwyr (mae un darparwr ar hyn o bryd, sef y Brifysgol Agored, ac nid yw'r bartneriaeth achrededig arall sydd wedi'i lleoli mewn Prifysgolion yng Nghymru yn cynnig llwybrau seiliedig ar gyflogaeth, er bod ysgolion yn ymwneud â nhw ar gyfer llwybrau eraill) ac ystod ehangach o arbenigeddau pwnc a ganiateir (wedi'i gyfyngu i feysydd lle mae prinder ar hyn o bryd). Teimlai ymgynghoreion y byddai hyn yn helpu lliniaru'r heriau presennol o ran capasiti, er i swyddogion polisi rybuddio bod comisiynu cyrsiau newydd yn ddrud ac yn cymryd llawer o amser o dan y trefniadau achredu presennol.

*** Argymhelliad - Archwilio'r posibilrwydd o gyflwyno mwy o hyblygrwydd a mwy o ddarparwyr i lwybrau seiliedig ar gyflogaeth a rhan-amser i hyfforddiant cychwynnol athrawon**

Adroddir heriau penodol ar gyfer dod o hyd i staff cyflenwi ar gyfer athrawon a chynorthwywyr addysgu. Mae'n ymddangos mai'r prif reswm am yr anhawster i ddod o hyd i athrawon cyflenwi yw'r cynnydd serth yn y galw. Ar hyn o bryd, mae tua 4,200 o athrawon cyflenwi wedi'u cofrestru gan EWC^{xlvi} a rhyw 40 o asiantaethau preifat ac mae gan rai awdurdodau lleol eu cynlluniau eu hunain o hyd. Mae tua 25 o'r asiantaethau wedi ymuno'n wirfoddol â fframwaith NPS Llywodraeth Cymru sy'n gwarantu gwell cyflog, telerau ac amodau i athrawon cyflenwi. Mae cytundeb cydweithredu a gyhoeddwyd yn ddiweddar rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru yn cynnwys ymrwymiad i gael gwared ar ymagwedd y farchnad at y system athrawon cyflenwi^{xlix} er i swyddogion polisi dynnu sylw at anawsterau wrth gyflawni hyn gan fod gan asiantaethau fel darparwyr ac ysgolion fel defnyddwyr wedi sefydlu hawliau a nodir mewn deddfwriaeth sylfaenol.

At ei gilydd, nid oedd yr arweinwyr ysgol yr ymgynghorwyd â nhw yn gweld ffordd hawdd o fynd i'r afael â'r her cyflenwad athrawon tymor byr presennol ond yn hytrach yn gweld yr ateb i broblem capasiti'r system o ran cynyddu capasiti gwasanaethau cymorth (fel gwasanaethau cymdeithasol, ieuencid, gyrfaedd, cwnsela, lles addysg neu wasanaethau tebyg), fel y gallai'r gwasanaethau hyn gefnogi ymdrechion ysgolion yn well i ailennyn diddordeb

dysgwyr mewn addysg neu hyfforddiant. Fodd bynnag, fel y crybwyllwyd yn gynharach, mae gan y gwasanaethau cymorth hyn eu heriau eu hunain o ran capasiti, am resymau tebyg i'r mater o gyflenwad ysgolion ac athrawon. Yn fras, maen nhw hefyd wedi cynyddu llwyth gwaith, ansicrwydd parhaus oherwydd gostyngiadau yn y gweithlu sy'n gysylltiedig â COVID-19, ac yn gyffredinol dim mecanweithiau cyflym ar gyfer cynyddu'r cyflenwad o weithwyr sydd wedi'u hyfforddi'n addas. Er enghraifft, clywsom fod capasiti'r gwasanaeth ieuencid 'o dan bwysau'.

Er gwaethaf y pryderon difrifol hyn am gapasiti'r system, roedd y rhan fwyaf o'r gweithwyr proffesiynol yr ymgynghorwyd â nhw o'r farn mai nawr yw'r amser i ail-werthuso arferion y gorffennol a chyflwyno arferion newydd neu gyflymu'r broses o'u cyflwyno, yn hytrach na dychwelyd i ffyrdd blaenorol o weithio nad oeddent o bosibl wedi bod y gorau neu sydd bellach wedi'u goddiweddyd oherwydd y newid mewn amgylchiadau yn dilyn y pandemig. Roedd llawer o'r farn y dylem adeiladu ar y llwyddiannau hyn mewn ffordd strategol, tra hefyd yn gwneud cymaint â phosibl i liniaru'r materion mwyaf dybryd o ran capasiti a llwyth gwaith.

Mae gan weithgor Rheoli Llwyth Gwaith a Lleihau Biwrocratiaeth Llywodraeth Cymru amrywiaeth eang o gynrychiolaeth ac mae wedi parhau i gyfarfod yn rheolaidd yn ystod cyfnod y pandemig. Mae'r gweithgor wedi nodi tua 15 o bwyntiau gweithredu fel rhan o'i waith yn datblygu siarter llwyth gwaith. Mae rhai o'r camau gweithredu hyn yn ymwneud â phandemig COVID-19 ac maent yn unol â chanfyddiadau'r adolygiad hwn, er bod y rhan fwyaf o'r materion yr eir i'r afael â hwy yn bryderon parhaus a oedd yn bodoli cyn y pandemig, gan gynnwys materion megis pwysigrwydd osgoi dyblygu wrth gasglu data ac arolygon athrawon lluosog.

I grynhoi, mae heriau o ran capasiti staffio ar lefelau athrawon, cynorthwyywyr athrawon a staff cymorth awdurdodau lleol. Mae angen mwy o athrawon cymwys i gyflenwi ar gyfer athrawon absennol ac i staffio amrywiol fentrau 'dal i fyny' ar gyfer tiwtora dysgwyr. Mae angen mwy o gynorthwyywyr addysgu i gefnogi'r ystod eang o fentrau lles, iechyd meddwl ac ymgysylltu â theuluoedd yr hoffai ysgolion eu cyflawni. Mae angen mwy o staff cymorth awdurdodau lleol i helpu ysgolion i fynd i'r afael ag ôl-groniad o faterion lles ac iechyd meddwl dysgwyr aciwt a pharhaus. Mae'r heriau capasiti yn rhyng-gysylltiedig, felly byddai gweithredu i fynd i'r afael â phrinder ar gyfer un categori yn lleddfu'r pwysau ar y lleill. Mae angen cymwysterau arbenigol ar athrawon a staff cymorth a phrin yw'r atebion cyflym i fynd i'r afael â'r cyfyngiadau capasiti hyn, er ein bod yn awgrymu y gallai fod yn ddefnyddiol ymestyn y fenter o ddefnyddio athrawon newydd gymhwyso di-waith. Mae'n ymddangos mai ariannu cyflogaeth mwy o gynorthwyywyr dysgu, yn enwedig i wneud gwaith ymgysylltu â theuluoedd, yw'r awgrym mwyaf ymarferol ar gyfer y tymor byr.

Casgliadau ac argymhellion

Nid oes fawr o amheuaeth ymhlith y rhai yr ymgynghorwyd â nhw fod y system addysg yn ei chyfanrwydd, gan gynnwys ysgolion, gwasanaethau cymorth awdurdodau lleol a llywodraeth ganolog, yn gweithio'n galed i wella presenoldeb drwy fynd i'r afael â'r rhesymau sylfaenol dros absenoldeb, y rhai sy'n newydd i COVID-19 a'r rhai oedd yn bodoli o'r blaen ond wedi cael eu gwaethygu gan y pandemig. Dyma oedd canfyddiad yr arolygiaeth hefyd¹. Mae llawer o ewyllys da, gwell cydweithrediad a pherthnasoedd rhyngasiantaethol, a chyllid ac arweiniad ychwanegol.

Nid yw'r adolygiad wedi dod o hyd i unrhyw fylchau mawr ar lefel polisi strategol, ac mae'n ymddangos felly mai'r prif atebion i wella presenoldeb yw ailsefydlu, ymestyn a chydgyssylltu'r arfer gorau a pholisïau presennol yn well. Mae rhai addasiadau i bolisi ar lefel weithredol wedi'u hawgrymu fel y nodwyd gan yr argymhellion a wnaed drwy gydol yr adroddiad.

Serch hynny, mae'r problemau llwyth gwaith ychwanegol a heriau capasiti a nodir yn yr adroddiad hwn yn golygu nad oes unrhyw atebion hawdd na chyflym i wella presenoldeb. Felly, mynd i'r afael â phwysau llwyth gwaith a chynyddu capasiti staff yw'r brif thema sy'n dod i'r amlwg o'r adolygiad. Gan fod hyn yn berthnasol i wasanaethau cymorth yn ogystal ag i ysgolion, mae mynd i'r afael â'r pryder canolog hwn hefyd yn gofyn am drafodaeth ag awdurdodau lleol ar eu hanghenion o ran capasiti strategol a'u gwasanaethau. Mae mynd i'r afael â'r materion llwyth gwaith a chapasiti staff yn gofyn am ddull strategol, gweithio mewn partneriaeth fwy effeithlon rhwng gwasanaethau ac asiantaethau, cyfathrebu effeithiol, a datblygiad proffesiynol mwy a rhannu arfer gorau.

Daeth themâu cyffredin ynghylch pa strategaethau a fyddai'n helpu'r system i weithio'n fwy cydlynol i'r amlwg o'r adolygiad. Pwysleisiwyd yn gyson bwysigrwydd dilyn yr egwyddorion strategol hyn gan ystod eang o'r rhai yr ymgynghorwyd â hwy. Mae'r rhan fwyaf o'r themâu cyffredin hyn yn cynrychioli parhad neu ddatblygiadau naturiol y polisi presennol, gan gynnwys parhau â'r agendâu diwygio'r cwricwlwm ac ADY cyfredol, defnyddio dull system gyfan, canolbwyntio ar les dysgwyr a staff, gyda ffocws penodol ar gymryd agwedd sy'n canolbwyntio'n fwy ar y dysgwr neu ymagwedd bersonol at ddysgu, gan gynnwys cyflwyno mwy o gyfleoedd dysgu 'cyfunol' neu ddysgu o bell, yn enwedig i ddysgwyr hŷn lle bo'n briodol. Mae cyflwyno a datblygu'r ffyrdd amrywiol hyn o gydweithio yn cynrychioli datblygu diwylliant addysgol ar hyd cyfeiriad y cytunwyd arno'n fras cyn ac yn ystod y pandemig.

Yn ogystal, mae'r adroddiad hwn yn awgrymu bod gan ymgysylltu â theuluoedd, a dull 'ysgol gymunedol' o gyflawni'r ymgysylltu hwn, y potensial i ddod yn bolisi uno pwysig ac yn rhan allweddol o weledigaeth hirdymor ar gyfer mynd i'r afael ag achosion sylfaenol tanberfformiad addysgol sydd wedi cael ei waethygu gan y pandemig. Mae'r ffocws cymunedol hwn ar gyfer ysgolion yn mynd i'r afael yn benodol â'r cydgysylltu a'r gwaith partneriaeth rhwng gwasanaethau ac asiantaethau ar lefel leol. Yn yr achosion gorau, mae ysgolion o'r fath yn adnabod eu dysgwyr a'u teuluoedd yn dda ac mae ganddynt swyddogion ymgysylltu â theuluoedd a all helpu i drefnu'r cymorth

sydd ar gael, a sicrhau bod gwybodaeth leol am anghenion dysgwyr penodol yn cael ei bodloni.

I gloi, canfu'r adolygiad fod consensws cynyddol ymhlith dysgwyr, ymarferwyr addysgol a llunwyr polisi ynghylch y rhesymau sylfaenol pwysicaf dros absenoldeb dysgwyr, er bod mwy i'w ddysgu drwy waith ymchwil a dadansoddi pellach am y ddealltwriaeth hon a'r arfer sy'n deillio ohono. Mae'r rhesymau dros absenoldeb yn gymhleth ac yn amlochrog fel y trafodwyd yn yr adolygiad hwn, ond credir bod yr achosion mwyaf sylfaenol yn ymwneud â lles ac iechyd meddwl dysgwyr, a'u hagwedd at ddysgu ac at yr ysgol (cysyniad a ddisgrifir yn amrywiol yn y llenyddiaeth fel ymgysylltiad neu gysylltedd ysgol). Yn ymarferol, y ffyrdd y mae ysgolion yn ceisio gwella'r cysylltedd hwn yw trwy feithrin perthnasoedd o ymddiriedaeth, drwy ymgysylltu a chyfathrebu, ymgynghori'n weithredol, ceisio adborth a gweithredu arno, darparu cyfleoedd dysgu ymatebol a pherthnasol, ac yn hollbwysig, deall a cheisio helpu teuluoedd i oresgyn y rhwystrau economaidd-gymdeithasol a rhwystrau eraill i ddysgu, trwy weithio mewn cysylltiad ag ystod o wasanaethau ac asiantaethau cymorth allanol. Mae gwella ymgysylltiad ag ysgolion yn gofyn am ddull personol, empathig a hyblyg sydd wedi'i deilwra i bob dysgwr a theulu ac sy'n cydnabod eu hamgylchiadau unigol. Mae'r grŵp hwn o ddealltwriaethau a gweithgareddau yn aml yn cael ei nodweddu fel dull ysgol gymunedol, sy'n gweld gwella presenoldeb nid ar ei ben ei hun ond fel rhan o strategaeth ehangach ar gyfer helpu dysgwyr i gyflawni eu gorau. Er ei fod yn bodoli cyn COVID-19, mae profiadau'r pandemig wedi cryfhau'r grŵp hwn o gredoau. O ran polisi, mae'n ymddangos yn synhwyrol adeiladu ar y ddealltwriaeth gynyddol hon sy'n cydfynd yn fras â chyfeiriad polisi cyfredol a chanfyddiadau llenyddiaeth.

Crynodeb o argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru

Ymgysylltu â theuluoedd ac ysgolion cymunedol

- * Ystyried y ffordd orau o gefnogi a darparu cyllid i alluogi pob ysgol i gyflogi staff ymgysylltu â theuluoedd i weithio gyda theuluoedd a phartneriaid ehangach
- * Ystyried sut y gellid defnyddio'r fframwaith ymgysylltu a datblygu ieuenctid yng nghyd-destun ysgolion cymunedol a swyddogion ymgysylltu â theuluoedd cyffredinol

Cefnogi dysgwyr yng nghyfnod allweddol 4

- * Ymchwilio i sefydliadau addysg bellach a darparwyr hyfforddiant yn y gwaith sy'n darparu adnoddau i gynyddu argaeledd llwybrau galwedigaethol a chysiau rhagflas, a phrofiad gwaith, ar gyfer myfyrwyr cyfnod allweddol 4
- * Archwilio ymhellach y ddarpariaeth cyllid, hyblygrwydd ac amserlenni i fyfyrwyr ysgol, chweched dosbarth a choleg allu cwblhau eu cyrsiau cymhwyster
- * Sicrhau bod cynlluniau ar gyfer rhesymoli a chyfeirio deunyddiau adolygu TGAU ar wefan CBAC yn cael eu gweithredu

Dysgu cyfunol

- * Archwilio'r angen am ddull strategol o addysgu a dysgu digidol i fynd i'r afael ag anghenion y rheini nad ydynt neu na allant fod yn bresennol mewn ysgolion
- * Fel rhan o ddatblygiad ehangach polisi digidol a dysgu cyfunol strategol, archwilio sefydlu ystorfa genedlaethol o ddeunyddiau addysgu a dysgu ar gyfer pob blwyddyn ysgol cyn gynted â phosibl
- * Ystyried y ffordd orau o addasu polisi a chofnodion presenoldeb i'w defnyddio gyda dysgu cyfunol

Llwyth gwaith a staffio

- * Ystyried ymestyn y cynllun ar gyfer cyflogi ANG nad ydynt wedi sicrhau cyflogaeth barhaol i gynnwys y garfan nesaf
- * Archwilio'r posibilrwydd o gyflwyno mwy o hyblygrwydd a mwy o ddarparwyr i lwybrau seiliedig ar gyflogaeth a rhan-amser i hyfforddiant cychwynnol athrawon

Cyfathrebu a rhannu arfer orau

- * Rhannu a lledaenu arfer gorau ar gyfer gwella presenoldeb, gan gynnwys y ffordd orau i ysgolion ymgysylltu â dysgwyr a'u teuluoedd, drwy addasu, ail-becynnu ac ailddosbarthu canllawiau perthnasol a'u hyrwyddo drwy ddatblygiad proffesiynol wedi'i dargedu
- * Rhoi templedi i awdurdodau lleol ac ysgolion ar gyfer cyfathrebu polisïau cenedlaethol gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â threfniadau ar gyfer hunanynysu

Data ac ymchwil

- * Cynnal ymchwil pellach i batrymau presenoldeb a fyddai'n helpu nodi dysgwyr a allai fod mewn perygl o gael eu gwahardd
- * Trafod diffinio, cofnodi a dadansoddi data presenoldeb gyda gwledydd tebyg er mwyn dysgu o'r arfer diweddaraf ac ystyried sut y gellir hwyluso ymhellach gymharu data a pholisi
- * Adolygu'r diffiniad o absenoldeb parhaus a'r pwyntiau sbarduno cysylltiedig ar gyfer ymyriadau
- * Ystyried y ffordd orau o gasglu, dadansoddi a chyhoeddi presenoldeb staff addysg yn fwy manwl
- * Archwilio datblygu a chyhoeddi set o fetrigau ar gyfer profiad dysgwyr sy'n cynnwys data ar absenoldeb athrawon, y defnydd o staff cyflenwi, ac argaeledd arbenigwyr pwnc er enghraifft
- * Adolygu a chynnal ymchwil bellach i'r defnydd o hysbysiadau cosb benodedig a'u heffaith ar batrymau presenoldeb dysgwyr

Atodiadau

Cylch gorchwyl

1. Dadansoddi a dehongli data ffynonellau ar gyfraddau presenoldeb/diffyg presenoldeb presennol yn ysgolion Cymru.
2. Cysylltu â sefydliadau ac unigolion allweddol o fewn y system addysg a chasglu gwybodaeth am y sefyllfa sy'n dod i'r amlwg a pha fesurau/ymyriadau sydd eu hangen i ailgysylltu dysgwyr yn well i'w hatal rhag dod yn NEET yn y dyfodol.
3. Y sefydliadau/unigolion i gynnwys Awdurdodau Lleol/Consortia Addysg Rhanbarthol/Estyn/ NAEL/ y Sector Addysg Bellach/Darparwyr Dysgu Seiliedig ar Waith, y Gwasanaeth Ieuencid, y Gwasanaeth Gyrfaoedd a Rhwydwaith Ymchwil Cydweithredol Addysg Uwch Ecwiti a Chynhwysiant.
4. Cynnal grwpiau ffocws gyda dysgwyr.
5. Cynnal rhai 'ymchwiliadau dwfn' mewn un ardal awdurdod lleol ym mhob un o'r pedwar rhanbarth yng Nghymru i gasglu gwybodaeth gan benaethiaid, Swyddogion Ymgysylltu â Theuluoedd a Swyddogion Lles Addysg.
6. Ystyried tystiolaeth y Deyrnas Unedig/rhyngwladol yn y maes hwn.
7. Gweithio gyda chydweithwyr yn y Gyfarwyddiaeth Addysg/SHELL i ystyried y dystiolaeth a gasglwyd a chytuno ar argymhellion i'w cyflwyno i Lywodraeth Cymru.
8. Yr argymhellion hyn i gynnwys ystyried sut y gellid cynnig cymorth ychwanegol i ddisgyblion y gallai eu presenoldeb gwael a'u diffyg ymgysylltu fod wedi arwain at ddeilliannau arholiad is na'r disgwyl. Dylai'r cymorth ychwanegol hwn geisio cefnogi eu dilyniant fel dysgwyr a'u hatal rhag dod yn NEET.

Ymgynghoriadau sy'n cyfrannu at yr adolygiad a'r fethodoleg

Er mwyn bodloni nodau'r adolygiad, ymgwymerwyd ag amrywiaeth o ddulliau ansoddol a meintiol. Cwblhawyd y gweithgareddau ymchwil canlynol:

- Dadansoddiad o ddata sydd ar gael gan Lywodraeth Cymru a data arall ar bresenoldeb dysgwyr yng Nghymru
- Adolygiad o lenyddiaeth academiaidd a llwyd - gweler atodiad D
- Cyfweiliadau ymgynghori lled-strwythuredig trwy Teams gan ddefnyddio cwestiynau cyfweiliad y cytunwyd arnynt gyda swyddogion Llywodraeth Cymru - gweler isod am restr lawn o rai yr ymgynghorwyd â nhw
- Trafodaethau astudiaeth achos trwy Teams gyda staff o 8 ysgol - gweler isod am restr o ysgolion

Cynhaliwyd yr ymgynghoriadau yn bennaf ym mis Tachwedd a Rhagfyr 2021 fel a ganlyn:

Trafodaethau grŵp ffocws gyda:

Dysgwyr (dau gyfarfod wedi'u hwyluso gan Plant yng Nghymru)
Cymdeithion yr Academi Genedlaethol Arweinyddiaeth Addysgol
Penaethiaid uwchradd
Cyfarwyddwyr Addysg awdurdodau lleol (tri chyfarfod)
Consortia rhanbarthol Prif Weithredwyr
Swyddogion Lles Addysg
Swyddogion cymorth awdurdodau lleol Sipsiwn, Roma a Theithwyr
Swyddogion polisi presenoldeb y gwledydd cartref

Trafodaethau gyda chynrychiolwyr sefydliadau addysg cenedlaethol:

Estyn
Cymwysterau Cymru
Comisiynydd Plant Cymru
Colegau Cymru
Undebau a chymdeithasau athrawon

Cyfweliadau unigol gyda'r canlynol:

Tegwen Ellis - Cyfarwyddwr yr Academi Genedlaethol ar gyfer
Arweinyddiaeth Addysgol
Robin Hughes - Ymgynghorydd addysg
Dr Carmel Conn - Arweinydd rhwydwaith ymchwil cydweithredol
Dr Jennifer Hampton - Labordy Data Addysg Cymru, Labordy Data
Addysg WISERD
Shirley Rogers - Prif Swyddog Gweithredol Gyrfa Cymru
Jonathan Angell, Pennaeth, Ysgol Uwchradd Eastern, Caerdydd

Cyfweliadau â swyddogion polisi Llywodraeth Cymru ar:

Ystadegau addysg
Ymgysylltu ieuenctid
Y Gwarant i Bobl Ifanc
Ysgolion cymunedol
Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddol
Addysg Heblaw yn yr Ysgol ac Addysg Ddewisol yn y Cartref
Anghenion Dysgu Ychwanegol
Dysgu cyfunol
Asesiad
Addysg athrawon
Cyflenwad a llwyth gwaith athrawon

Cynhaliwyd trafodaethau astudiaeth achos ym mis Ionawr 2022 gyda'r ysgolion canlynol:

Ysgol Bontnewydd, Gwynedd
Ysgol Godre'r Berwyn, Gwynedd
Ysgol Llys Hywel, Sir Gaerfyrddin
Ysgol Uwchradd Gatholig St John Lloyd, Sir Gaerfyrddin
Ysgol Gynradd Parc, Rhondda Cynon Taf
Ysgol Uwchradd Pontypridd, Rhondda Cynon Taf
Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Brynbuga, Sir Fynwy
Ysgol Uwchradd Cas-gwent, Sir Fynwy

Astudiaethau achos

Cynhaliwyd trafodaethau astudiaethau achos ym mis Ionawr 2022 gyda'r ysgolion canlynol a nodwyd gan eu hawdurdod lleol fel rhai sy'n dangos arfer dda o ran gwella presenoldeb yn ystod y cyfnod hwn. Dewiswyd yr awdurdodau lleol i ddarparu lledaeniad rhanbarthol, economaidd-gymdeithasol ac ieithyddol, ac roedd yn cynnwys dau awdurdod (Sir Fynwy a Rhondda Cynon Taf) sydd wedi dangos cyfraddau presenoldeb cyson uchel ymhlith dysgwyr ar draws y cyfnod pandemig gan gynnwys wrth ystyried cyfraddau heintiau lleol.

Ysgol Bontnewydd, Gwynedd - 200 o ddisgyblion, ysgol gynradd

Dull Ysgol Bontnewydd o wella presenoldeb disgyblion yw bod yn ymwybodol, adeiladol a di-gosb yn ei holl ymwneud â dysgwyr a rhieni. Nod dysgwyr hŷn yw gwneud yr ysgol yn lle croesawgar i ddysgwyr, er mwyn osgoi unrhyw negyddoldeb posibl yn gysylltiedig â phresenoldeb, a sefydlu perthynas agos ac ymddiriedus gyda theuluoedd. Er enghraifft, caiff plant eu hannog i gyfrannu syniadau'n weithredol am yr hyn y dylent ei astudio a sut y gallent ddysgu am destunau. Cysylltir hefyd â rhieni am eu hawgrymiadau, er enghraifft ar natur teithiau ysgol. Fel enghraifft arall o'r dull adeiladol hwn, nid yw'r ysgol yn cyhoeddi cyfraddau presenoldeb dosbarth nac yn cynnig tystysgrifau presenoldeb da mwyach, gan ei bod yn teimlo y gall hyn fod yn anghymhelliad i rai dysgwyr.

Yn ystod y pandemig, adeiladodd yr ysgol ar ei pherthynas dda â rhieni, gan eu cefnogi a'u hysbysu'n llawn. Yn benodol, llwyddodd yr ysgol i annog rhieni i gadw eu plant gartref a'u profi am y firws pan ddangoson nhw symptomau cynnar y salwch am y tro cyntaf. Drwy helpu i gadw cylchrediad y feirws mor isel â phosibl yn yr ysgol yn y modd hwn, a thrwy atgyfnerthu disgwyliadau uchel ar gyfer hylendid, maent wedi llwyddo i gyflawni cyfraddau presenoldeb rhagorol yn gyson o dros 90%, yn aml yn y 90au% uchel, hyd yn oed pan oedd y pandemig ar ei fwyaf ffyrnig yn yr ardal leol. Mae'r dull hwn hefyd wedi cyfrannu at bresenoldeb uchel athrawon yn ystod y pandemig.

Mae'r ysgol wedi blaenoriaethu lles dysgwyr pan wnaethant ddychwelyd i'r ysgol ar ôl y cyfyngiadau symud neu ar ôl unrhyw absenoldebau sylweddol. Maent yn deall yr heriau a'r pryderon y mae'r pandemig wedi'u hachosi i ddysgwyr a'u teuluoedd, ac maent wedi sefydlu grwpiau anogaeth i gefnogi dysgwyr unigol. Mae sesiynau 'therapi lego' wedi bod yn arbennig o ddefnyddiol i rai plant ac yn rhoi cyfle iddynt siarad yn anffurfiol ag athrawon am eu pryderon.

Ysgol Godre'r Berwyn, Gwynedd - 560 o ddisgyblion, ysgol pob oed

Rhoddodd yr ysgol enghreifftiau o ddisgyblion yr oedd eu trefn ddyddiol wedi newid i'r fath raddau yn ystod y cyfyngiadau symud - yn bennaf yn aros i fyny yn hwyr yn y nos yn siarad â ffrindiau neu chwarae gemau neu ddefnyddio'r rhyngwrdd a chodi yn hwyr yn y bore - ac roeddynt yn ei chael yn anodd iawn dychwelyd i drefn presenoldeb ysgol 'normal'. Canfu'r dysgwyr hyn fod eu sgiliau cyfathrebu a chymdeithasol hefyd wedi eu heffeithio'n negyddol yn

ystod y cyfnod hwn. Mae'r her fwyaf yn hyn o beth wedi'i chyflwyno gan y myfyrwyr hŷn yng nghyfnod allweddol 4.

Roedd yr ysgol o'r farn bod ei hymagwedd at y cyfyngiadau symud wedi helpu i wneud y pontio yn ôl i addysg wyneb yn wyneb mor llyfn â phosibl i bob dysgwr. Trefnodd yr ysgol wersi 'byw' i ddysgwyr o ddechrau'r cyfyngiadau symud. Gofynnodd uwch reolwyr am adborth gan ddysgwyr a'u teuluoedd ar sut roedd y trefniadau'n gweithio trwy holiaduron rheolaidd. Gwrandawon nhw'n ofalus ar yr adborth hwn ac addasu'r ddarpariaeth i wneud yn siŵr nad oedd yn rhy llethol. Roedd athrawon dosbarth yn cymryd 'cofrestr' dyddiol yn seiliedig ar ymgysylltu â'r ddarpariaeth ddigidol ac yn cysylltu â rhieni'r dysgwyr hynny a oedd yn peri pryder ar unwaith.

Cynorthwywyd yr athrawon gyda'r gwaith ymgysylltu hwn gan ddau 'gymhorthydd cynhwysiant' a arferai gael eu cyflogi gan yr ysgol fel rhan o'i huned gynhwysiant. Roedd y cymorthyddion addysgu hyn yn cysylltu â rhieni'n rheolaidd, yn enwedig dysgwyr agored i niwed, ac yn eu helpu gyda materion ymarferol gan gynnwys dosbarthu prydau mewn rhai achosion. Fe wnaeth y perthnasoedd a sefydlwyd yn ystod y cyfnod anodd hwn helpu i gadw nifer y dysgwyr a oedd wedi cael cyfnod clo trawmatig i'r lleiafswm. Amcangyfrifir bod tua 80% o ddisgyblion wedi elwa o waith yr uned gynhwysiant rywbryd neu'i gilydd. O ganlyniad i'r strategaethau hyn, mae presenoldeb bellach yn gwella ac mae tua 89% o'i gymharu â thua 95% cyn COVID-19, er gwaethaf y lefelau uchel o salwch sy'n gysylltiedig â COVID-19 yn yr ardal.

Ysgol Llys Hywel, Sir Gaerfyrddin - 160 o ddisgyblion, ysgol gynradd

Mae Ysgol Llys Hywel yn ysgol gynradd fechan wledig sydd wedi cynnal cyfradd presenoldeb o 94% ar ôl y cyfnod clo, sy'n cymharu'n dda â tharged cyn-COVID-19 yr ysgol o 96%. Mae cyfathrebu cyson â rhieni yn pwysleisio pwysigrwydd presenoldeb ac mae ymgysylltu cadarnhaol â theuluoedd yn nodwedd graidd o ddull yr ysgol o wella presenoldeb disgyblion.

Ystyrir bod cofnodi presenoldeb yn gywir a chyson yn flaenoriaeth uchel yn Ysgol Llys Hywel. Dyma'r cam cyntaf mewn ymagwedd drylwyr at bresenoldeb sy'n cynnwys dilyniant cynnar o ddiffyg presenoldeb. Gwneir galwad ffôn i'r cartref o ddiwrnod cyntaf yr absenoldeb. Mae presenoldeb da yn cael ei wobrwyo yn ystod cyfnodau gwasanaeth, ond mae'r fenter hon wedi'i haddasu yn ystod y pandemig fel bod absenoldeb oherwydd salwch yn uniongyrchol yn cael ei ddiystyru o'r cyfrifiadau.

Mae gweithdrefnau ysgol yn cynnwys adolygiad ysgol gyfan trwyadl o bresenoldeb bob pythefnos. Defnyddir ymagwedd raddedig tuag at ddiffyg presenoldeb ac mae'r ysgol yn gweithio'n agos gyda gwasanaethau cymorth yr awdurdod lleol. Cyfeirir disgyblion sydd â phresenoldeb is na ffigwr torbwynt o 85% neu yr amheuir eu bod mewn unrhyw berygl at y Tîm Diogelu a Phresenoldeb Ysgol ac at swyddogion Lles Addysg. Mae'r ysgol yn rhagweithiol wrth gyfeirio at y Tîm o Amgylch y Teulu am gymorth ychwanegol. Gweithredir cynlluniau cymorth ar gyfer disgyblion a theuluoedd yn gyflym. Defnyddir ymagwedd hyblyg sy'n ystyried anghenion pob dysgwr a

theulu unigol, er enghraifft, gellir gwneud trefniadau ar gyfer dysgu cyfunol a gellid cyflwyno gwaith ysgol trwy Teams lle bo angen.

Ysgol Gatholig St John Lloyd, Sir Gaerfyrddin - 480 o ddisgyblion, ysgol uwchradd

Nodweddion allweddol dull Ysgol Gatholig St John Lloyd o wella presenoldeb yw sefydlu diwylliant sy'n hybu lles disgyblion, creu perthnasoedd rhagorol gyda rhieni a theuluoedd, a gweithio'n agos gyda chymorth yr awdurdod lleol gwasanaethau. Mae yna ddull graddedig o fynd i'r afael ag absenoldeb. Mae disgyblion â phresenoldeb rhwng 95%-90% yn cael eu mentora'n unigol gan athrawon, presenoldeb rhwng 85%-90% yn sbarduno cymorth gan swyddog arweiniol presenoldeb yr ysgol, ac mae presenoldeb o dan 85% yn golygu bod atgyfeiriadau'n cael eu gwneud i Dîm Diogelu a Phresenoldeb Ysgolion yr awdurdod lleol ac mae swyddogion lles addysg yn cymryd rhan.

Mae'r ysgol yn mynd ati i adolygu ansawdd yr addysgu a'r cwricwlwm a gynigir ganddi er mwyn ennyn diddordeb disgyblion a gwneud iddynt fod eisiau mynychu'r ysgol. Mae blociau opsiynau yng nghyfnod allweddol 4 yn cael eu haddasu'n flynyddol i'w teilwra i ddymuniadau dysgwyr ac mae'r dewisiadau'n cynnwys cyrsiau Ymddiriedolaeth y Tywysog. Mae opsiynau galwedigaethol ar gael mewn cydweithrediad â'r coleg addysg bellach lleol, ac o ganlyniad i'r holl fesurau hyn nid oes unrhyw ymadawyr Blwyddyn 11 wedi'u nodi'n ddiweddar fel rhai nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET).

Yn ystod y cyfnod clo cyntaf, datblygodd yr ysgol 'dîm cymorth disgyblion ar-lein' (POST) a oedd yn cael ei ddefnyddio'n helaeth, yn darparu ffordd i ddisgyblion oedd yn dymuno gwneud hynny gadw cysylltiad rheolaidd ag oedolyn yr oeddent yn ymddiried ynddo. Esblygodd POST yn ystod yr ail gyfnod clo, fel bod tiwtoriaid dosbarth hefyd yn cysylltu'n wythnosol â'r holl ddisgyblion. Mae POST wedi parhau i gael ei ddefnyddio ac fe'i defnyddir fel mecanwaith cefnogi ar gyfer dysgwyr ag amrywiaeth o bryderon sydd wedi parhau ar ôl i ddysgwyr ddychwelyd i'r ysgol.

Mae cyfradd isel yr atgyfeiriadau i wasanaethau allanol yn dangos bod yr ysgol yn gwneud ymdrechion helaeth i wella presenoldeb cyn atgyfeirio. Mae swyddog arweiniol presenoldeb yr ysgol yn defnyddio ystod o strategaethau cefnogol a hyblyg i ailennyn diddordeb disgyblion. Er enghraifft, efallai y cynigir dechrau hwyrach i'r diwrnod i ddisgyblion. Byddai'r dysgwyr hyn yn cael eu cyfarfod adeg cofrestru i fynd â nhw i ganolfan fugeiliol yr ysgol. Mae ystafell newydd bwrpasol - y 'cwtch lles' - wedi'i hychwanegu'n ddiweddar at yr adnoddau sydd ar gael i'r ysgol ar gyfer hwyluso'r math hwn o waith. Mae'r disgyblion hyn hefyd yn cael cynnig 'cwricwlwm graddol' o nifer cyfyngedig o wersi neu gwricwlwm wedi'i addasu os oes angen.

Ysgol y Parc, Rhondda Cynon Taf - 220 o ddisgyblion, ysgol gynradd, 39% o brydau ysgol am ddim

Cyn y pandemig, roedd Ysgol y Parc wedi datblygu gweledigaeth a oedd yn canolbwyntio ar sicrhau bod amgylchedd a diwylliant yr ysgol yn annog

disgyblion i fod eisiau mynychu'r ysgol a dysgu. Roedd y staff eisiau 'sicrhau lles dysgwyr' ac yn teimlo mai'r allwedd i hyn oedd dod i adnabod a deall pob teulu yn dda, a chynnig help iddynt oresgyn rhwystrau i ddysgu lle bo angen. Mae Swyddog Ymgysylltu â Theuluoedd (FEO) wedi bod yn ei swydd ers pedair blynedd ac mae wedi bod yn ganolog i'r broses hon.

Mae rôl y Swyddog Ymgysylltu yn eang ac yn cynnwys cyfarfod a chyfarfarch pob plentyn a theulu wrth iddynt gyrraedd yr ysgol bob dydd. Ymwelir â phob teulu newydd gartref pan fydd disgybl yn mynychu'r ysgol am y tro cyntaf, ac mae dulliau a pholisïau'r ysgol, gan gynnwys y polisi presenoldeb, yn cael eu hesbonio'n glir o'r cychwyn cyntaf. Bob dydd, anfonir neges destun at rieni disgyblion absennol yn gofyn am esboniad, a'u ffonio'n unigol os nad oes ymateb digonol. Os oes angen, ymwelir â theuluoedd gartref a chynigir cymorth iddynt wella presenoldeb, megis addasu arferion boreol dros dro. Defnyddir grwpiau anogaeth i helpu disgyblion i ailintegreiddio yn ôl i'r ysgol lle bo angen.

Ers y pandemig, mae'r ysgol wedi adeiladu ar ei pherthynas agos â theuluoedd ac wedi parhau i geisio eu helpu yn ystod y cyfnod anodd hwn. Er enghraifft, mae'r ysgol wedi cyflwyno parseli bwyd, anrhegion Nadolig a pheccynnau lles lle bo angen, ac wedi cynnal gweithdai rhieni a chlybiau llyfrau. Mae teuluoedd yn gweld yr ysgol fel ffynhonnell wybodaeth ddibynadwy ynglŷn â'r pandemig, ac mae rhieni'n aml yn gofyn i'r ysgol am gymorth a chynghor. Cefnogir cynghor rhieni a cheisir barn teuluoedd ar weithdrefnau'r ysgol trwy holiaduron rheolaidd.

O ganlyniad i'r mesurau uchod, mae presenoldeb disgyblion, er nad yw mor uchel ag o'r blaen (tua 95%), wedi bod yn gyson dros 90%. Mae'n anarferol bellach i'r ysgol fod angen cysylltu â theuluoedd oherwydd eu bod yn cysylltu'n rhagweithiol â'r ysgol i egluro absenoldebau. Teimla'r ysgol fod hyn yn dangos effeithiolrwydd ei hymagwedd gefnogol a'i phwyslais ar adeiladu perthynas ymddiriedus gyda theuluoedd yn hytrach na defnyddio dulliau mwy llawdrwm, fel anfon llythyrau ffurfiol. Caiff disgyblion eu gwobrwyo am well presenoldeb yn hytrach nag am lefel absoliwt eu presenoldeb.

Ysgol Uwchradd Pontypridd, Rhondda Cynon Taf - 860 o ddisgyblion, ysgol uwchradd

Cyn y pandemig, roedd yr ysgol wedi bod yn gweithio'n galed i wella presenoldeb ac yn teimlo ei bod wedi bod yn gwneud cynnydd. Roedd presenoldeb wedi bod yn cynyddu'n raddol tuag at darged o 94%. Fodd bynnag, effaith y pandemig ar bresenoldeb yn Ysgol Uwchradd Pontypridd fu arafu'r cynnydd hwn a lleihau presenoldeb. Gwelwyd yr effaith fwyaf ym Mlwyddyn 11, gyda llawer o'r myfyrwyr hyn yn dioddef o bryder a straen, tra mewn cyferbyniad ni fu unrhyw absenoldebau hirdymor ym Mlwyddyn 7.

Mae'r ysgol yn cynnal dadansoddiad manwl o'i data presenoldeb, sy'n dangos bod presenoldeb ar gyfer dysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim wedi bod yn sylweddol waeth nag ar gyfer disgyblion eraill. Mae patrwm arall wedi'i nodi sy'n dangos mai disgyblion na wnaeth ymgysylltu'n dda â gwaith ysgol yn ystod y cyfyngiadau symud yw'r rhai sy'n ei chael hi'n fwyaf anodd dychwelyd i bresenoldeb llawn nawr. Yn gyffredinol, mae presenoldeb wedi

gostwng i tua 91%, unwaith y bydd absenoldeb oherwydd COVID-19 yn uniongyrchol wedi'i ddadgyfuno o'r ffigurau.

Ymagwedd ganolog uwch arweinwyr ar gyfer delio â'r pandemig yw adeiladu ar y perthnasoedd da a sefydlwyd gyda theuluoedd ac asiantaethau cymorth cyn y pandemig, a'u hymestyn. Roedd hyn yn cynnwys cyfathrebu rheolaidd a manwl gyda rhieni. Defnyddiwyd ystod eang o weithwyr ategol o'r ysgol ac o asiantaethau cymorth allanol i gefnogi dysgwyr a'u teuluoedd a oedd yn cael anawsterau, gan gynnwys cwnselwyr, gweithwyr ieuenctid a chynorthwyrwyr cymorth llythrennedd emosiynol (ELSA). Parhaodd y gwaith hwn pan ddaeth yn amser i helpu disgyblion i addasu i bresenoldeb corfforol yn yr ysgol. Fel cyn y pandemig, mae gwneud yr ysgol yn lle deniadol i fynychu hefyd yn parhau i fod yn strategaeth ysgol allweddol ar gyfer gwella presenoldeb disgyblion. Er enghraifft, mae'r dewisiadau opsiwn yng nghyfnod allweddol 4 wedi'u cynllunio i fod mor berthnasol â phosibl ac maent yn cynnwys opsiynau galwedigaethol ac Ymddiriedolaeth y Tywysog.

Mae arferion gwella presenoldeb cyn-COVID-19 wedi parhau i fod yn bwysig i'r ysgol, gan gynnwys cynnal dadansoddiadau manwl o daenlenni presenoldeb ar gyfer nodi materion presenoldeb yn gynnar ac ymyrryd â disgyblion unigol. Mae yna ymateb graddedig, wedi'i godio'n goch, ambr a gwyrdd. Mae sesiynau Mynediad i Teams a phecynnau o ddeunyddiau addysgu yn cael eu paratoi ar gyfer dysgwyr sy'n colli llawer o ysgol, fel y rhai sy'n gwrthod mynychu oherwydd pryder uwch. Mae arferion blaenorol wedi'u haddasu lle'r ystyrir bod hyn yn angenrheidiol. Er enghraifft, mae rhoi gwobrau am bresenoldeb wedi parhau ond wedi'i addasu fel bod disgyblion bellach yn cael eu cynnwys mewn raffl fawr Nadolig presenoldeb dda ar ôl diystyru absenoldebau uniongyrchol sy'n gysylltiedig â COVID-19.

Ysgol yr Eglwys yng Nghymru Brynbuga, Sir Fynwy - 275 o ddisgyblion, ysgol gynradd

Mae Ysgol Brynbuga wedi canfod bod gweithredu arfer da cyn-COVID-19 yn ystod y cyfnod presennol yn bwysig. Mae staff gweinyddol ac ymarferwyr lles yn allweddol i nodi ac olrhain unrhyw absenoldebau ar unwaith (mae cyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru wedi galluogi gwneud rhai o'r staff rhan-amser hyn yn staff amser llawn). Cysylltir â disgyblion os bydd absenoldebau'n parhau ac mae'r staff yn pwysleisio cymaint y mae cymuned yr ysgol yn eu colli ac yr hoffent eu gweld. Mae'r dull hwn yn gweithio fel arfer ac mae disgyblion yn awyddus i ddychwelyd pan fyddant yn well. Mae uwch reolwyr yn gwerthfawrogi cyfarfodydd misol gyda gwasanaeth lles addysg yr awdurdod lleol. Mae'r cyfarfodydd yn helpu i gadw presenoldeb yn uchel ar agenda'r ysgol ac i strwythuro a threfnu penderfyniadau. Trafodir achosion unigol a chytunir ar gamau gweithredu ar gyfer yr ysgol a'r gwasanaeth lles a'u cofnodi.

Mae'r ysgol wedi datblygu ei hymagwedd ac mae bellach yn defnyddio ffordd fwy cefnogol o ddelio ag absenoldeb na chyn y pandemig. Er enghraifft, nid oes ganddynt 'gwpan presenoldeb' bellach gan nad ydynt am annog plant sy'n wirioneddol wael i ddod i'r ysgol na theimlo'n euog os nad ydynt. Gwerthfawrogant mewn dalgyrch gwledig na all rhai plant gyrraedd yr ysgol os

na all eu rhieni eu cludo. Mae'r ysgol yn pwysleisio'n gryf bwysigrwydd presenoldeb da yn ei holl gyfathrebu gyda rhieni, ac yn ymdrechu'n galed i adeiladu ethos croesawgar. Mae ymgysylltu â rhieni a chyfathrebu rheolaidd â nhw yn flaenoriaethau uchel.

Mae'r corff llywodraethol hefyd yn cymryd rhan weithredol wrth annog presenoldeb da ac mae'r uwch dîm rheoli yn cyfarfod bob pythefnos gyda'r rhiant lywodraethwyr. Er mwyn helpu llywodraethwyr i ddeall y data presenoldeb, mae uwch reolwyr wedi dadgyfuno absenoldebau sy'n gysylltiedig â COVID-19 o'r data presenoldeb cyffredinol i ddangos pa bresenoldeb fyddai wedi bod heb y pandemig. Mae hyn yn caniatáu i gymariaethau gael eu gwneud yn symlach â data presenoldeb o'r blaen i'r pandemig. Mae presenoldeb ar hyn o bryd tua 93% o gymharu ag ychydig dros 96% cyn y pandemig, ac mae'r data wedi'i ddadgyfuno bellach yn cynyddu'n raddol tuag at y gwerth blaenorol.

Ysgol Uwchradd Cas-gwent, Sir Fynwy - 850 o ddisgyblion, ysgol uwchradd

Mae Swyddog Cyswllt Teuluol wedi bod wrth galon dull Ysgol Uwchradd Cas-gwent o wella ymgysylltiad â theuluoedd a phresenoldeb disgyblion cyn, yn ystod ac yn dilyn y pandemig. Roedd dau aelod o'r uwch dîm rheoli wedi gweithio gyda'i gilydd yn flaenorol mewn ysgol arall ac wedi gweld manteision y dull hwn. Roedd cael y 'person cywir ar gyfer y swydd' yn cael ei ystyried yn ffactor allweddol yn llwyddiant y dull hwn - roeddent wedi dysgu bod angen i'r swyddog cyswllt teulu fod â hygyrdd yn y gymuned leol a'i adnabod yn dda.

Mae uwch arweinwyr yn credu'n angerddol ym mhwsigrwydd bod staff yr ysgol yn deall anghenion y teuluoedd yn eu dalgylch fel y gallant ennill eu hymddiriedaeth a'u helpu i oresgyn unrhyw rwystrau i ddysgu eu plant ac mae'r swyddog cyswllt teulu yn ganolog i'r broses hon. O ganlyniad i adnabod anghenion unigol y teuluoedd yn y modd hwn, mae'r ysgol wedi gallu helpu gyda chefnogi materion iechyd meddwl a hefyd helpu gyda phroblemau ymarferol ac ariannol megis darparu gwisg ysgol i ddisgyblion, a hyd yn oed brynu gwely i deulu mewn un achos gyda chefnogaeth busnesau lleol.

Rhai o'r ffactorau eraill y mae'r ysgol yn teimlo sy'n hanfodol ar gyfer gwella presenoldeb yw: arweinyddiaeth gref a ffocws di-baid ar wella presenoldeb; prosesau clir y mae rhieni a staff yr ysgol yn eu deall yn dda; ymagwedd tîm cyfan sy'n cynnwys pob agwedd ar dîm bugeiliol yr ysgol, gan gynnwys y Cydlynnydd ADY a'r anogwyr dysgu; perthynas dda ag asiantaethau allanol gan gynnwys yr heddlu, ac ysgolion eraill yn ogystal â gwasanaethau'r awdurdod lleol a'r cyngor tref; a gwella ansawdd yr addysgu a'r ddarpariaeth allgyrsiol.

O ganlyniad i'r dulliau hyn, mae presenoldeb yng Nghas-gwent bellach tua 92%, i lawr ychydig yn unig o lefelau cyn-COVID-19 o tua 95%. Mae'r gostyngiad mewn lefelau presenoldeb yn uwch ar gyfer y dysgwyr hynny sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim ac ar gyfer myfyrwyr Blwyddyn 11 yn benodol.

Adolygiad llenyddiaeth

Mae pandemig COVID-19 wedi newid cyd-destun ymchwil addysg yn gyffredinol ac ar gyfer ymchwil i bresenoldeb dysgwyr yn benodol. Mae profiadau dysgwyr, teuluoedd a staff yn ystod ac yn dilyn y pandemig wedi effeithio ar sawl agwedd ar addysg dysgwyr, yn aml mewn ffyrdd newydd, ac wedi gwaethgu'r heriau presennol. Mae patrymau presenoldeb dysgwyr wedi newid yn y tymor byr, ac ni wyddom eto a fydd y newidiadau hyn yn cael effaith barhaol, neu a ydynt yn parhau beth yw'r rhesymau sylfaenol drostynt, ac i ba raddau y mae arfer gorau a nodwyd yn flaenorol yn dal yn ddilys. Felly, nid yw'n syndod bod effaith y pandemig ar bresenoldeb dysgwyr ac ar strategaethau ar gyfer gwella presenoldeb yn faterion y mae'r ymchwil a'r llenyddiaeth lwyd ond yn dechrau mynd i'r afael â hwy a'u gwerthuso.

Yn y cyd-destun hwn, rwy'n ddiolchgar i wasanaeth Llyfrgelloedd, Archifau, Cofnodion a Gwybodaeth Llywodraeth Cymru am gynnal chwiliad o lenyddiaeth ar bresenoldeb disgyblion yn ystod y cyfnod yn dychwelyd i'r ysgol yn dilyn cyfyngiadau symud COVID-19. Roedd hwn yn chwiliad lefel uchel dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Roedd y canlyniadau'n cynnwys adroddiadau testun llawn, dogfennau'r llywodraeth, papurau, erthyglau cyfnodolion, newyddion, blogiau a thudalennau gwe, a gafodd eu categorioedd yn ôl blaenoriaeth ac yn ôl dyddiad cyhoeddi. Mae canlyniadau'r chwiliad llawn ar ffurf matrices sydd ar gael yma - <https://documents.hf.wales.gov.uk/id:A38113140/document/versions/published>

Mae llawer o'r llenyddiaeth a ganfuwyd yn ymwneud ag effaith COVID-19 yn gyffredinol yn hytrach nag ar bresenoldeb yn benodol, er y cyfeirir yn aml at bresenoldeb wrth wneud hynny. Er enghraifft, yng Nghymru, mae papur briffio ymchwil y Senedd 'Dychwelyd i'r ysgol: addysg yn ystod COVID-19'ⁱⁱ yn rhestru'r effeithiau posibl a ganlyn:

- 'dysgu coll' sy'n golygu y gallai disgyblion danberfformio'n academaidd a bod eu rhagolygon hirdymor wedi'u heffeithio
- colli hyder yn y system arholiadau ac asesu
- lleihad tymor hir mewn presenoldeb mewn ysgolion, ffactor y gwyddom sy'n allweddol i ddeilliannau addysgol
- pontio anodd rhwng blynyddoedd ysgol ac o'r cynradd i'r uwchradd
- heriau o ran ailennyn diddordeb dysgwyr a mynd i'r afael â chymhelliant isel
- naratif 'dal i fyny' diwerth am ddysgu coll sy'n rhoi pwysau seicolegol diangen ar blant a phobl ifanc
- effaith negyddol ar allu a hyder dysgwyr i gyfathrebu yn Gymraeg lle nad ydynt wedi gallu gwneud hynny gartref

Mae llawer o'r ymchwil yn ymwneud â chyfnodau cynnar y pandemig, er enghraifft ag effaith y cyfyngiadau symud ac ymdrechion cychwynnol i annog dysgwyr i ddychwelyd i'r ysgol, gan gynnwys arweiniad ar faterion ymarferol fel y ffordd orau i ailagor ysgolion, gweler er enghraifft cyhoeddiad NFER 'Dychwelyd disgyblion i'r ysgol'ⁱⁱⁱ. Yn 'A multi-tiered systems of support blueprint for re-opening schools following COVID19-19 shutdown' mae Christopher A Kearney a Joshua Childsⁱⁱⁱⁱ yn trafod model systemau cymorth

aml-haen (MTSS) a allai gydbwyso cynnydd addysgol myfyrwyr ag iechyd a diogelwch pryderon. Mae'r erthygl yn nodi pedwar prif faes gweithredu (addasiad, straen trawmatig, statws academiaidd, iechyd a diogelwch) ar draws tair haen o gymorth (cyffredinol, targedig, dwys).

Roedd unrhyw ddadansoddiad o ddata presenoldeb sy'n mynd y tu hwnt i grynodedd syml hefyd yn ymwneud â chymau cynnar y pandemig, gweler er enghraifft adroddiad y Sefydliad Polisi Addysg, 'School attendance rates across the UK since full reopening'^{lii} sy'n dangos sut roedd cyfraddau presenoldeb mewn ysgolion yn amrywio dros gyfnod byr ar ôl ailagor yng Nghymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon, ac mae'n dadansoddi i ba raddau yr oedd presenoldeb yn amrywio ar draws awdurdodau lleol yng Nghymru a'r Alban. Mae'r adroddiad yn nodi amrywiadau ar draws awdurdodau lleol a gwledydd, a esbonnir yn rhannol gan bresenoldeb cyffredinol is mewn ardaloedd â lefel uchel o heintiad, ond mae hefyd yn nodi bod y berthynas rhwng niferoedd achosion cyffredinol a phresenoldeb yn yr ysgol yn amherffaith ac y gallai fod yn swyddogaeth o ddosbarthiad oedran achosion.

Mae rhai o'r adolygiadau cyffredinol o effaith y pandemig yn sôn am resymau dros ddiffyg presenoldeb. Er enghraifft, mae Ofsted yn nodi yn eu hadroddiad 'Education recovery in schools: autumn 2021'^{lii} fod ysgolion yn dweud bod llawer o absenoldebau ysgol am resymau'n ymwneud â COVID-19, gan gynnwys:

- disgyblion yn profi'n bositif am COVID-19
- pryder yn ymwneud â COVID-19 ymhlith rhieni a disgyblion
- iechyd meddwl gwaeth ymhlith disgyblion o ganlyniad i'r pandemig
- rhieni yn gohirio neu'n aildrefnu gwyliau yn ystod y tymor
- plant â gwydnwch isel oherwydd anawsterau neu salwch

Dywedasant hefyd fod mwy o absenoldebau cysylltiedig â COVID-19 ymhlith disgyblion difreintiedig, disgyblion ag AAAA a grwpiau blwyddyn penodol a bod arweinwyr yn mynd i'r afael â hyn trwy gymorth i deuluoedd, aelodau staff dynodedig, galwadau ffôn dilynol neu ymweliadau cartref, a chlybiau ar gyfer y rhai y mae eu presenoldeb yn arbennig o isel.

Yn 'Impact of COVID-19 on school attendance problems' mae Gina Nathwani Adeel Shoaib el al.^{lii} yn nodi nad oes unrhyw astudiaethau ar hyn o bryd sy'n mynd i'r afael yn uniongyrchol ag effaith COVID-19 a phroblemau presenoldeb ysgol (SAPs) ar berfformiad academiaidd, neu iechyd meddwl a gweithrediad plant. Fodd bynnag, dywedant ei bod yn ymddangos bod plant â SAPs mewn mwy o berygl o gael problemau iechyd meddwl, a allai gynyddu yn ystod y pandemig. Maent yn gwahaniaethu rhwng pedwar math o SAP: gwrthod ysgol, triwntiaeth, tynnu'n ôl o'r ysgol a gwahardd o'r ysgol.

Y ddwy thema fwyaf cyffredin yn yr ymchwil hwn ar effaith y pandemig yw'r effaith negyddol ar les dysgwyr ac iechyd meddwl, a phryder bod grwpiau bregus wedi cael eu heffeithio'n anghymesur. Er enghraifft, nododd y dystiolaeth a arolygwyd ym Mhapur Briffio Ymchwil Tŷ'r Cyffredin 'Coronavirus and schools'^{lii} wahaniaethau ym mhrofiadau dysgu pobl ifanc yn y cartref yn ystod y cyfyngiadau symud, ac mae'n codi pryderon penodol am

yr effaith ar blant difreintiedig. Yn Lloegr, mae'r Education Endowment Foundation yn cyhoeddi crynodeb treigl o ymchwil domestig a rhyngwladol ar effaith y pandemig, 'Best evidence on impact of COVID-19 on pupil attainment'^{lviii}, sy'n canfod bod yr ymchwil a archwiliwyd yn dangos yn gyson bod y garfan bresennol o ddisgyblion wedi gwneud llai o gynnydd academiaidd o gymharu â grwpiau blwyddyn blaenorol, a bod bwlch cyrhaeddiad mawr a chynnyddol ar gyfer disgyblion difreintiedig.

Dywedwyd yn eang bod gorbryder a phroblemau iechyd meddwl wedi cynyddu yn ystod y pandemig. Er enghraifft, adroddodd y Sefydliad Iechyd Meddwl bod 'iechyd meddwl pobl ifanc yn eu harddegau dan bwysau difrifol wrth i bandemig barhau'^{lix}. Dyfynnir yr Athro Ann John, Athro Iechyd y Cyhoedd a Seiciatreg ym Mhrifysgol Abertawe, yn dweud bod 'y pandemig wedi datgelu'r anghydraddoldebau dwfn yn ein cymdeithas'. Mae llawer o astudiaethau wedi dangos yr effaith fwy a'r bylchau cynyddol mewn anawsterau iechyd meddwl, cyrhaeddiad addysgol a chanlyniadau ariannol mwy difrifol i'r ifanc a'r rhai sy'n byw mewn tlodi. Yn benodol yng Nghymru, cynhaliodd y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion (SHRN) ei Arolwg Iechyd a Lles Myfyrwyr Ysgolion Cynradd bob dwy flynedd yn 2021^{lx}. Mae'r canfyddiadau'n dangos cynnydd mawr mewn anawsterau emosiynol clinigol arwyddocaol a chynnydd amlwg mewn 'sgoriau cyfartalog' ar gyfer anawsterau emosiynol o'u cymharu ag arolwg tebyg yn 2019^{lxi} (tra'n cydnabod y newidiadau methodolegol a wnaed i alluogi arolwg 2021 i gael ei gynnal yn unol â mesurau ymbellhau cymdeithasol COVID-19).

Mae'r Gymdeithas dros Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed^{lxii} yn archwilio'r cysylltiad rhwng pryder a phresenoldeb gwael yn yr ysgol. Mae eu canfyddiadau o adolygiad systematig o'r llenyddiaeth yn awgrymu y gall pryder fod yn gysylltiedig ag absenoldeb o'r ysgol, gan gynnwys absenoldeb cyffredinol, absenoldeb heb ei esgusodi/triwantiaeth, a gwrthodiad o'r ysgol. Fodd bynnag, maent hefyd yn nodi diffyg ymchwil o ansawdd uchel yn y maes hwn yn ogystal ag ychydig o dystiolaeth hydredol. Mae hyn yn golygu, er y gall pryder ac absenoldeb o'r ysgol fod yn gysylltiedig, nid ydym yn gwybod a ddaw pryder cyn absenoldeb o'r ysgol, neu i'r gwrthwyneb. Ni wyddom ychwaith a oes perthynas achosol rhyngddynt. Maent hefyd yn nodi nad oes llawer o ymchwil a oedd yn canolbwyntio ar gysylltiadau rhwng pryder ac absenoldeb cyffredinol, neu absenoldebau esgusodol/meddygol, er mai'r olaf yw'r math mwyaf cyffredin o absenoldeb yn y Deyrnas Unedig ac yn rhyngwladol.

Mae gan yr ymchwil rhyngwladol ganfyddiadau tebyg ynghylch lles ac iechyd meddwl. Er enghraifft, canfu Adran Addysg yr Unol Daleithiau^{lxiii} fod llawer o ddysgwyr yn cael trafferth gyda heriau iechyd meddwl sy'n effeithio ar eu mynediad at ddysgu a'u cyfranogiad mewn dysgu, a bod yr heriau hyn yn aml yn cael eu camddeall a gallant arwain at ymddygiadau sy'n anghyson â disgwyliadau ysgol neu raglen. Fe wnaeth pandemig COVID-19 ddwysáu'r heriau hyn, gan gyflymu'r angen i ddarparu cymorth iechyd meddwl yn yr ysgol. Daethant i'r casgliad mai eu prif flaenoriaeth yw blaenoriaethu Llesiant ar gyfer Pob Plentyn, Myfyriwr, Addysgwr a Darparwr.

Pan ddaw'r ymchwil ar les ac iechyd meddwl i gasgliadau ynglŷn â'r ffyrdd ymlaen, pwysleisir bod hyrwyddo cynhwysiant yn allweddol. Er enghraifft, mae'r Sefydliad Addysg^{lxiv} yn trafod y perygl yn sgil y pandemig o ganolbwyntio ar ddysgu 'dal i fyny' ar gyfer y rhai cymharol freintiedig ac esgeuluso manteision hirdymor addysg gynhwysol o ran iechyd, lles a chymhwysedd i bob myfyriwr, yn enwedig y rheini sy'n dlawd a 'bron yn dlawd'. Mae'r blog yn cyfeirio at astudiaeth *Wellbeing and Behaviour: Identifying interventions for positive participation for young people at risk of exclusion in school* y Sefydliad a oedd yn dadansoddi pwysigrwydd cymharol ystod o ffactorau yn ymwneud â chefnidir cymdeithasol ac economaidd plant, yn ogystal â nodweddion unigol. Er y canfuwyd bod llawer o'r ffactorau'n bwysig, nodwyd 'cysylltedd ysgol' fel ffactor amddiffynnol hynod arwyddocaol. Mae cysylltedd ysgol yn fesur cyfansawdd o eitemau sy'n mynd i'r afael ag a yw plant yn hoffi'r ysgol, yn meddwl ei bod yn werth chweil, yn hapus neu'n anhapus yn yr ysgol, ac a ydynt yn gweld yr ysgol yn ddiddorol. Daeth yr astudiaeth i'r casgliad bod angen dybryd i gefnogi ysgolion i helpu i lunio canfyddiad y plentyn o'r ysgol a sut mae'n cyfateb i'w anghenion a'i ddiddordebau.

Roedd peth o'r ymchwil rhyngwladol yn herio rhagdybiaethau sylfaenol. Yn 'Absenteeism Is the Wrong Student Engagement Metric to Use Right Now'^{lxv} mae Sara Johnson, Annette Anderson a Ruth R. Faden yn ystyried a oes arnom angen gwell mesur ar gyfer atebolrwydd ysgolion i hyrwyddo tegwch addysgol. Maent yn awgrymu bod angen inni ategu mesurau atebolrwydd ysgolion ar sail absenoldeb â'r rhai sy'n cynnwys cyfranogiad ystyrlon mewn dysgu, ni waeth ble a phryd y mae'n digwydd. Mae llawer o fyfyrwyr yn dal i ddysgu y tu allan i ystafelloedd dosbarth corfforol. O ganlyniad, dywedant, mae'n rhaid i fetrigau atebolrwydd esblygu i ddal cyfranogiad myfyrwyr, nid dim ond eu presenoldeb, yn yr ysgol. Drwy ailganolbwyntio metrigau atebolrwydd ysgolion i ganfod nid yn unig rhwystrau i bresenoldeb ond rhwystrau i gyfranogiad ystyrlon mewn dysgu, mae'n bosibl ail-ddychmygu ffyrdd o ymgysylltu â'r rhai a elwir yn nodweddiadol 'dan risg' i ddod yn asiantau gweithredol yn eu dysgu eu hunain.

Mae Jaymes Pyne, Elizabeth Vaade ac Eric Grodsky yn 'Why student absences aren't the real problem in America's 'attendance crisis'^{lxvi} yn awgrymu bod yr argyfwng presenoldeb yn yr Unol Daleithiau yn ymwneud â mwy na myfyrwyr yn colli dosbarth, ond yn hytrach yn adlewyrchiad o deulu ac argyfyngau cymunedol y mae myfyrwyr yn eu hwynebu – megis cael eu troi allan o fflat y teulu, ofni am eu diogelwch yn eu cymdogaeth neu ddioddef salwch. Maen nhw'n dweud bod eu tystiolaeth yn awgrymu bod absenoldebau heb esgus yn broblematic, ond am reswm gwahanol i'r hyn y mae pobl yn ei feddwl yn aml. Mae absenoldeb o'r ysgol, ac yn enwedig absenoldeb heb ei esgusodi, yn bwysig yn bennaf fel arwydd o lawer o argyfyngau y gall plant a'u teuluoedd fod yn eu hwynebu. Nid yw mor bwysig fel achos o gyflawniad myfyrwyr is oherwydd diffyg cyfarwyddyd. Mae sut mae ymchwilwyr a'r cyhoedd yn dewis meddwl am absenoldebau o'r ysgol yn bwysig ar gyfer polisi addysgol. Mae polisiau presenoldeb cenedlaethol, gwladol ac ysgol fel arfer yn dal ysgolion a theuluoedd yn atebol am yr holl ddyddiau y mae plant yn eu colli, p'un a ydynt yn absennol gydag esgus neu heb esgus. Mae'r polisiau hyn yn rhagdybio bod colli ysgol am unrhyw reswm yn niweidio plant

yn academiaidd oherwydd eu bod yn colli cyfarwyddyd ystafell ddosbarth. Maent hefyd yn cymryd yn ganiataol y bydd ysgolion yn gallu ymyrryd yn effeithiol i gynyddu cyflawniad academiaidd drwy leihau absenoldebau myfyrwyr. Nid yw'r ymchwilwyr yn canfod nad yw'r naill na'r llall yn wir. O ganlyniad, mae'r polisïau presenoldeb hyn yn y pen draw yn cosbi teuluoedd sy'n delio ag argyfyngau y tu allan i'r ysgol yn eu bywydau yn anghymesur a rhoi pwysau ar ysgolion sy'n eu gwasanaethu i gael myfyrwyr i'r ysgol yn amlach. Daw'r ymchwil i ben drwy awgrymu defnyddio absenoldeb heb esgus o'r ysgol fel arwydd i sianelu adnoddau i'r plant a'r teuluoedd sydd eu hangen fwyaf.

Cyfeiriadau

- ⁱ Gweler yr adolygiad llenyddiaeth yn Atodiad C am fanylion, er enghraifft: Teenagers 'mental health under severe pressure as pandemic continues (Sefydliad Iechyd Meddwl, 2021) <https://www.mentalhealth.org.uk/news/teenagers-mental-health-pandemic>
- ⁱⁱ Adnewyddu a diwygio: cefnogi lles a chynnydd dysgwyr (Llywodraeth Cymru 2022) <https://llyw.cymru/adnewyddu-diwygio-cefnogi-lles-chynnydd-dysgwyr.html>
- ⁱⁱⁱ Absenoldeb o ysgolion yn ôl nodweddion disgyblion: Medi 2018 i Awst 2019 (Llywodraeth Cymru, 2021) Tablau 5 a 7 <https://llyw.cymru/absenoldeb-o-ysgolion-yn-ol-nodweddion-disgyblion-medi-2018-i-awst-2019>
- ^{iv} Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 6 Medi 2021 i 28 Ionawr 2022 (Llywodraeth Cymru, 2022) Tabl 2 <https://llyw.cymru/presenoldeb-disgyblion-mewn-ysgolion-gynhelir-6-medi-2021-i-28-ionawr-2022>
- ^v Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 6 Medi 2021 i 21 Ionawr 2022 (Llywodraeth Cymru, 2022) <https://llyw.cymru/presenoldeb-disgyblion-mewn-ysgolion-gynhelir-6-medi-2021-i-28-ionawr-2022> Tabl 2
- ^{vi} Yr Adran Addysg, Attendance in education and early years settings during the coronavirus (COVID-19) outbreak, 11 Ionawr 2022, tabl 1b <https://explore-education-statistics.service.gov.uk/find-statistics/attendance-in-education-and-early-years-settings-during-the-coronavirus-COVID-19-outbreak>
- ^{vii} Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 6 Medi 2021 i 28 Ionawr 2022 (Llywodraeth Cymru, 2022) Tabl 3 <https://llyw.cymru/presenoldeb-disgyblion-mewn-ysgolion-gynhelir-6-medi-2021-i-28-ionawr-2022>
- ^{viii} School attendance rates across the UK since full reopening (Sefydliad Polisi Addysg, Luke Sibiet, Tachwedd 2020) <https://core.ac.uk/reader/356660535> Ffigwr 2
- ^{ix} Data Lywodraeth Cymru nad yw wedi ei gyhoeddi: 220126_DistributionofAbsence Tabl B6
- ^x Data Lywodraeth Cymru nad yw wedi ei gyhoeddi: 211201_DistributionofAbsence a 220126_DistributionofAbsence Tablau B1, B2 a B9
- ^{xi} Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir (Llywodraeth Cymru, 2022) <https://llyw.cymru/presenoldeb-disgyblion-mewn-ysgolion-gynhelir>
- ^{xii} Canllawiau Presenoldeb a Chofnodi Absenoldeb gan Ysgolion (Yr Adran Addysg, 2021) <https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/education/DE%20Circular%202021%2016%20-%20Attendance%20Guidance%20and%20Absence%20Recording%20by%20Schools%20-%202021%2022.pdf>
- ^{xiii} Er enghraifft, yn nhymor yr hydref 2021-22, cyfran y disgyblion sy'n absennol o fwy na 10% o sesiynau hanner diwrnod yw 43.2% mewn ysgolion cynradd a 55.2% mewn ysgolion uwchradd, o gymharu â 13.4% a 17.4% yn y drefn honno yn 2018-19. Yn 2021-22, y gyfran sy'n absennol ar gyfer mwy

nag 20% yw 15.3% yn yr ysgol gynradd a 24.8% yn yr ysgol uwchradd, o gymharu â 2.1% a 17.4% yn 2018-19.

Data Lywodraeth Cymru nad yw wedi ei gyhoeddi

211201_DistributionofAbsence

^{xiv} Hynt disgyblion (Gyrfa Cymru, 2021)

<https://gyrfacymru.llyw.cymru/athrawon-a-gweithwyr-proffesiynol-addysg/hynt-disgyblion>

^{xv} Disgyblion sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol: Medi 2020 i Awst 2021 (Llywodraeth Cymru, 2021)

<https://llyw.cymru/disgyblion-syn-derbyn-addysg-heblaw-yn-yr-ysgol-medi-2020-i-awst-2021>

^{xvi} Elective Home Education Survey 2021 (ADCS, Tachwedd 2021)

https://adcs.org.uk/assets/documentation/ADCS_EHE_Survey_2021_Report_FINAL.pdf

^{xvii} Patterns of school non-attendance over the educational lifecourse (Wiserd, 2020)

<https://wiserd.ac.uk/news/patterns-school-non-attendance-over-educational-lifecourse>

^{xviii} School absence and exclusion in young people with diagnosed neurodiversity, mental health conditions, or who self-harm in Wales (Ann John, 2021)

[https://www.thelancet.com/journals/lanpsy/article/PIIS2215-0366\(21\)00367-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpsy/article/PIIS2215-0366(21)00367-9/fulltext)
[https://www.thelancet.com/journals/lanpsy/article/PIIS2215-0366\(21\)00367-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpsy/article/PIIS2215-0366(21)00367-9/fulltext)

^{xix} <https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-59945062>

^{xx} Hyd Absenoldeb Salwch Athrawon (Llywodraeth Cymru, 2021)

<https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Education-and-Skills/Schools-and-Teachers/teachers-and-support-staff/pupil-Level-annual-school-census/Teacher-Sickness-Absence/averagenumberofdayslost-by-year-area>

^{xxi} Rheoli presenoldeb gweithlu ysgolion yn effeithiol mewn ysgolion cynradd (Estyn, 2017)

<https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Effective%2520Management%2520of%2520Workforce%2520Attendance%2520cy.pdf>

^{xxii} Trefniadau Cyflenwi ar gyfer Absenoldeb Athrawon: Dilyniant (Archwilio Cymru, 2020)

https://www.audit.wales/sites/default/files/publications/Covering_teachers_absence_eng.pdf

^{xxiii} Gweler tudalen 7. 'School attendance rates across the UK since full reopening' (Sefydliad Polisi Addysg, Luke Sibieta, Tachwedd 2020)

<https://core.ac.uk/reader/356660535>

^{xxiv} Gweler er enghraifft 'Types and correlates of school non-attendance in students with autism spectrum disorders' (Totsika, Vasiliki Hastings, Richard Dutton, Yoko Worsley, Alison et al.) y gwnaed y gwaith maes ar ei gyfer ym mis Mawrth 2017

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7545649/>

^{xxv} Darpariaeth ar gyfer disgyblion oed ysgol uwchradd o Sipsiwn, Roma a Theithwyr (Estyn, 2019)

<https://www.estyn.gov.wales/system/files/2021-08/Provision%20for%20secondary%20aged%20Gypsy%20Roma%20and%20Traveller%20pupils%20cy.pdf>

^{xxvi} Racial and Ethnic Differences in Parental Attitudes and Concerns About School Reopening During the COVID-19 Pandemic (Adran Iechyd a Gwasanaethau Dynol Unol Daleithiau America, Gorffennaf 2020)

<https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/mm6949a2.htm>

^{xxvii} The link between absence and attainment at KS2 and KS4 2013/14 academic year (Yr Adran Addysg, 2016)

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509679/The-link-between-absence-and-attainment-at-KS2-and-KS4-2013-to-2014-academic-year.pdf(link is external)

^{xxviii} Adolygiad Cenedlaethol o Ymddygiad a Phresenoldeb (Llywodraeth Cymru, 2008)

<http://wales.gov.uk/dcells/publications/publications/reports/3773934/nbarreport?lang=cy>

^{xxix} Ymchwiliad i Bresenoldeb ac Ymddygiad (Llywodraeth Cymru, 2013)

<https://busnes.senedd.cymru/documents/s19651/Adroddiad%20-%20Awst%202013.pdf>

^{xxx} Presenoldeb mewn ysgolion uwchradd (Estyn 2014)

<https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Presenoldeb%20mewn%20ysgolion%20uwchradd%20-%20Medi%202014.pdf>

^{xxxi} Arfer effeithiol o ran gwella presenoldeb mewn ysgolion cynradd (Estyn 2015)

<https://www.estyn.llyw.cymru/adroddiadau-thematig/arfer-effeithiol-o-ran-gwella-presenoldeb-mewn-ysgolion-cynradd-mehefin-2015>

^{xxxii} <https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-59265837>

^{xxxiii} Gwerthusiad o Hysbysiadau Cosb Benodedig a roddwyd am golli'r ysgol yn rheolaidd (Llywodraeth Cymru, 2018)

<https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-06/180508-evaluation-fixed-penalty-notice-issued-regular-non-attendance-school-cy.pdf>

^{xxxiv} Llwybr Dysgu Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol

<https://hwb.gov.wales/search?query=ALN&strict=true&popupUri=%2FResource%2F6e97dda-57b8-4d28-8311-7f2f35e001e8>

^{xxxv} Awtstiaeth Cymru

<https://autismwales.org/cy/addysg/>

^{xxxvi} Datganiad i'r wasg Llywodraeth Cymru 6 Ionawr 2022

<https://llyw.cymru/18-miliwn-i-gryfhaur-cymorth-i-blant-phobl-ifanc-ag-anghenion-dysgu-ychwanegol>

^{xxxvii} Ysgolion cymunedol: teuluoedd a chymunedau wrth galon bywyd ysgol (Estyn 2020)

https://www.estyn.gov.wales/system/files/2021-08/Community%20Schools%20cy_0.pdf

^{xxxviii} Kids can't catch up if they don't show up (Y Ganolfan Cyfiawnder Cymdeithasol, 2021)

<https://www.centreforsocialjustice.org.uk/library/kids-cant-catch-up-if-they-dont-show-up>

-
- ^{xxxix} Gwasanaethau Cymorth Ieuenctid yng Nghymru - Gwerth Gwaith Ieuenctid (Estyn, 2018)
<https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Youth%20Support%20Service%20Report%20cy.pdf>
- ^{xl} Fframwaith ymgysylltu a datblygu ieuenctid (Llywodraeth Cymru, 2013)
<https://llyw.cymru/fframwaith-ymgysylltu-datblygu-ieuenctid-cynllun-gweithredu>
- ^{xli} Haf o Hwyl i helpu plant a phobl ifanc i adfer o'r pandemig
<https://llyw.cymru/haf-o-hwyl-i-helpu-plant-phobl-ifanc-i-adfer-or-pandemig>
- ^{xlii} Adnewyddu a diwygio: cefnogi lles a chynnydd dysgwyr (Llywodraeth Cymru, 2021)
<https://llyw.cymru/sites/default/files/pdf-versions/2021/7/4/1626351986/adnewyddu-diwygio-cefnogi-lles-chynnydd-dysgwyr.pdf>
- ^{xliii} Recriwio, Adfer a Chodi Safonau <https://gov.wales/recruit-recover-raise-standards-accelerating-learning-programme-frequently-asked-questions-html>
- ^{xliv} Datganiad Ysgrifenedig: Pecyn Cymorth Ychwanegol i Ddysgwyr. 16 Rhagfyr 2021 <https://llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-pecyn-cymorth-ychwanegol-i-ddysgwyr>
- ^{xliv} Fframwaith Presenoldeb Cymru Gyfan (Llywodraeth Cymru, 2011)
<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-03/fframwaith-presenoldeb-ar-gyfer-cymru-gyfan.pdf>
- ^{xlvi} Gweler y gyfres o adroddiadau diweddarau gwaith ymgysylltu gan Estyn, er enghraifft <https://www.estyn.llyw.cymru/system/files/2021-08/Engagement%20work%20Secondary%20sector%20update%20%E2%80%93%93%20autumn%202020%20cy.pdf>
- ^{xlvi} Gwefan E-sgol
<https://hwb.gov.wales/dysgu-cyfunol/e-sgol>
- ^{xlviii} 4,222 ar 1 Mawrth 2021
Ystadegau Gweithlu Addysg Blynyddol Cymru 2021 (EWC, 2021)
<https://www.ewc.wales/site/index.php/cy/documents-cym/research-and-statistics-1/annual-statistics-digest-1/763-stats-digest-welsh-ewc/file.html>
- ^{xlix} Athrawon cyflenwi a phlant sy'n derbyn gofal – Credwn na ddylai'r ddau wasanaeth hanfodol hyn gael eu rhedeg er elw preifat. Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu opsiynau ar gyfer model mwy cynaliadwy o addysgu llanw gyda gwaith teg yn ganolog iddo, a fydd yn cynnwys dewisiadau amgen a arweinir gan awdurdodau lleol ac a arweinir gan ysgolion a rhoi fframwaith ar waith i ddileu elw o ofal plant sy'n derbyn gofal.
Y Cytundeb Cydweithio 2021
<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2021-11/cytundeb-cydweithio-2021.pdf>
- ⁱ Gweler er enghraifft y rhagair i Adroddiad Blynyddol HMCI ar gyfer 2020-2021
<https://www.estyn.llyw.cymru/adroddiad-blynyddol/2020-2021>
- ⁱⁱ Briff ymchwil y Senedd: Dychwelyd i'r ysgol: addysg yn ystod COVID (Senedd, 25 Ebrill 2021)
<https://ymchwil.senedd.cymru/erthyglau-ymchwil/dychwelyd-i-r-ysgol-addysg-yn-ystod-covid-19/>
- ⁱⁱⁱ Returning pupils to school (Caroline Sharp, David Sims a Simon Rutt, NFER, 2020)

https://www.nfer.ac.uk/media/4060/schools_responses_to_COVID_19_early_report_final.pdf

^{liii} 'A multi-tiered systems of support blueprint for re-opening schools following COVID-19 shutdown' (Christopher A Kearney a Joshua Childs, Adolygiad Gwasanaethau Plant a Ieuenctid, Mawrth 2021, 105919)

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740920323410>

^{liv} School attendance rates across the UK since full reopening (Sefydliad Polisi Addysg, Luke Sibietta, Tachwedd 2020) <https://core.ac.uk/reader/356660535>

^{lv} Education recovery in schools: autumn 2021 (Ofsted, 16 Rhagfyr 2021)

<https://www.gov.uk/government/publications/education-recovery-in-schools-autumn-2021/education-recovery-in-schools-autumn-2021>

^{lvi} Impact of COVID-2019 on school attendance problems (Gina Nathwani Adeel Shoaib el al. J Glob Health. 2021; 11: 03084, 2021)

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8325878/>

^{lvii} Coronavirus and schools (Papur Briffio Tŷ'r Cyffredin Rhif 08915, 13 Ionawr 2022)

<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8915/CBP-8915.pdf>

^{lviii} Best evidence on impact of COVID-19 on pupil attainment (Education Endowment Foundation)

<https://educationendowmentfoundation.org.uk/guidance-for-teachers/COVID-19-resources/best-evidence-on-impact-of-COVID-19-on-pupil-attainment>

^{lix} Teenagers' mental health under severe pressure as pandemic continues (Y Sefydliad Iechyd Meddwl, 2021)

<https://www.mentalhealth.org.uk/news/teenagers-mental-health-pandemic>

^{lx} Iechyd a Lles Myfyrwyr yng Nghymru: Canfyddiadau allweddol o Arolwg Iechyd a Lles Myfyrwyr Ysgolion Cynradd 2021 y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd mewn Ysgolion <https://www.shrn.org.uk/wp-content/uploads/2021/11/PriSHRN-Key-Findings-Summary-WELSH.pdf>

^{lxi} Moore G, Angel L, Brown R, van Godwin J, Hallingberg B, Rice F. Socio-Economic Status, Mental Health Difficulties and Feelings about Transition to Secondary School among 10–11 Year Olds in Wales: Multi-Level Analysis of a Cross Sectional Survey. Child Indicators Research. 2021.

^{lxii} The association between anxiety and poor school attendance (Y Gymdeithas dros Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed, 2020)

<https://www.acamh.org/research-digest/the-association-between-anxiety-and-poor-school-attendance/>

^{lxiii} Supporting Child and Student Social, Emotional, Behavioral, and Mental Health Needs Adran Addysg UDA

<https://www2.ed.gov/documents/students/supporting-child-student-social-emotional-behavioral-mental-health.pdf>

^{lxiv} Who is included, who is excluded and what can we do to promote inclusion for all children? (Golygydd Blog y Sefydliad Addysg, 10 Mehefin 2021)

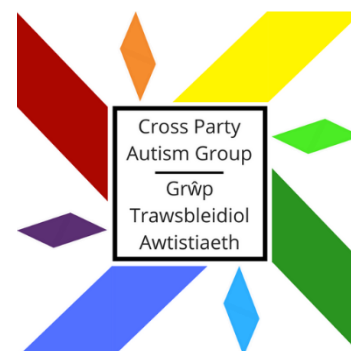
<https://blogs.ucl.ac.uk/ioe/2021/06/10/who-is-included-who-is-excluded-and-what-can-we-do-to-promote-inclusion-for-all-children/>

^{lxv} Absenteeism Is the Wrong Student Engagement Metric to Use Right Now (Sara Johnson, Annette Anderson a Ruth R. Faden, 9 Ebrill, 2021)

<https://www.edweek.org/policy-politics/opinion-absenteeism-is-the-wrong-student-engagement-metric-to-use-right-now/2021/04>

^{lxvi} Why student absences aren't the real problem in America's 'attendance crisis' <https://theconversation.com/why-student-absences-arent-the-real-problem-in-americas-attendance-crisis-170063>

CYPE(6)-10-22 - Papur i'w nodi 2

Mark Isherwood MS/AS
Chair, Cross Party Autism Group/
Cadeirydd, Grŵp Trawsbleidiol Awtistiaeth
Welsh Parliament/Senedd Cymru
Cardiff Bay/Bae Caerdydd
CF99 1SN
Mark.Isherwood@senedd.cymru

Jayne Bryant MS/AS, Chair, Children, Young People and Education Committee
(SeneddChildren@senedd.wales)

25 April 2022

Dear Jayne,

I write to bring the Children, Young People and Education Committee's attention to the enclosed research about the education of Autistic pupils in Wales.

The preliminary report, by Steffan Davies, of Swansea University's School of Education, paints a valuable yet concerning picture of the experiences of Autistic children and young people.

One of the key findings of the study was around teachers' understanding of Autism.

While 77% of educators felt they had a good understanding, only 50% of parents and 28% of pupils felt their teachers understood Autism.

Mr Davies presented his findings to the Senedd's Cross-party Group on Autism, with speakers stressing the importance of involving Autistic people in the design and delivery of training.

The study also found that among Autistic pupils:

- three in four had been bullied at school
- one in four did not feel safe in school
- nearly 50% felt excluded
- and more than half felt they didn't receive enough support.

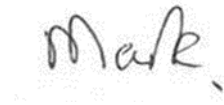
Another key theme was a disparity between mainstream and specialist provision. Only 46% of parents felt satisfied with mainstream compared to 81% for specialist settings. Among pupils, 71% enjoyed going to a specialist school which fell to 57% for those in mainstream provision.

We hope Swansea University's important research will provide an evidence base to inform policy development, and improve the experiences of Autistic children and young people.

I look forward to receiving your response accordingly.

Thank you.

Regards,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mark' followed by a comma.

Mark Isherwood MS/AS

Chair, Cross Party Autism Group
Cadeirydd, Grŵp Trawsbleidiol Awtistiaeth

Enclosed: The Education of Autistic Pupils in Wales, Preliminary Report

The Education of Autistic Pupils in Wales

Preliminary Report 2021

Tudalen y pecyn 107

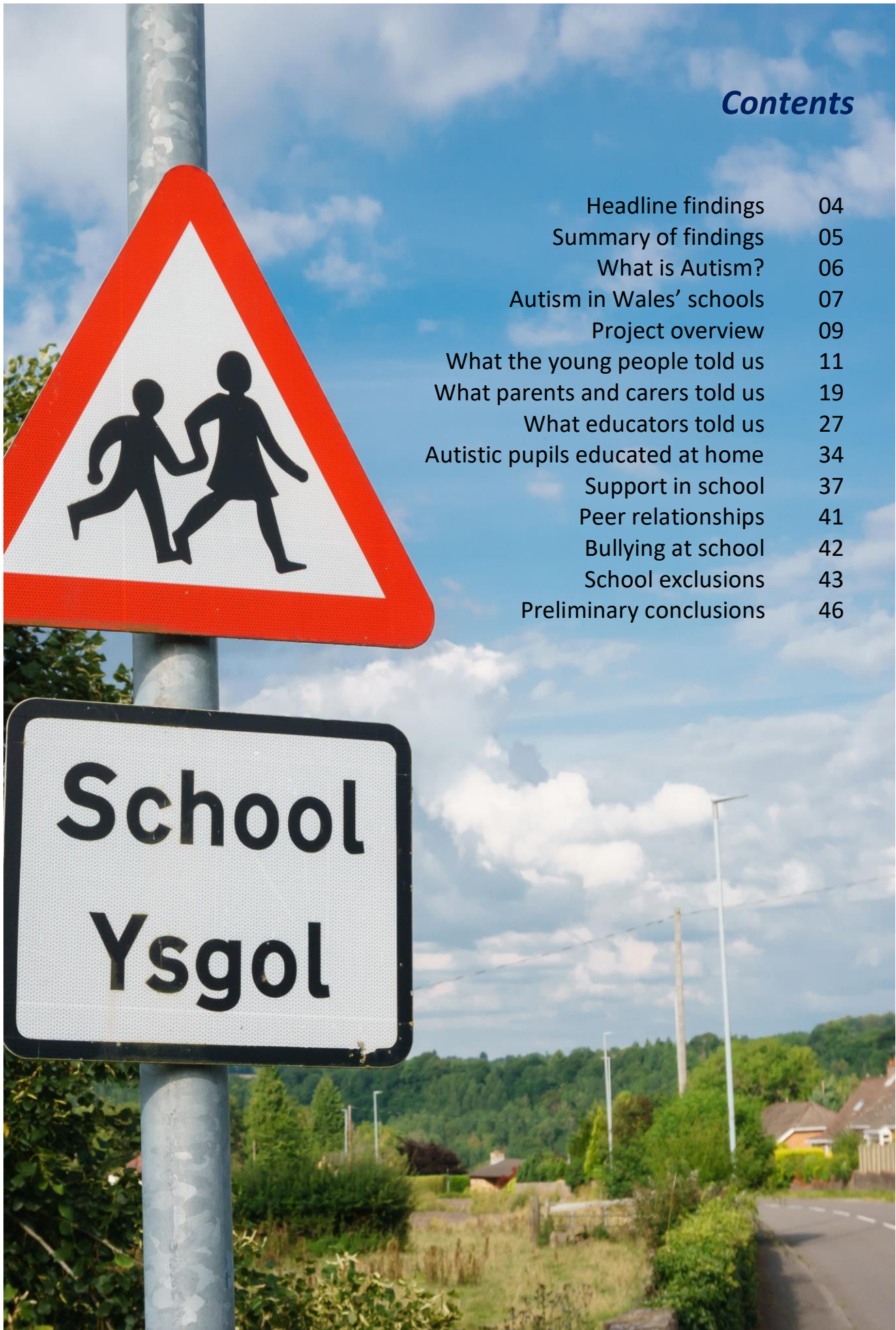

Swansea University
Prifysgol Abertawe

The Education of Autistic Pupils in Wales
Preliminary Report 2021

Steffan Davies MSc
Swansea University School of Education
856614@swansea.ac.uk

School of Education. Keir Hardie Building, Swansea University, Singleton Park, Swansea, SA2 8PP

Contents

Headline findings	04
Summary of findings	05
What is Autism?	06
Autism in Wales' schools	07
Project overview	09
What the young people told us	11
What parents and carers told us	19
What educators told us	27
Autistic pupils educated at home	34
Support in school	37
Peer relationships	41
Bullying at school	42
School exclusions	43
Preliminary conclusions	46

This report is part of a study being conducted by Steffan Davies MSc, who is working towards obtaining a PhD at Swansea University's School of Education, considering the education of Autistic pupils in Wales.

Steffan is a parent of an Autistic daughter and worked for ten years in a mainstream primary school setting in west Wales, supporting children with additional needs, specialising in Autism. He was also seconded to the Local Authority for two years working as part of their communication support service, setting up and rolling out a unique programme enabling schools to screen and assess communication and language development in the early years, promoting early intervention and access to specialist and diagnostic services.

Steffan has a keen interest in inclusion within education and achieved a First-Class BA Honours in Social Inclusion (Inclusive Education) at University of Wales Trinity Saint David, Carmarthen. He then graduated from Swansea University Medical School with an MSc distinction in Autism and Related Conditions in 2019, taking the award for best dissertation.

The project is supervised by Dr Cathryn Knight, a lecturer of Education at Swansea University, who specialises in Additional Learning Needs and Inclusion and Dr Helen Lewis who is Swansea University's Programme Director for the Post Graduate Certificate in Education (PGCE).

This preliminary report shares the results of the first phase of the project and reflects upon the perspectives of educators, parents, and most importantly Autistic pupils themselves.

If you would like more information, or to discuss the project, please contact:

Steffan Davies MSc
PhD Candidate
856614@swansea.ac.uk

Project Supervisors

Dr Cathryn Knight: cathryn.knight@swansea.ac.uk
Dr Helen Lewis: helen.e.lewis@swansea.ac.uk

The images used within this document are licenced to the author through Shutterstock.

The Education of Autistic Pupils in Wales

Responses were received from:

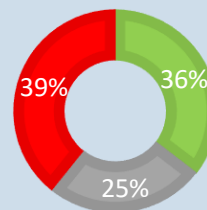
378 Educators

371 Parents/Carers

92 Autistic Children and Young People

39% of educators felt unsupported by their Local Authority whilst working with an Autistic pupil.

36% felt they were receiving enough support, whilst 25% were unsure if the support from the Local Authority

1/4 More than **1-in-4** Autistic pupils said they do not feel safe in school.

More than **3-in-4** pupils said they have been the victim of bullying in school. **3/4**

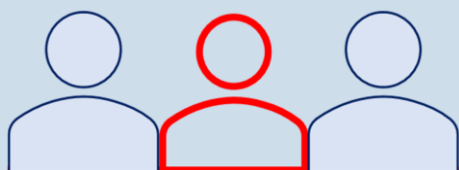

Less than half of all parents feel their child is currently in the best setting to meet their individual needs.

More than **1-in-4** consider their child's current setting is not meeting their needs.

Parents of children and young people with a Statement of Educational Need told us **1-in-3** were not receiving all the support detailed within the Statement.

More than half of Autistic young people feel they **don't receive enough** help in school.

More than **2-in-5** said they **couldn't cope with the work they were given** in school.

41% of educators said they were **unsure of where to access suitable resources** to support them when working with Autistic pupils.

If you would like more information, or to discuss the project, please contact:

Steffan Davies MSc
PhD Candidate
856614@swansea.ac.uk

Project Supervisors

Dr Cathryn Knight: cathryn.knight@swansea.ac.uk
Dr Helen Lewis: helen.e.lewis@swansea.ac.uk

Swansea University
Prifysgol Abertawe

Summary of preliminary findings

- In general, Autistic pupils told us they were happy in and enjoyed going to school, however a significant proportion said they did not feel safe in school and over three quarters feel heightened anxiety and worries when attending school.
- Autistic girls tell us they feel a lot less understood than their male peers in school, this led to comparable gender differences in how supported they felt.
- Three quarters of Autistic pupils reported being the victim of bullying in school, with their parents feeling that schools were not taking sufficient steps in response to their reports of such incidents.
- Both pupils and their parents report a significantly greater level of satisfaction when attending specialist provisions compared to mainstream in several key areas.
- Parents and carers feel unsupported by their Local Authority when searching for a suitable education placement for their child.
- A small majority of parents were unsure whether their child's current school was the best placement to meet their individual needs.
- Parents reported that despite having a Statement of Educational Need in place, many Autistic pupils are not receiving all of the support that they are legally entitled to.
- Despite educators' confidence in their knowledge and understanding of Autism, pupils told us that in general, they do not feel their teachers understand about Autism or how best to support them.
- Educators felt supported by their school when working with Autistic pupils, however generally they feel unsupported by outside agencies and their Local Authority.
- Whilst many educators felt their employers provided them with sufficient Autism related training, a quarter told us they had not received any.
- A third of education staff who have worked as a 1-2-1 support with Autistic pupils have no prior experience of Autism and received no training before taking on the role.

What is Autism?

Autism is a lifelong neurological developmental condition, recognised in the UK as a disability under the terms of the Disability Discrimination Act 2005. The condition is known for its wide-ranging variance of presentation and severity of symptoms, meaning that whilst all Autistic individuals may have difficulties in the same core areas, the level to which each person is affected can vary significantly. The *National Autistic Society suggest that approximately 1 in every 100 people are Autistic, with around 700,000 Autistic adults, children, and young people in the UK.

At its core Autism impacts the way a person communicates and interacts with the environment that surrounds them, affecting their processing of sensory and social information. Many Autistic people also have a range of restricted interests and repetitive behaviour patterns.

With these key difficulties in processing and understanding social situations and sensory input from their surrounding environment, it is unsurprising that many Autistic children and young people struggle in their education and find navigating the education system and school environment overwhelming.

A brief note about terminology within this report.

For the purposes of this report the authors will use the umbrella term Autism to encompass all diagnostic terms relating to Autism Spectrum Disorder, unless more specific terminology is required, or participant specified data dictates otherwise.

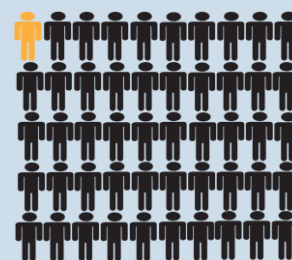
The Autism community has regularly made clear their preference for identity first language, therefore throughout this report the author will endeavour to employ such terms unless data presented by participants is directly quoted using person first terminology.

Autistic pupils in maintained education settings in Wales

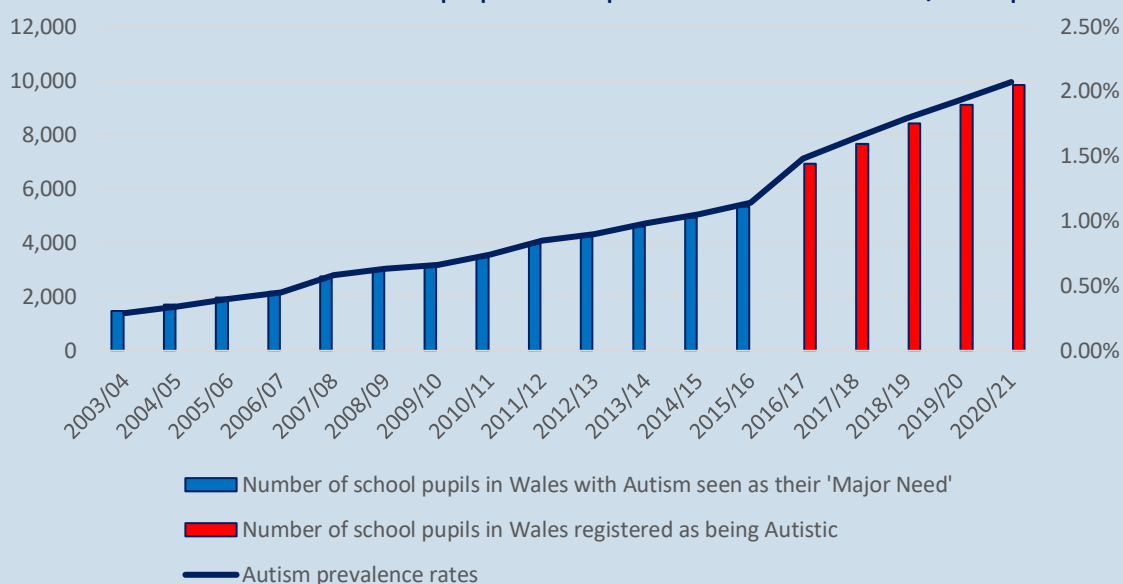
Analysis on Welsh Government Pupil Level Annual School Census data for the school year 2020-21 available from Stats Wales.

<https://statswales.gov.wales/Catalogue/Education-and-Skills/Schools-and-Teachers/Schools-Census/Pupil-Level-Annual-School-Census>

1-in-50
pupils educated in
maintained schools
in Wales is Autistic

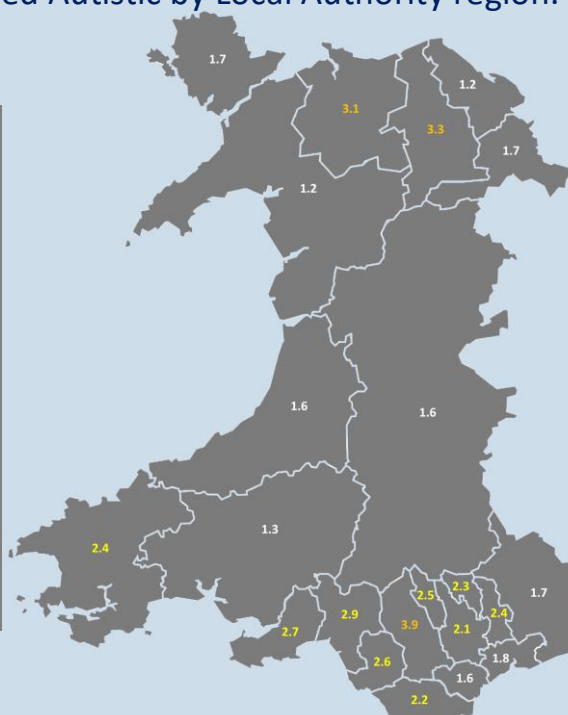

Combined number of Autistic pupils and prevalence rate 2003/4 to present.

Percentage of pupil population registered Autistic by Local Authority region.

Authority	Pupil population	Autistic pupils	Percentage
Rhondda Cynon Taf	39,161	910	3.87
Denbighshire	15,994	520	3.25
Conwy	15,857	490	3.09
Neath Port Talbot	21,585	625	2.90
Swansea	36,154	975	2.70
Bridgend	23,368	600	2.57
Merthyr Tydfil	9,172	230	2.51
Pembrokeshire	17,504	420	2.40
Torfaen	14,415	345	2.39
Blaenau Gwent	9,499	220	2.31
Vale of Glamorgan	23,497	510	2.17
Caerphilly	28,226	580	2.05
Newport	27,170	495	1.82
Isle of Anglesey	9,804	170	1.73
Wrexham	19,398	330	1.70
Monmouthshire	11,586	195	1.68
Cardiff	56,943	910	1.60
Powys	17,255	275	1.59
Ceredigion	9,700	150	1.55
Carmarthenshire	27,999	375	1.34
Flintshire	23,378	285	1.22
Gwynedd	17,059	205	1.20

Autism in Wales' schools

Data from the Welsh Government's 2021 school census* shows there are currently **9,818** Autistic pupils enrolled in maintained schools in Wales, who make up **2%** of the pupil population. There were **723** more Autistic pupils being educated in Wales in 2020/21 than the previous year. This increase of almost **8%** comes after a year where diagnostic services were virtually non-existent for many months due to the pandemic. In the four years since current reporting methods were introduced in 2017, there has been a **42%** increase in the number of Autistic pupils.

Autistic pupils account for:

- 1.4%** of primary school pupils
- 1.9%** of middle school pupils
- 2%** of secondary school pupils
- 1.6%** of all mainstream pupils
- 43%** of special school pupils

54% of Autistic pupils have a Statement of Educational Need, accounting for **22%** of all Statements in circulation. Autism is the most common type of need recorded in issued Statements for the fourth consecutive year.

Rhondda Cynon Taf has the highest prevalence rate, almost **1-in-25** pupils educated within the authority registered as Autistic. Swansea has the highest incidence with **975** Autistic children and young people educated in their schools. Carmarthenshire recorded a **17%** increase (+55), whilst Flintshire (-2%) and Wrexham (-7%) saw a decrease. Cardiff reported **105** additional Autistic pupils (+13%), whilst Denbighshire which had the highest prevalence in 2020 recorded the same number of Autistic pupils in 2021.

86% are educated in English medium settings
14% in Welsh medium settings.

Education in Wales

Education in Wales is going through a significant period of change with the introduction of a new 'Curriculum for Wales', replacing the old National Curriculum, which was first introduced in 1988, more than ten years before the formation of the Welsh Assembly following devolution. This new way of teaching and learning is being introduced from September 2022.

Provision for learners with Additional Needs

The way children with additional needs are supported is also being overhauled, through the Additional Learning Needs and Education Tribunal (Wales) Bill 2018 and introduction of the new ALN Code 2021. The new approach replaces the Special Educational Needs Code, which has been in use since 2004, and separate guidance for post-16 education to create a unified system of support for learners up to the age of 25.

The most significant changes include the replacing of Individual Education Plans (IEPs) and Statements of Educational Need with one statutory document known as an Individual Development Plan (IDP). The idea being that the document will be easier to create and revise when necessary and give the children and young people a greater say on the provision made available to them.

The implementation of the new code was delayed by the Coronavirus pandemic; however, the first phase of the roll out began in September 2021, with selected year groups being transferred onto the new IDP system along with all learners newly identified as having additional needs.

Responses to our Parent Survey showed that **82%** of parents said their child's school or the Local Authority had not informed them of the upcoming changes in provision for learners with additional needs.

Whilst **73%** of parents whose children currently have a Statement of Educational Need said their child's school or the Local Authority had not informed them of the upcoming changes in the provision of Statements.

Project overview

There are approaching 10,000 Autistic pupils enrolled in maintained schools across Wales making up 2% of the school population, meaning roughly 1 pupil in 50 are Autistic*. However, to date there have been no specific studies looking in depth, at the education experiences of Autistic pupils in Wales, whilst studies from other nations have shown there are some real issues that need to be addressed in order to improve service provision for these children and young people, who make up a sizeable proportion of the school community.

This study set out to listen to the voices of Autistic pupils, their parents, and their educators to try and build a clear picture of what challenges are being faced in the education of Autistic children and young people in Wales. Working together it is hoped that this project will help guide and inform future policies and practices, to develop a more knowledgeable, understanding, and supportive education system for all Autistic pupils, throughout Wales.

Bilingual online survey questionnaires were developed to gain insights from the three key stakeholders which were all reviewed and approved by the Swansea University School of Arts and Humanities Research Ethics Sub-Committee. The timings and release of the surveys was slightly delayed and adjusted due to the new year Coronavirus lockdown which again saw schools across the UK closed to most

pupils throughout January, February and March, with not all pupils making a full return to in school learning until mid-April 2021.

The first questionnaire to go 'live' was the educator's survey which was launched in April, with details of the project together with links to the survey emailed to all maintained education settings in Wales, including post-16 provisions and further and higher education institutions. Questions within the survey were focused on gaining an overview of education professionals' experiences, knowledge and understanding of Autism; access to training and resources; support; and confidence. The educator survey was active through April and May and attracted 549 responses at a completion rate of 52%, with 378 unique responses (89% in English & 11% completed in Welsh) having entered sufficient information to be taken forward for analysis.

Swansea University College of Arts and Humanities
School of Education Research Hub
The Education of Autistic Pupils in Wales

Do you work in education, in Wales?

Could you spare 15 minutes to complete our online survey?
Educator Survey - Research Participants Needed

We are looking for educational professionals to share their experiences, knowledge and understanding of Autism, in Wales' schools.

To participate, it does not matter if you have not yet worked with Autistic pupils, the input of those who haven't is equally as important as those who have.

This survey is open to

- Teachers - NQTs - Student Teachers - Teaching Assistants - 1-2-1s
- Learning Support Assistants - HLTAs - Agency/Supply Staff
- Any other professional working in Education

Working in any of the following settings

- Mainstream - Special Schools - Specialist Settings
- Pre-school - Primary - Secondary - Post-16 (ages 16-18yrs)
- Home Tutoring - Local Authorities - Private/Independent Settings

This project has been reviewed and approved by the Swansea University College of Arts and Humanities Research Ethics Sub-Committee 29/03/21/5814

The link to the survey is in the information above.

For more information contact
Steffan Davies MSc
PhD Candidate
856614@swansea.ac.uk

Project Supervisors for Swansea University
Dr Cathryn Knight: cathryn.knight@swansea.ac.uk
Dr Helen Lewis: helen.e.lewis@swansea.ac.uk

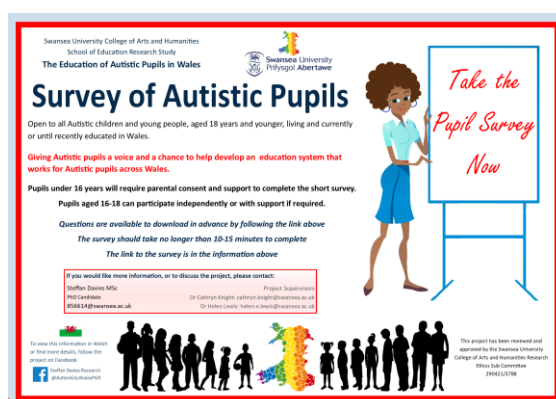
* See information on pages 4 and 5 (data from Welsh Government Pupil Level Annual School Census – Stats Wales)

The parent/carer survey sought parental perspectives on many areas of interest relating to the education of their Autistic children and young people, including Statements of Educational Need; educational support, inclusion, exclusions, peer relationships, bullying and parental satisfaction. The survey was released in May and remained active until mid-June. 511 responses were recorded with a 43% completion rate. 371 individual participants were entered into the analysis having completed appropriate number of critical questions, 98% chose to complete the survey in English with 2% using the Welsh language.

The final and most critical element, the survey of Autistic pupils was launched in mid-June, allowing participants the time to have settled back into the day-to-day school routines. The questions were made available in advance through a downloadable question preview document. This gave the children and young people and their parents an opportunity to know what to expect and prepare themselves before entering the online questionnaire and was viewed over 280 times. To try and ensure the survey was accessible to Autistic pupils of all abilities, three ability levels of questions were devised, with each level expanding on the questions posed in the level before. Questions in the first two levels were mainly of a straightforward Yes/No response variety using visual cues to aid understanding for all, with Level 3 having the addition of a selection of multiple choice questions offering agree, neither agree nor disagree or disagree answer options. The pupil survey remained active until early August and attracted 163 responses with a 43% completion rate, 92 unique responses were entered into analysis which included 1 Welsh language participant.

These survey responses translate into almost **4%** of Autistic pupils currently educated in Wales being represented by the input of 371 of their parents and carers in the parent survey.

Just short of **1%** of the Autistic pupil population in Wales are having their voices heard through participation in the pupil survey.

This preliminary report brings together the findings resulting from the input of all participants in the three surveys and has been produced to present the results of the study to date.

It is the culmination of the first phase of this PhD project and will guide further research and analysis as the project progresses through to completion in summer 2023.

If you have any questions or would like to discuss anything within the report with the author, the contact information appears throughout the document.

What the young people told us...

58% of Autistic young people told us they enjoy going to school.

43% of Autistic pupils said they were not happy in school.

28% say they did not feel safe in school.

77% told us that being in school makes them feel anxious or worried.

28% of Autistic children and young people told us they had no friends in school.

48% of pupils said they did not enjoy play, break and unstructured times at school.

76% of respondents say they have been the victim of bullying at school.

83% of Autistic students say they feel different from the other children and young people at school.

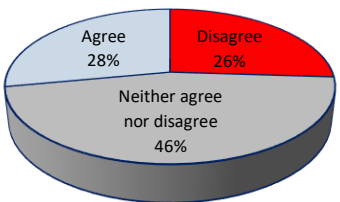
49% told us that they feel excluded at school.

41% said that there was no quiet space available for them to go and relax in their setting.

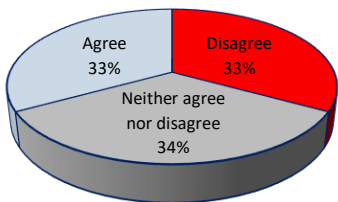
58% feel they are coping well with the schoolwork.

53% felt they were not getting enough help in school.

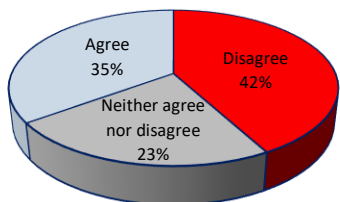
My teachers understand about Autism.

My teachers understand me.

My teachers know how to support me.

74% said school was often too noisy.

40% say they wish they were in a smaller school with less pupils.

Gender differences in what the young people told us.

There were many areas where gender can be clearly identified as having a role to play in shaping the educational experiences of Autistic students in Wales.

62% of male pupils told us they enjoyed going to school compared to just over half of the female participants (53%). 38% of boys and exactly half of Autistic girls said they were unhappy in school whilst 80% of those identifying as non-binary told us they were happy at school.

27% of Autistic boys, 31% of girls and 40% of non-binary pupils said they felt unsafe in school and 73% of males, 81% of females and 83% of non-binary students said being in school made them feel anxious and worried.

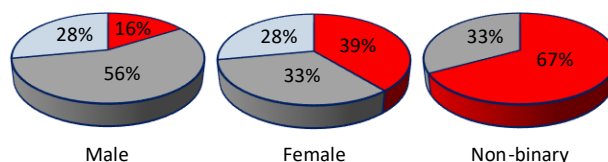
Across all three groups around 3-in-5 say they cope well with the work in school, although girls (61%) and those identifying as non-binary (60%) felt they didn't get enough help, whereas 55% of boys say they were getting enough help in class.

Non-binary pupils (60%) and boys (57%) were more likely to feel included than girls, with more than half (53%) of female responses saying they felt excluded at school. All non-binary participants told us they felt different to their peers whilst girls (93%) and 3-in-4 boys were also highly aware of their differences.

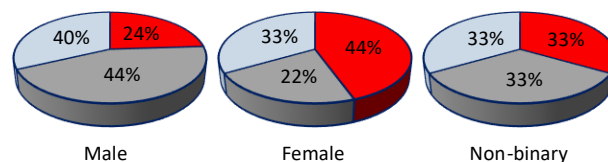
28% of male responses agreed that their teachers understood about Autism, whilst 16% disagreed. The same percentage of girls agreed, however 39% disagreed. None of the non-binary respondents agreed and ⅔ disagreed.

As a group it is clear from responses that females feel they are less understood and supported than both other gender cohorts.

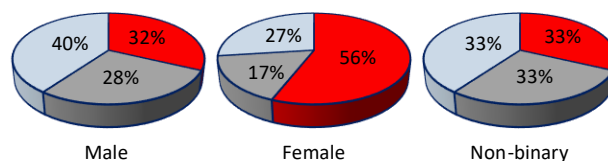
My teachers understand about Autism.

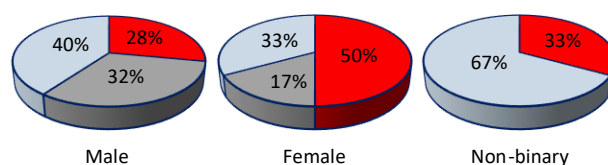
My teachers understand me.

My teachers know how to support me.

I get enough support in school.

44% of female participants felt their teachers did not understand them, compared to a third of those identifying as non-binary and less than a quarter of boys. Half the girls thought they were not getting enough support in school with 56% feeling their teachers did not know how to support them. 28% of boys say they don't get enough support in school and 32% suggested their teachers did not know how best to support them. A third of non-binary pupils told us that their teachers didn't know how to support them and that they considered they were not getting enough support in school.

40% of the males, 28% of females and none of the non-binary participants thought that their teachers understood how sensory difficulties made certain situations in school difficult to cope with. Over half of the girls and 67% of non-binary pupils told us they thought their teachers didn't understand these difficulties.

76% of boys, 72% of girls and all non-binary respondents said that the school environment was often too noisy.

A third of those who identify as non-binary said they wished they were in a different school compared to 20% of males and 17% of females. However, 45% of female participants, 36% of males and a third of non-binary young people felt that they would prefer to be in a smaller school, with less pupils.

The final question asked within Level 3 of the pupil survey asked whether participants would prefer to be in a school specifically for Autistic pupils, none of the non-binary cohort said they would whilst 16% of males and 17% of the female participants told us they would prefer to attend a school specifically for Autistic pupils.

Setting differences in what the young people told us.

78% of the children and young people who responded to the pupil survey were educated in mainstream settings, whilst 15% received their educations in specialist provision.

71% of pupils educated in specialist settings told us they enjoyed going to school, compared to 57% of those in mainstream, whilst 56% of mainstream Autistic pupils and 69% of pupils attending specialist provision told us they were happy in school.

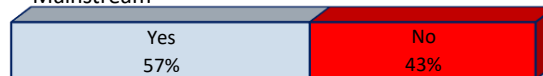
All participants from specialist education said they felt safe in school, but a third of those in mainstream say they do not feel safe. 82% of mainstream students felt anxious or worried going to school, in comparison to 45% of those in specialist settings.

Less than half (48%) of Autistic pupils educated in mainstream feel included in school, whilst 78% of pupils in specialist settings felt included. A similar number in each setting told us they had friends in school, although whilst 77% of pupils from specialist provisions said they enjoyed play and break times, 54% of mainstream pupils told us they did not enjoy those unstructured times.

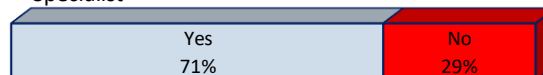
87% of those educated in mainstream say they feel different from their peers compared to 50% of those in special education.

Do you enjoy going to school?

Mainstream

Specialist

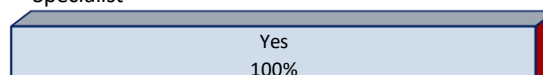

Do you feel safe in school?

Mainstream

Specialist

Do you feel included in school?

Mainstream

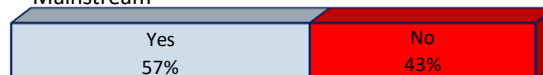

Specialist

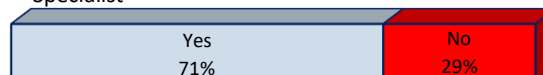

Do you enjoy play and break times in school?

Mainstream

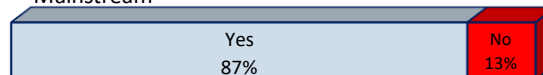

Specialist

Do you feel different from the other pupils at school?

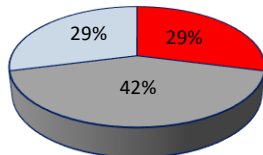
Mainstream

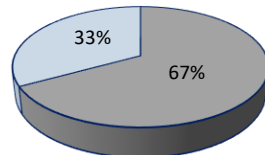
Specialist

My teachers understand about Autism.

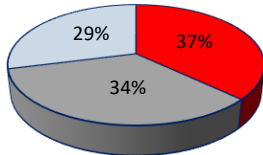

Mainstream

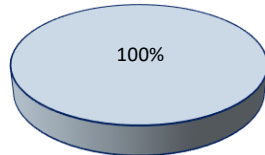

Specialist

My teachers understand me.

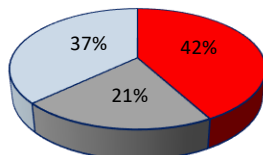

Mainstream

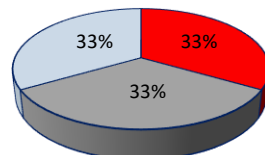

Specialist

My teachers know how to support me.

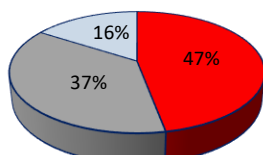
Mainstream

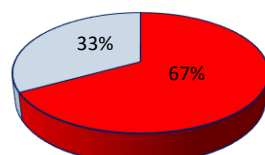
Specialist

I wish I were in a different school.

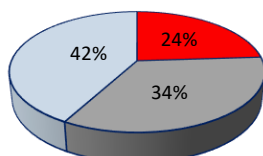

Mainstream

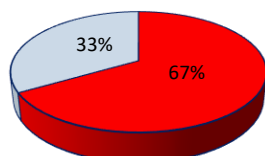

Specialist

I wish I were in a smaller school with less pupils.

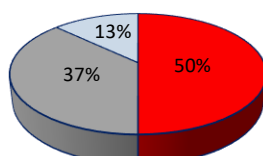

Mainstream

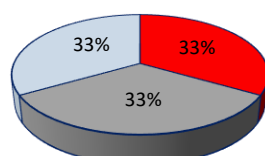

Specialist

I wish I were in a school specifically for Autistic pupils.

Mainstream

Specialist

90% of children and young people attending specialist provisions told us they had a safe and quiet space available to them, whereas 45% of mainstream pupils said there was no safe space for them at their school.

When asked if they coped well with the work in school 46% of those in mainstream told us they didn't in comparison to 80% of those in specialist education who said they did cope well. 44% of mainstream pupils felt they were getting enough help in school in contrast to 70% of those in specialist settings.

29% of mainstream students felt their teachers had a good understanding about Autism and the same percentage thought their teachers understood them whilst 37% say teachers knew how to support them. A third of young people educated in specialist settings felt their teachers understood Autism whilst all felt their teachers understood them and a third said their teachers knew how to support them.

Two thirds of young people attending specialist provision and 41% of those enrolled in mainstream schools felt that their teachers understood how sensory differences made some situations hard to cope with at school. Whilst 79% of mainstream pupils told us that they often found school too noisy, none of the participants receiving their education in specialist settings felt this way with 67% disagreeing with the statement.

16% of mainstream pupils wished they were in a different school, 42% wished to be in a smaller school with fewer pupils and 13% wanted to be in a school specifically for Autistic pupils, whilst a third of those educated in specialist settings agreed to all three of these statements.

Age and sector differences in what the young people told us.

22% of participants in the pupil survey were of primary school age (4-11 years), 58% attend secondary school (aged 12-18 years) and 16% were aged 16-18 years in post-16 education. 58% were 15 years or younger, needing parental consent to partake and 42% were aged 16-18 (74% partaking independently, 26% with support).

70% of Autistic primary pupils, 53% of those in secondary and two thirds of students in post-16 education told us they enjoyed going to school. Three quarters of those in primary school said they were happy in school compared to 51% of secondary school pupils and a third of those in post-16 provision.

Pupils attending primary settings reported feeling safe in school (85%) as did 77% of those in post-16 education, whilst a third of secondary school learners told us they didn't feel safe in school. More than three quarters of students in secondary and post-16 settings and 71% of those in primary told us going to school makes them feel anxious or worried.

69% of those in primary school told us they are coping with their schoolwork as did 75% of those in post-16 education, however just half of Autistic pupils in secondary education said they could cope with the work. When asked whether they receive enough help in school 57% of primary pupils and 52% of secondary pupils felt they didn't whilst 54% of those in post-16 education say

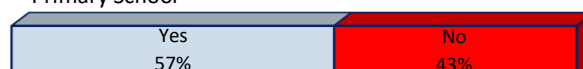
they were.

57% of primary school children, 55% of secondary pupils and just 50% of those educated in post-16 settings told us they felt included in school. Those in post-16 education were more aware of feeling different to their peers (92%) than Autistic pupils in secondary settings (80%) and primary aged pupils (79%).

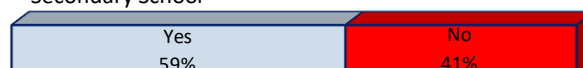
Unstructured times, including play and break times were enjoyed by 60% of pupils in primary school, although 52% of secondary pupils told us they did not enjoy these times of day and they were slightly less problematic for those in post-16 education with 53% telling us they were ok. The majority of young people educated across the sectors told us they had access to a safe and quiet space during the school day although roughly two in five say they do not.

Do you have a safe, quiet space where you can go and relax at school?

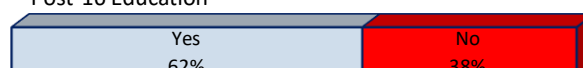
Primary School

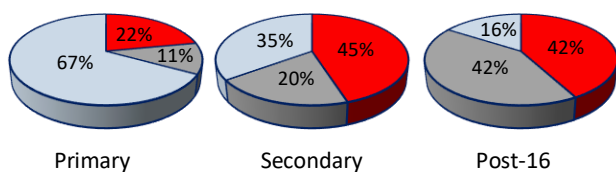
Secondary School

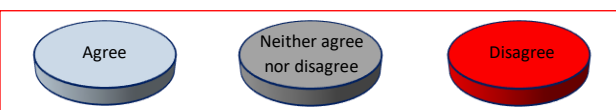
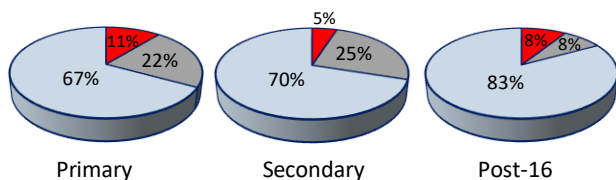
Post-16 Education

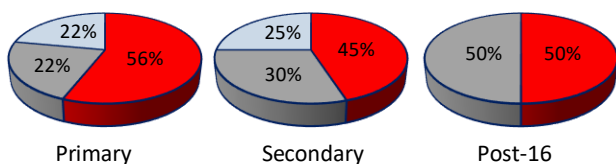
My teachers understand that sensory differences can make some situations in school difficult to cope with.

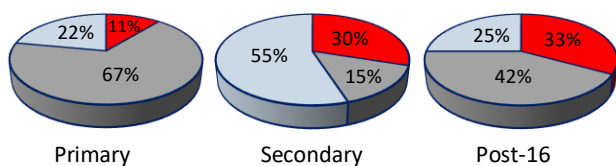
School is often too noisy.

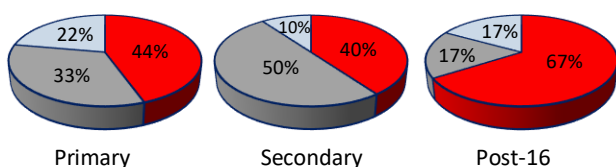
I wish I were in a different school.

I wish I were in a smaller school with less pupils.

I wish I were in a school specifically for Autistic pupils.

Two thirds of Autistic primary school pupils and a quarter of those in secondary felt that their teachers had a good understanding of Autism, whereas just 8% of students in post-16 education say their teachers understood about Autism.

Half of those in post-16 education and a third of primary children feel their teachers understood them, whilst 50% of participants educated in secondary settings tell us their teachers did not understand them.

A third of primary aged pupils feel they get enough support whilst in school, with 44% saying that their teachers knew how best to support them. 45% of Autistic young people at secondary school say they don't get enough support and only 30% suggest their teachers knew how to support them. For those students in post-16 provision, half felt they were getting sufficient support and whilst 42% felt their teachers understood how to support them the same though that they didn't.

Participants in primary schools felt their teachers had a good grasp of how sensory differences could make some situations difficult for them to cope with (67%) this appreciation of sensory difficulties was not so recognised in secondary schools (35%) or post-16 settings (17%). 83% of those attending post-16 settings were most disturbed by the noisy environment compared to 70% of pupils in secondary and 67% in primary schools.

22% of primary school children and a quarter of those in secondary schools told us they wished they were in a different school, whilst none of the students in post-16 education wished to change placement.

When asked if they would rather attend a smaller school with less pupils, half of all participants from secondary schools, 22% of primary school pupils, and a quarter of those in post-16 education said they would. 22% of children in primary settings told us they would like to attend a school specifically for Autistic pupils, 40% of those in secondary schools told us they wouldn't and whilst 17% of young people in post-16 education said they would, three quarters say they would not.

What parents and carers told us...

80%

of parents say that Autism was the primary condition that impacts their child's education

48% feel that their child is currently attending the best setting to meet their individual needs.

1-in-3 with children attending mainstream told us they were unhappy with the setting their child currently attends.

81% of parents with children being educated in specialist settings said they were happy with the school.

70% said they felt unsupported in finding a suitable school placement for their child.

18% told us their Local Authority had discussed suitable placements available in the area.

35% say their child was receiving no additional support in school.

34% of parents whose children had a Statement of Educational Need say their child did not receive all the support detailed in the document.

71% felt their child needed more support if they were to reach their full potential.

26% thought their child had no friends at school.

71% of parents say their child really wants to make friends but struggles to connect with their peers.

23% told us their child had faced exclusion at school.

63% of parents were happy with how educators interact with their children.

31% of parents were unhappy with their interactions with school management.

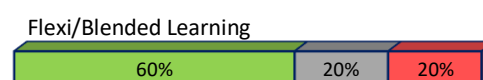
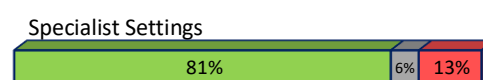
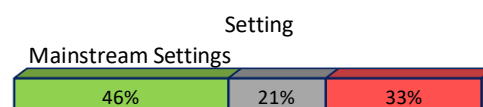
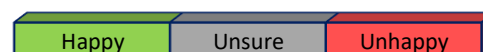
What parents told us about their satisfaction with their child's current placement.

56% of parents told us they were happy with the school their child currently attends, however 28% said they were not, and 1-in-10 reported being very unhappy. Whilst parents of boys were equally as happy as those with daughters (55%) a higher proportion of girls' parents reported being unhappy (33%:27%).

For the youngest Autistic learners, 57% of their parents were happy with the pre-school provision they were attending, with only 14% reporting they were unhappy. 52% of parents of primary school pupils were happy, however 31% told us they were not. For those with children attending secondary education 57% were happy but 26% were unhappy, the sector parents were most happy with was post-16 provision with 70% telling us they were happy, however a quarter said they were unhappy.

Less than half (46%) of parents with children in mainstream education reported being happy with their school and a third said they were unhappy. 81% of those with children educated in specialist settings were happy, with 60% being very happy, just 13% reported being unhappy. Parents whose children were being educated through a flexi/blended pathway were generally happy with the provision (60%), whilst 20% say they were not happy with the provision for their children.

I am happy with the school my child currently attends.

Do you think your child is currently in the best setting to suit their individual needs?

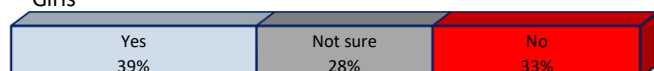
All responses

Boys

Girls

Pre-school

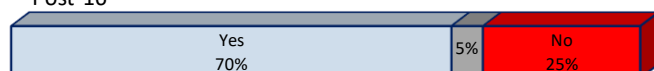
Primary

Secondary

Post-16

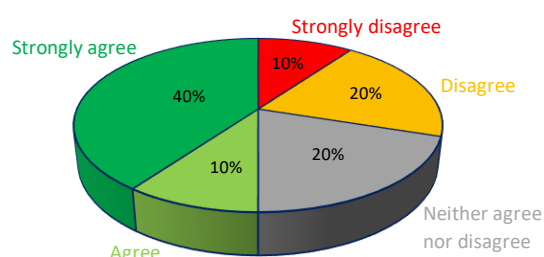
48% of parents felt that the school their child currently attends was the best placement to suit their individual needs, with more than 1-in-4 telling us that their child's current school was not the best setting to meet their needs. 28% strongly agreed that their child's school was meeting their needs, yet 13% strongly disagreed.

Parents of Autistic boys were almost twice as likely to be satisfied that their child's needs were being met than those with daughters. 51% of boys' parents felt their current placement was suitably meeting their needs however 39% of Autistic girls' parents feel the current school was meeting their daughters' needs and 1-in-3 telling us that their needs were not being met satisfactorily.

57% of parents with Autistic infants attending pre-school settings told us they were not satisfied that the settings were meeting their children's needs. Whilst 47% of those with children in primary settings and 49% with secondary school children felt the current placement was suitable for their child's individual needs. 70% of parents whose children were attending post-16 education provision agreed that their child was in the best setting to meet their needs.

64% of participants with children currently being educated through a flexi/blended learning pathway generally felt this approach was the most appropriate way to meet their child's individual needs. 40% were strongly in favour of the mixed methods style of education, however 30% of respondents disagreed or strongly disagreed that this educational delivery was the most suitable approach for their child.

My child's current flexi/blended learning pathway is the best approach to meet their needs.

69% of all parents said they did not feel they received enough support in finding a suitable placement for their child, 77% of those with children in mainstream education and 51% whose children were in specialist provision.

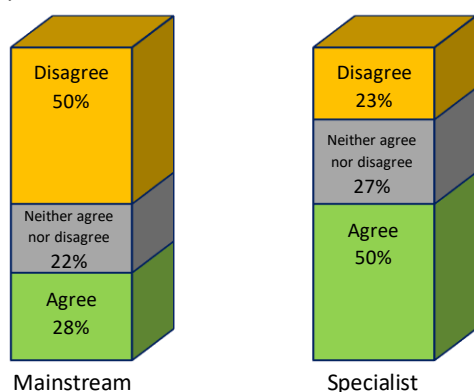
82% say their Local Authority did not discuss the different school placements available, this was as high as 89% for those with children in mainstream but was as low as 65% when children attend specialist settings.

Mainstream or Special Education?

Just over 1-in-4 (28%) of all the participating parents and carers felt mainstream was the best place for their child's education, whilst just under a half disagreed that their child would be best placed in mainstream settings.

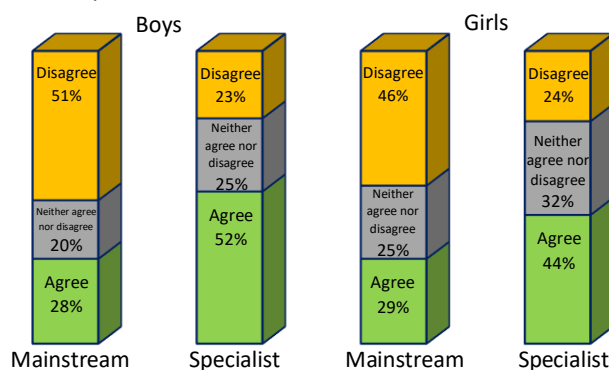
By comparison a half of all parents of Autistic learners felt education within a specialist setting would be the most suitable provision for their child, with just 23% disagreeing that their child would be better placed in a specialist education setting.

I think that mainstream education/specialist provision is best for my child.

52% of the parents of Autistic boys feel that specialist education provision would be best for their sons, whilst 28% shared a preference towards a mainstream education.

I think that mainstream education/specialist provision is best for my child.

29% of girls' parents agreed that mainstream education was best for their daughter, whereas 44% told us that they felt specialist education would be a better option.

Only 18% of parents with young children attending pre-school settings felt mainstream was the best place for their child, whilst 55% preferred the idea of a specialist placement. For those whose children were in primary school 62% felt specialist provision was preferable to mainstream (28%). 30% of secondary pupils' parents considered mainstream more suitable and 53% favoured specialist provision. 46% of participants with children in post-16 provision feel specialist settings would suit their child best, whilst 1-in-4 considered mainstream more appropriate.

Children currently in mainstream education.

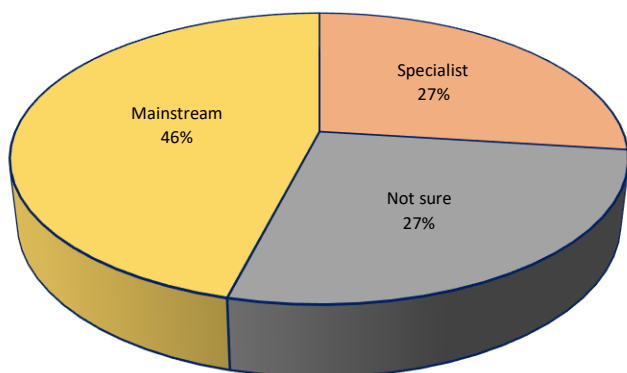
56% of participating parents and carers were representing Autistic children and young people being educated in mainstream settings. 37% of these parents told us that they felt the mainstream school their child was currently attending was the best setting to meet their individual needs, however 30% considered that current placement was not best meeting the individual needs of their child.

Less than half (46%) of all parents with children attending mainstream schools considered mainstream to be the best suitable setting for their child whilst more than 1-in-4 (27%) felt that specialist settings would offer their child a more appropriate environment for learning.

52% of the parents were satisfied with their interactions with mainstream setting staff, yet 32% told us they were dissatisfied. Participants were slightly more satisfied with staff's interactions with their children (54%), however 28% still reported being dissatisfied with how mainstream staff interacted with their children.

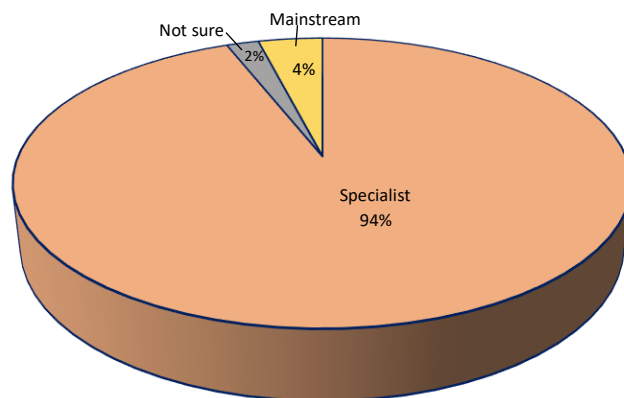
Which type of education provision do you think would best suit your child and their individual needs?

Children currently educated in mainstream settings

Which type of education provision do you think would best suit your child and their individual needs?

Children currently attending specialist provisions

Children currently attending specialist provisions.

30% of all participants in the parent survey told us their children were receiving their education in specialist provision settings. Nearly three quarters (72%) of these parents felt that the current specialist setting was the best place to ensure their child's individual needs were being met and just 14% feel their children's needs were not being best met in their present school placement.

94% of parents and carers of Autistic children and young people currently being educated within specialist provisions felt a specialist setting was the most suitable placement for their children, with only 4% telling us they thought their child would be more suited to a mainstream education.

Overall, 86% of the parents of pupils attending specialist settings were satisfied with their contact with the staff, just 6% told us they were not satisfied with these interactions. 88% say they were content with how the staff at their child's specialist setting interacted with their child, 4% of respondents felt dissatisfied with how setting staff interacted with their children.

What parents told us about educators' role in early identification and supporting access to diagnostic pathways.

17% of the pupils represented by parents and carers who took part in the parent survey did not have a formal Autism diagnosis but were currently on the diagnostic pathway. Their parents were asked about how initial concerns were raised and how supportive their child's school had been in opening the gateway to access diagnostic services.

Identification of concerns

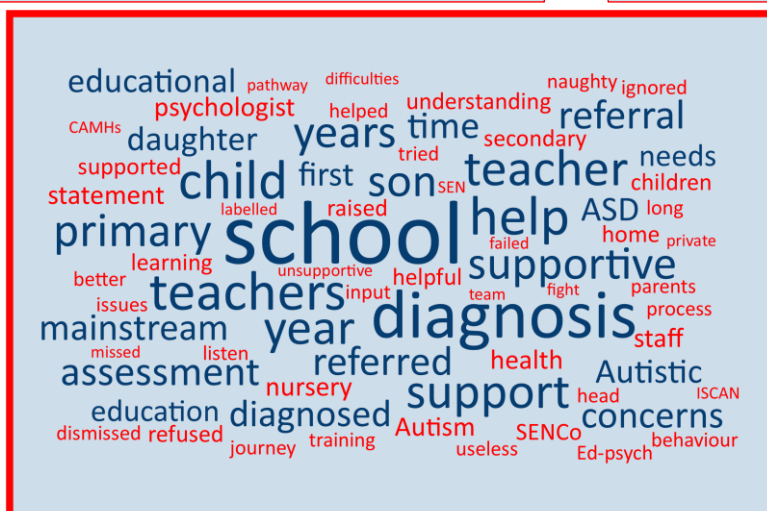
16% told us that their child's school were the first to identify and raise concerns about their child. 64% said that they had been the ones to take their concerns to the school, 44% told us that the school had listened to their concerns and acted upon them, however 56% felt their child's school did not listen when they first approached them.

Schools were more likely to identify possible signs of Autism in male pupils than females (19%:13%). 39% of boys' parents reported schools listened to

their concerns, yet 61% feel the school did not take their concerns seriously. Half of girls' parents said they felt listened to, whilst the other half did not.

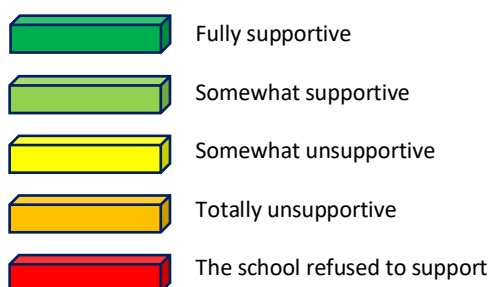
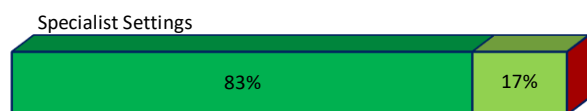
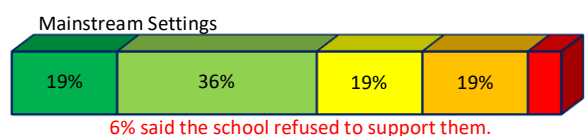
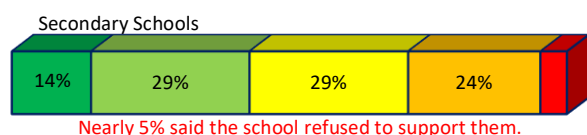
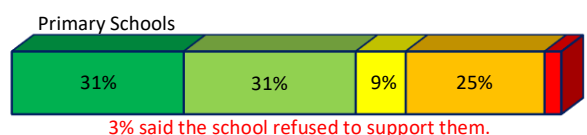
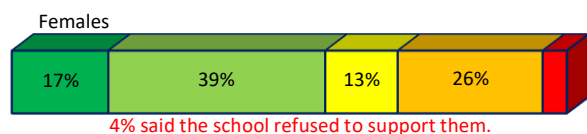
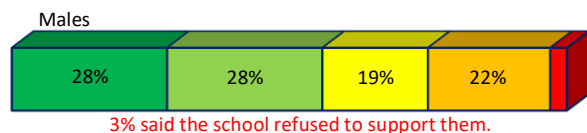
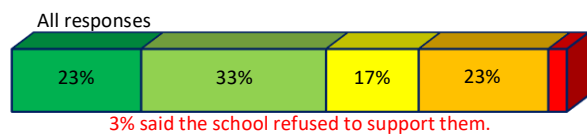
Primary schools initially identified 22% and took the concerns of parents seriously in 36% of cases, although parental reports suggest in 44% of cases primary schools did not follow up on their concerns. In secondary schools the school was the first to raise concerns in 14% of cases, however in situations led by parent concern 47% felt the schools did not listen compared to 26% that did.

Unsurprisingly, specialist settings were more adept at identifying possible Autism indicators than mainstream (29%:17%). In cases where parents were first to raise concerns 100% felt listened to by staff at specialist settings, whereas in mainstream 27% told us the school took their concerns seriously, however 50% of parents felt they were not listened to.

Word cloud created from parental responses relating to their child's school's involvement in identification of concerns and accessing diagnostic services.

How supportive do you feel your child's school has been in opening the gateway to access diagnostic services?

Accessing diagnostic pathways

Parents who told us that their child was currently on the diagnostic pathway were asked how supportive their child's school had been in initiating diagnostic processes and opening the gateway to the diagnostic pathways.

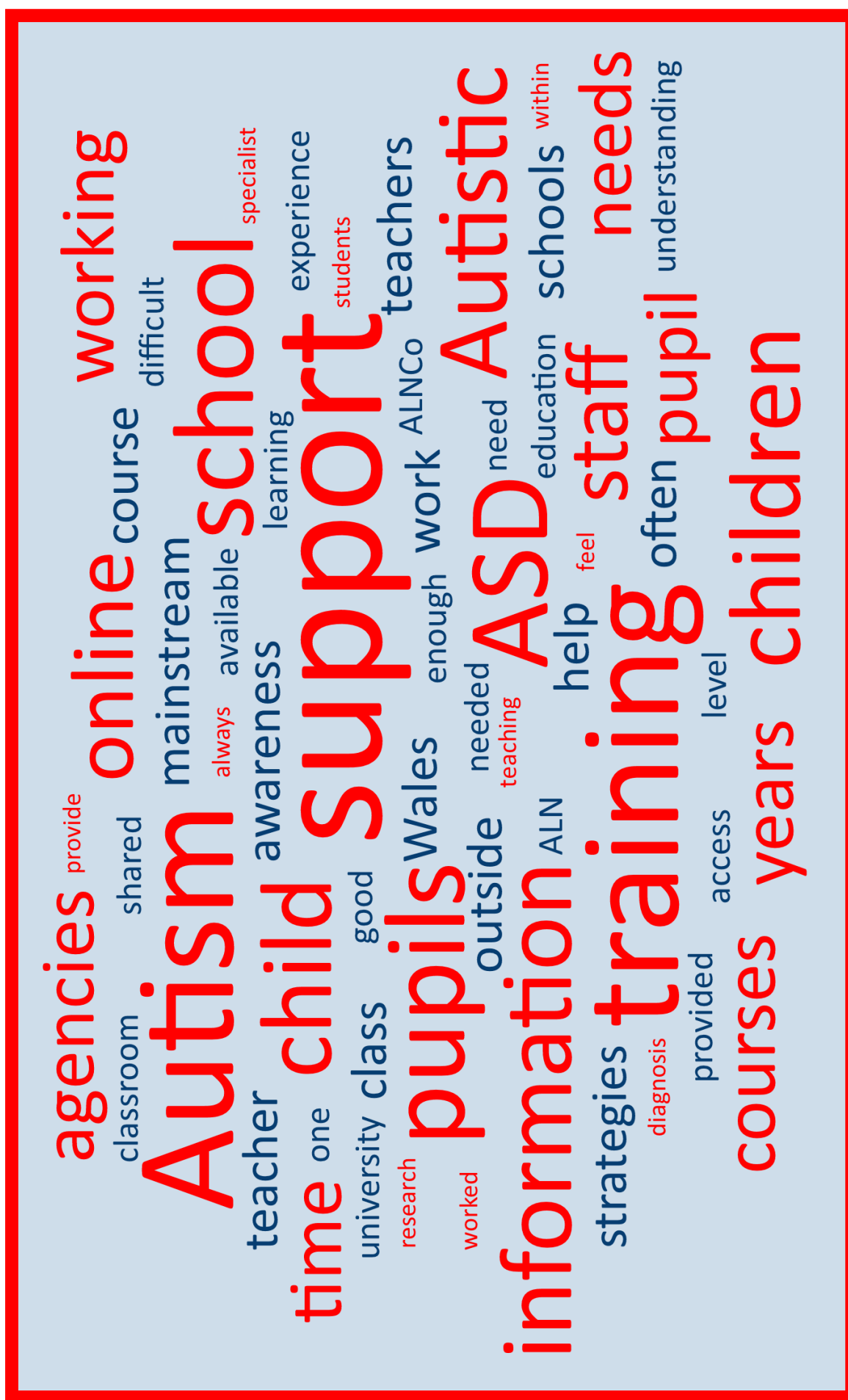
98% of the parents responded with 57% suggesting their child's school had been supportive of the referral onto the diagnostic pathway, however 43% felt unsupported with 3% saying the school refused to support a referral.

Parents of boys found schools more willing to fully support the initiation of the diagnostic process (28%) than those with daughters (17%), although overall support was more aligned (56%:57%) however just over 4% of girls' parents told us the school had refused their support compared to slightly under 3% in parents of boys.

Parental reports suggest there are significant differences in the likelihood of gaining support depending on the age of the child, especially in which sector they are educated. Pupils in primary schools whose parents wish to embark on the diagnostic journey are twice as likely to gain the support of the school than those who start the process whilst in secondary school. For those in primary settings 57% had the support of the school whilst 3% were refused any support, meanwhile 57% of the parents of secondary school pupils felt the school to be unsupportive and almost 5% were refused support.

All parents with children already attending specialist settings said their schools had been supportive, with 83% saying they felt the school was fully supportive of their child being entered onto the Autism diagnostic pathway. Mainstream settings were generally supporting of the process, 19% of parents saying they had the full support of their child's school. However, 44% felt the school had not supported them with nearly 6% telling us that they had been refused support from their child's school.

Participating educators had many opportunities to enter comments within the survey, their responses produced this Word Cloud.

What educators told us...

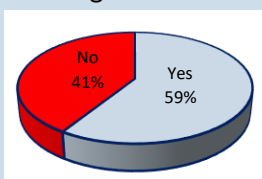
51% of educators told us they have experience of Autism outside of their professional role.

92% of education professionals have experienced working with Autistic children and young people.

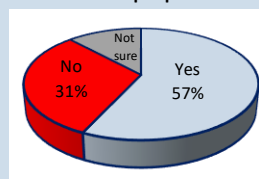
68% told us they were currently working with Autistic pupils.

Information sharing

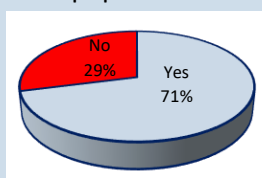
Did you have the opportunity to meet the pupil before working with them?

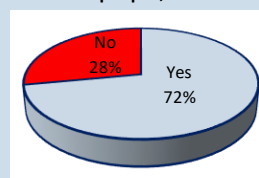
Do you feel you were given enough information about the pupil?

Were appropriate strategies known to be effective with the pupil shared in advance?

Were you made aware of specific triggers known to upset the pupil, in advance?

79% of education professionals told us they felt well supported by their school/employer, whilst working with Autistic pupils.

11% felt unsupported

39% of educators said they felt unsupported by their Local Authority whilst working with Autistic children and young people.

35% felt supported

42% told us they were satisfied with the support received from outside agencies when they were working with Autistic pupils.

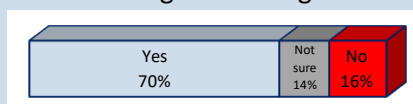
39% were not satisfied

Autism related training

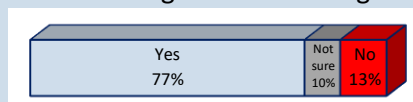
1-in-4 educators say they have not received any Autism related training provided by their employers. **65%** said they feel their employer provides enough Autism related training. **57%** told us they have independently undertaken their own Autism related training.

Knowledge and understanding

Do you feel you have enough knowledge about Autism?

Do you feel you have enough understanding about Autism?

Access to resources

59% told us they have enough access to resources to support them whilst working with Autistic pupils, but **41%** said they were not sure or did not know where to access resources.

Teachers

Almost 2% of teachers who took part in the educator survey told us they were Autistic, closely mirroring the percentage of pupils reported as being Autistic across Wales.

51% say they have experience of Autism outside their professional role and 94% said they have taught an Autistic pupil, with 68% of those currently working with an Autistic student.

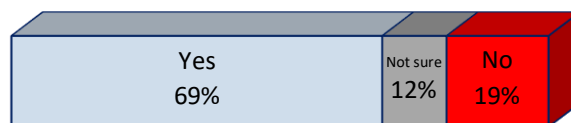
64% said they had been given an opportunity to meet and get to know the pupil before they started working with them, 31% felt they hadn't received enough information about the student in advance. Three quarters told us that they were informed of appropriate strategies known to be effective with the Autistic young person whilst just over a quarter say they weren't made aware of specific triggers known to upset the child.

85% of teachers felt supported by their school, when working with Autistic students, 43% feel they were not supported sufficiently by their Local Authority and 46% thought they had been adequately supported by outside agencies.

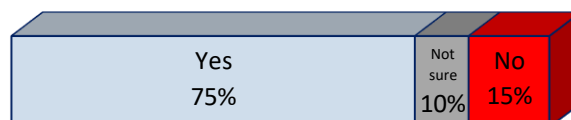
More than 20% told us they had not received any Autism related training provided by their employer, however 85% of those who had said their training had occurred within the past 5 years. 72% feel their employer provided sufficient training and 57% had independently undertaken training to improve their knowledge and understanding of Autism.

28% suggested they didn't have enough resources available to them to support Autistic pupils effectively. 88% said they would like to access more resources however 36% said they were unsure or did not know where they could access more resources to support them in their current role, whilst teaching Autistic students.

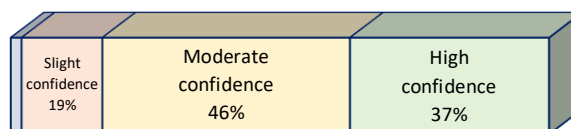
Do you feel you have enough general knowledge about Autism?

Do you feel you have enough general understanding about Autism?

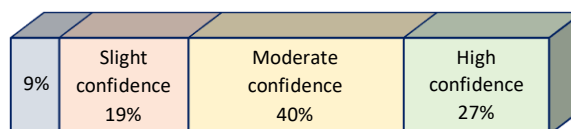

How confident are you that you would have the knowledge and understanding to support an Autistic pupil?

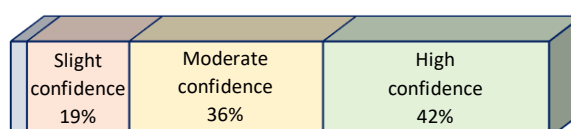
2% of respondents indicated they have NO confidence

How confident are you that you would have the knowledge and understanding to support the family of an Autistic pupil?

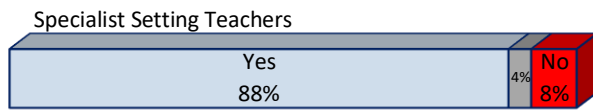
9% of respondents indicated they have NO confidence

How confident are you that you would be able to identify if a pupil was displaying Autistic related traits and behaviours?

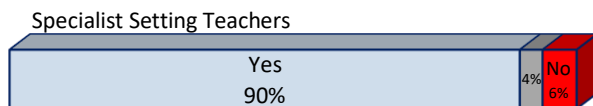
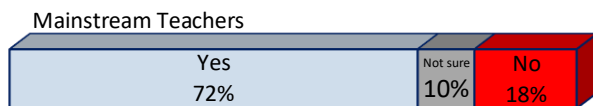
3% of respondents indicated they have NO confidence

Do you feel you have enough general knowledge about Autism?

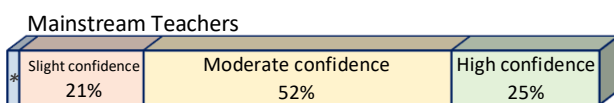
**8% of teachers working in specialist Autism education settings felt they didn't have enough detailed knowledge of Autism*

Do you feel you have enough general understanding about Autism?

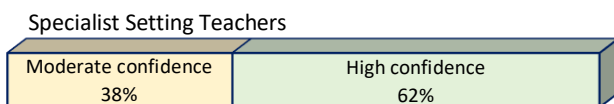

**4% of teachers working in specialist Autism education settings felt they didn't have enough detailed understanding of Autism*

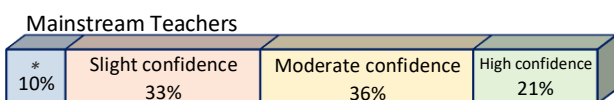
How confident are you that you would have the knowledge and understanding to support an Autistic pupil?

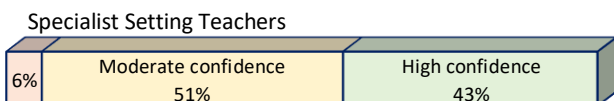
**2% of respondents indicated they have NO confidence*

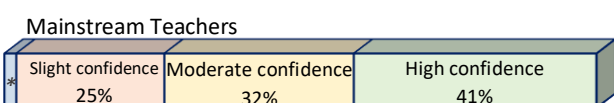
How confident are you that you would have the knowledge and understanding to support the family of an Autistic pupil?

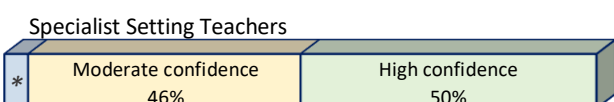
**10% of respondents indicated they have NO confidence*

How confident are you that you would be able to identify if a pupil was displaying Autistic related traits and behaviours?

**2% of respondents indicated they have NO confidence*

**4% of respondents indicated they have NO confidence*

Teachers in mainstream and specialist settings

63% of teachers who responded to the survey worked in mainstream settings, 33% were working in specialist settings.

83% of mainstream teachers told us they felt supported by their school when they were working with Autistic pupils compared to 94% of teachers in specialist settings.

49% of teachers in specialist settings feel their Local Authority provided enough support, whilst 36% felt unsupported by the Authority.

In mainstream schools 45% of teachers felt unsupported by the Local Authority compared to 35% that said their Authority provided sufficient support.

Outside agencies were thought to provide enough support by 39% of mainstream teachers and 62% of teachers employed in specialist settings.

74% of teachers working in specialist Autism settings told us they received no Autism related training from their employers before starting in the role, however, 74% also said their employers provided them with regular updated Autism related training.

85% of teachers working in specialist settings and 77% of those in mainstream said their employers had provided them Autism related training.

73% of mainstream teachers felt their schools provided them with enough Autism related training, whilst 19% of teachers in specialist settings thought their employers could provide them with more Autism related training.

76% of teaching staff from specialist settings and 48% in mainstream have independently undertaken training to help improve their knowledge and understanding of Autism.

Support staff

46% of education support staff told us they have experience of Autism outside of their professional role, and 91% say they have worked with Autistic children and young people.

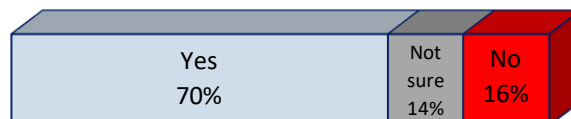
52% of those who have worked with Autistic learners say they had an opportunity to meet and get to know the individual before starting to work with them. Less than half felt they were given enough information about the pupil in advance, 61% said effective strategies were shared and two thirds were informed of triggers that were known to upset the child.

77% told us they have received Autism related training, with 85% saying this training was within the last five years. 31% felt their schools were not offering enough Autism related training and 57% said they have independently taken courses to improve their knowledge and understanding of Autism.

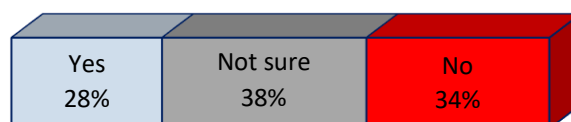
71% of school support staff feel they have enough general knowledge about Autism, whilst 78% think they have sufficient understanding of Autism.

1-in-4 respondents suggest they don't have enough resources available to them, 91% would like to access more resources and 45% did not know or were unsure where they could access additional resources to support them, whilst working with Autistic pupils.

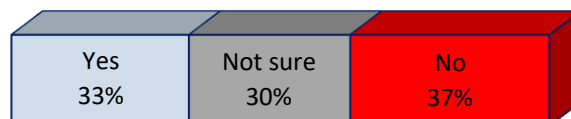
Do you feel you are/were getting enough support from your school whilst working with Autistic pupils?

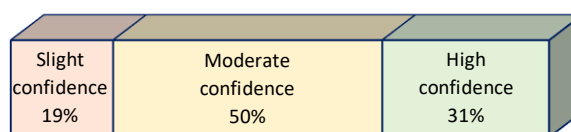
Do you feel you are/were getting enough support from the Local Authority whilst working with Autistic pupils?

Do you feel you are/were getting enough support from outside agencies whilst working with Autistic pupils?

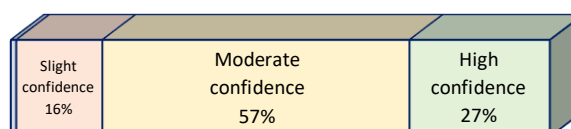

How confident are you that you would have the knowledge and understanding to support an Autistic pupil?

None of the respondents indicated they have NO confidence

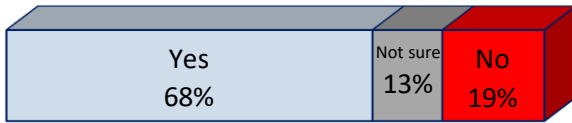
How confident are you that you would be able to identify if a pupil was displaying Autistic related traits and behaviours?

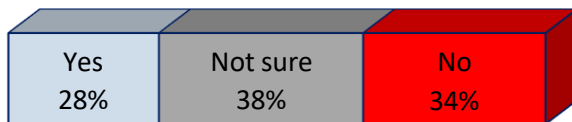
One respondent indicated they have NO confidence

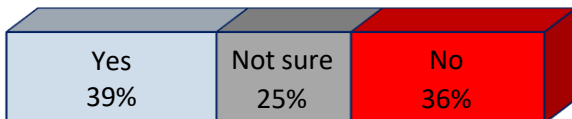
Do you feel you are/were getting enough support from your school whilst working with Autistic pupils?

Do you feel you are/were getting enough support from the Local Authority whilst working with Autistic pupils?

Do you feel you are/were getting enough support from outside agencies whilst working with Autistic pupils?

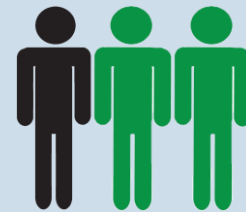

1-2-1 support staff

78% of education support staff say they have at some point in their career provided 1-2-1 support to an Autistic pupil.

44% of those who have said they had no detailed knowledge of Autism before they took on the role of supporting an Autistic pupil 1-2-1.

61% told us they did not receive any Autism related training in advance of them working 1-2-1 with an Autistic child or young person.

1-in-3 support staff who have worked as a 1-2-1 support for an Autistic pupil had no prior knowledge of Autism and received no Autism related training before starting in the role.

72% said they did have some form of Autism related training whilst they were working 1-2-1 with an Autistic student.

56% felt their employer provided them with sufficient training although 32% feel their employer could provide them with more Autism related training.

63% of staff who have provided 1-2-1 support to Autistic pupils told us that they have independently undertaken their own training to improve their knowledge and understanding of Autism.

Agency and supply staff

92% of education agency and supply staff have experience of working with Autistic pupils, and 67% told us they have worked as a 1-2-1 support with an Autistic pupil whilst on supply.

50% say they have had times where they were not made aware that they would be working with Autistic pupils before arriving at a school, although all participating agency and supply staff said they have experienced occasions where they were given this information in advance.

1-in-3 felt they were not given enough information about the young person they would be working with in advance, however, 42% suggested that they were given sufficient information upon arrival at the setting.

75% told us that they were made aware of appropriate strategies known to be effective with the individual pupil and all had been given information relating to specific triggers known to upset the young person.

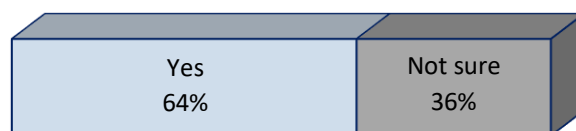
1-in-4 said there were occasions where they felt unsupported by the school in which they were working, whilst working with Autistic pupils.

83% of agency education staff said they had received Autism related training provided by their employers within the last 5 years. Half felt their employer provided them with sufficient Autism related training, whilst $\frac{3}{4}$ say they have independently undertaken their own training to improve their knowledge and understanding of Autism.

One education agency supply staff member said...

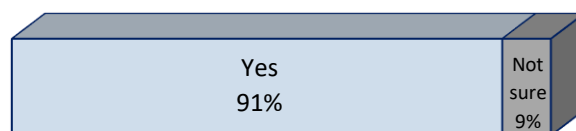
"I wish to share that all school staff should have compulsory ASD awareness training. It is very difficult treading the line of doing the very best I can for the autistic child in a mainstream class when other staff in the class do not get provided with appropriate Autism understanding training."

Do you feel you have enough general knowledge about Autism?

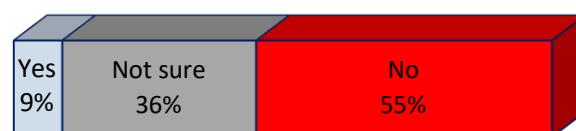
None of the respondents selected the NO option

Do you feel you have enough general understanding about Autism?

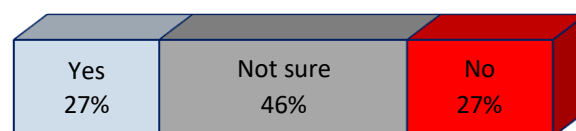

None of the respondents selected the NO option

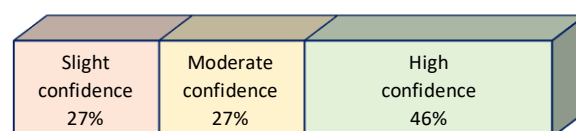
Do you feel you have enough access to resources to improve your knowledge and understanding about Autism, and support you in your current role?

Do you know where to access resources to improve your knowledge and understanding about Autism, and support you in your current role?

How confident are you that you have the knowledge and understanding to support an Autistic pupil?

None of the respondents indicated they have NO confidence

[illegible]

Half considered their child would remain educated at home, for the remainder of their time in education.

Educated at home – what parents told us...

4% of parents who took part in the survey say their children were being educated at home.

86% felt educating their child at home was the best approach to meet their individual needs.

79% told us the decision to educate their child at home was their preference.

86% of young people educated at home had previously been educated in a mainstream setting, **36%** had attended a specialist setting.

36% of parents whose children are educated at home felt their child might be better placed in a specialist setting.

50% told us they expected their child to continue being educated at home for the remainder of their education.

93% said their Local Authority had not discussed the different placements available to their children.

79% of parents who decided to educate their children at home felt unsupported in making the decision by their Local Authority.

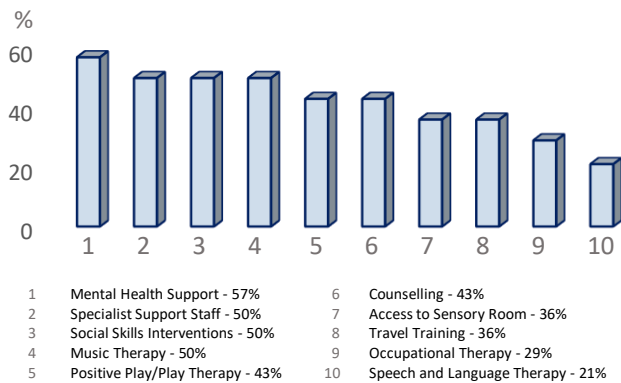
50% told us their Local Authority had supported the transition from setting to education at home.

57% of young people educated at home have a Statement of Educational Need.

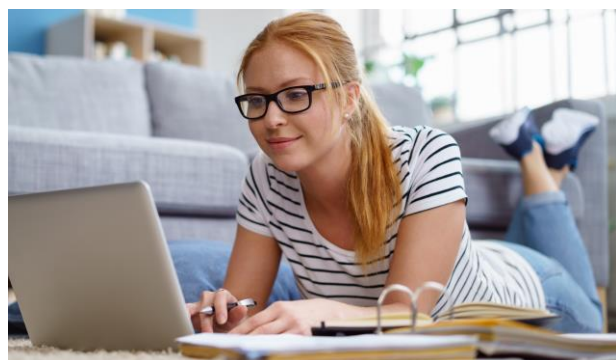
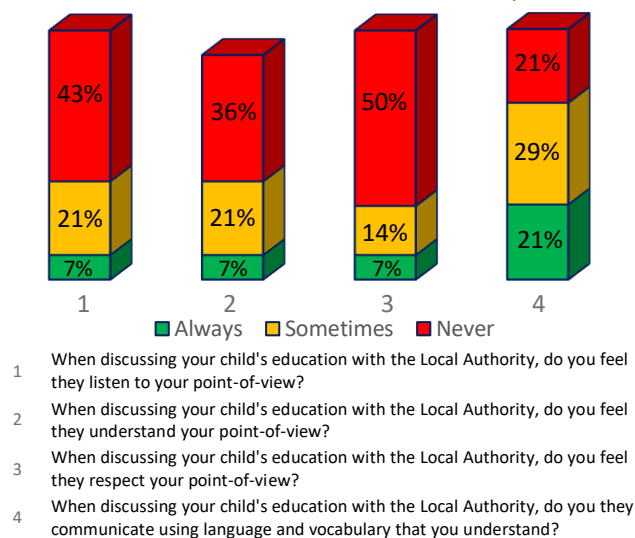
38% have provision within their Statement for being educated at home.

63% do not receive all the support prescribed within their Statement.

Areas of support that parents feel their child needs but does not currently have access to.

Communication between home and Local Authority

What led you to make the decision to educate your child at home?

"He spent more time suspended because of his behaviour, so wasn't having an education"

"The placement 'broke down', the school did not implement any of the strategies needed for my child to thrive"

"Child heard teachers laughing about her exclusion and since then has refused to attend school"

"Unhappiness, mental wellbeing and bullying"

"My child was bullied, and the school isolated him, not the bullies. They told us there was nowhere in the school for him"

"His anxiety was at a level where he was close to breakdown, nobody in the school listened to me because he sat under his desk all day and didn't cause any trouble. He was having panic attacks and started talking about killing himself when he was only 7"

Tudalen y pecyn 143

Educated at home

71% of parents said their child was happy being educated at home.

50% of parents whose children are educated at home feel their child receives the right level of support to help them succeed, however 71% told us that they felt they didn't get enough support to help their child.

58% said their child needed some form of mental health support that they were not currently accessing.

36% told us they are in regular communication with the Local Authority regarding their child's education, yet 93% felt there was not enough communication with their LA.

36% of children being educated at home have experienced school exclusion through internal 'isolation' and fixed term external exclusion. 7% have been permanently excluded from an education setting.

90% of those who attended a school prior to being educated at home had been the victim of bullying, with 66% of parents considering their child was bullied for being Autistic.

Statement of Educational Need

51% of the participants in the survey of parents and carers said their child has a Statement issued by the Local Authority, closely matching the 54% of Autistic pupils with a Statement across Wales.

Parental reports suggest Statements were issued to 41% of Autistic pupils in mainstream education, 87% of pupils attending specialist provisions, 64% of those accessing a flexi/blended learning pathway and 57% of those being educated at home. 56% of young people educated through a flexi/blended pathway and 38% of children educated at home have these approaches prescribed within their Statement.

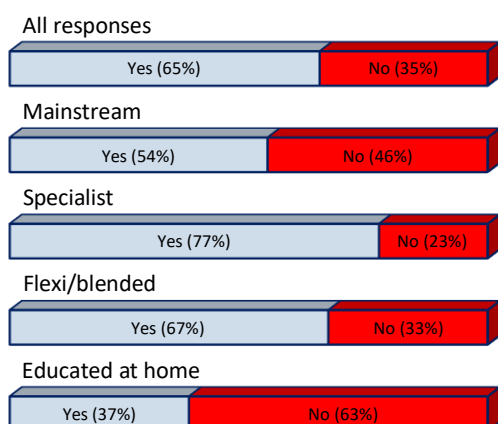
74% of respondents told us that Autism was the primary need recorded in their child's Statement.

A Statement of Educational Need is a document issued by a Local Authority, following a Statutory Assessment process. The 'Statement' is legally binding, setting out the individual needs of a child and how they should be met within their education. The document will set out long-term targets and indicate appropriate strategies for achieving short-term incremented steps towards reaching them. An annual review involving a multi-agency approach is held to assess the effectiveness of the document and identify where any changes are required. In Wales, under the implementation of the new ALN code, Statements are gradually being phased out, to be replaced by Individual Development Plans (IDPs).

More than a third (35%) of parents told us that their child was not receiving all of the support detailed within their Statement.

In mainstream settings 54% reported their child to be receiving all the specified support. 20% of parents with Autistic children in pre-school settings, 37% in primary, 59% in secondary and 57% in post-16 reported their child was not in receipt of all the support as detailed within their Statement. Data suggests that mainstream primary school pupils are 2½ times more likely to get all the support they are entitled to than those in mainstream secondary education. Two thirds of pupils attending specialist provisions are reportedly receiving all the support as set out within their Statement. Parents of pupils attending both specialist primary (80%) and secondary (81%) report a high percentage of pupils accessing the prescribed support, however there was a 50-50 split for those young people attending specialist post-16 provisions.

Does your child receive all the support detailed within their Statement of Educational Need.

73% of parents with children who currently have a Statement of Educational Need said they have not yet been informed of the upcoming changes in the provision of ALN support.

Individual Education Plans

An Individual Education Plan (IEP) is a formal, structured document to help teaching staff plan and prepare a child's education. The IEP should be unique to the child, reflecting their individual needs and must help guide what is taught, exactly how it should be delivered and how often. It should set out short-term achievable targets and strategies for reaching them particular to the child, over and above what may be available to the whole class, which are kept under regular review. In Wales, under the implementation of the new ALN code, IEPs are gradually being phased out, to be replaced by Individual Development Plans (IDPs).

65% of respondents to the parent survey told us their child had an IEP, just under a quarter said they didn't and 11% were not sure if they had an IEP or not.

36% of Autistic children attending pre-school settings, 58% in primary and secondary schools, and 42% of young people in post-16 education settings have an IEP.

In mainstream education settings 52% had an IEP whilst a quarter did not. 76% of Autistic pupils in specialist provisions were said to have an IEP, with only 6% being without. Parents of 64% of those currently on a flexi/blended learning pathway told us their child had an IEP, a third said the document covers the various settings they attend. 21% of young people being educated at home have an IEP, two thirds of them say the Local Authority help them to maintain the document.

60% of parents said they thought their child's IEP was reviewed on a regular basis, however 1-in-5 felt that it was not. Less than half (47%) of parents with children attending mainstream education compared to 80% of those

in specialist provisions say there is a regular review of the document, whilst 22% of those educated through a flexi/blended approach and a third of those educated at home felt the IEP is not reviewed regularly enough.

55% told us that their child is involved in the reviewing of their IEP, less than half of those in primary settings (48%), nearly 60% of those in secondary and three quarters of those attending post-16 placements.

65% said that they were often involved in the review of their child's IEP, 59% in mainstream in comparison to 76% in specialist education.

54% of parents felt the targets set within their child's IEP were realistic and achievable, whilst 18% disagreed. The level to which parents agreed reduced slightly as their child moved through the sectors, 100% in pre-school, 54% in primary, 51% in secondary and 50% of those with children educated in post-16 settings. Nearly three quarters of those with children in specialist settings feel their IEP targets were achievable compared to 41% of those whose children were in mainstream.

Areas of support

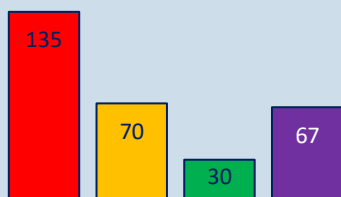
Parents were asked about different types of support to find out what their children were currently receiving or what they thought their children should be receiving, whilst in school.

Participants were given 4 response options:

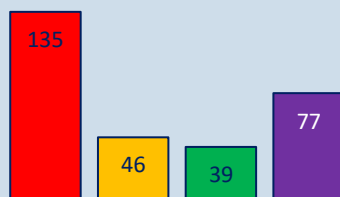
No access currently, but it is needed - Limited Access but more is needed - Sufficient Access - No access needed

No access currently, but it is needed - The five areas where most parents felt their child needed support that currently was not made available to them were:

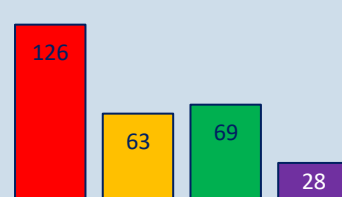
Mental Health Support
(45%)

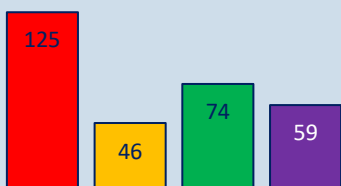
Travel Training (45%)

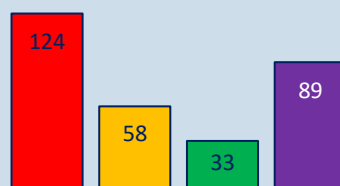
Peer Mentoring/Buddying
(44%)

Access to Sensory Room
(41%)

Occupational Therapy (41%)

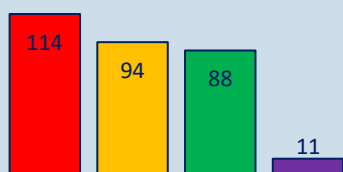

The next five areas were:

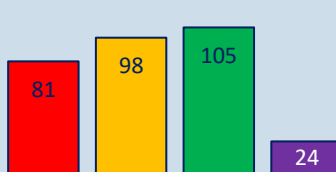
General Life Skill Development	123 (41%)
Road Safety Guidance	119 (40%)
Social Skills Interventions	114 (37%)
Counselling	112 (37%)
Positive Play/Play Therapy	100 (33%)

Limited Access but more is needed - The five most common areas where parents felt their child needed more support than they were currently receiving were:

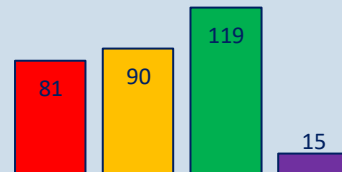
Social Skills Interventions
(31%)

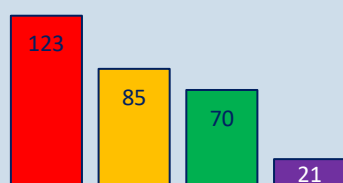
Specialist Support Staff
(30%)

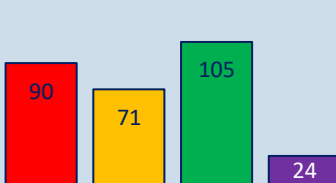
Access to quiet room or
safe space (30%)

General life skill
development (28%)

Support during
unstructured times (24%)

The next five areas were:

Mental Health Support	70 (23%)
Peer Mentoring/Buddying	63 (22%)
Counselling	61 (20%)
Road Safety Guidance	60 (20%)
Occupational Therapy	58 (19%)

Educational Support

52% of children and young people felt they did not get enough help in school.
56% for those educated in mainstream compared to 30% of those in specialist settings.

42% suggested they were unable to cope with the work given to them in school.
45% of pupils in mainstream, and just 20% of those in specialist settings.

42% of Autistic pupils felt their teachers did not know how to support them.

35% of parents told us their child received no additional support in school, girls (61% access additional support) are less likely to have support than boys (66%).

Almost 2-in-5 primary school pupils and a third of those in secondary and post-16 education receive no additional support.

According to parental reports 27% of pupils attending mainstream settings currently do not have any additional provision in place.

"There is a huge lack of support for children who are academically able and non-disruptive, like girls with ASD"

"...he gets forgotten, just because my child has no learning difficulties, it doesn't mean he doesn't struggle"

"I was told that secondary schools don't get funding for support staff"

"Neurodiverse children deserve input from trained support staff...there should be a minimal level of training"

"It is heart-breaking to be told there isn't enough funding to implement all the support identified in your child's IDP"

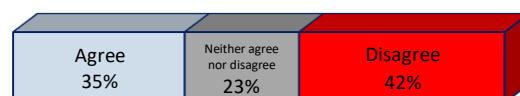
"I don't like asking for help I'm quiet, so they leave me to it"

"I felt like I sometimes got a lot of help but sometimes I didn't"

"My helper is great he knows me well and can see when I need help"

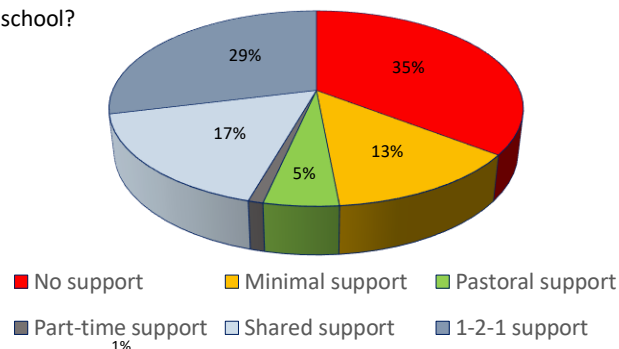
"It's hard, my teachers don't see I am struggling"

My teachers know how to support me.

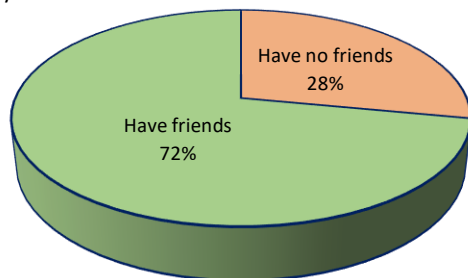

"Work can be a struggle to get my head around I find it hard to concentrate, some subjects were ok, but in others I struggled and wasn't really getting the help I needed"

What level of additional support does your child receive in school?

Do you have friends in school?

"I found it hard to make friends"

"I have one close friend, sometimes when they are not in school it is lonely"

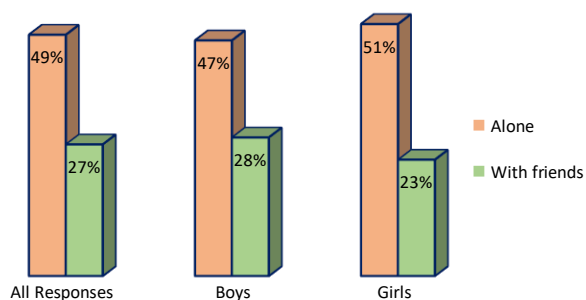
"I only had friends for the last two years of my school life"

"I have a very small group of friends but am often side-lined by them so they can talk to their other friends instead of me"

"I only felt happy with my friends in school...I constantly felt threatened by other pupils"

"I wish I had more friends"

Generally, my child is happiest when alone/with friends.

Peer Relationships in School

28% of young people who responded to the survey told us they have no friends in school.

Parent responses indicate that boys are marginally less likely to have friends than girls with 68% of boys compared to 64% of girls having either no friends or just one close friend.

Age also played a role in determining whether their children made friends with ¼ of primary school aged children having no friends compared to 2-in-5 of those in post-16 education.

Parents told us that 1-in-3 children and young people educated in specialist settings had a good group of friends, slightly higher than the 31% of those attending mainstream settings.

71% of parents felt their child wanted to make friends but struggled to connect with their peers, with girls (78%) being more inclined to yearn for positive relationships with their peers than boys (69%).

Just over a quarter of parents said their child was happiest when with friends, and just below half said their child was happiest when alone.

Bullying

76% of Autistic children and young people told us that they have been bullied in school.

36% of Autistic pupils currently in primary school settings told us they have experienced being bullied, by the time they are educated in secondary settings 87% report being the victim of bullying at school.

Gender differences appear to have little impact on the possibility of encountering bullying with 77% of boys and 74% of girls reporting being bullied at school, whilst 80% of participants who identify as non-binary said they had been bullied.

The type of setting in which a child is educated plays a role on the chances of experiencing bullying, 76% of pupils in mainstream education compared to 70% in specialist settings reported being bullied.

Half of the parents think their child was considered an easy target for bullies, whilst 62% felt their child was targeted by bullies for being Autistic.

98% of parents who were aware of their child being bullied reported this to the school.

56% felt the school did not take their concerns seriously, 60% felt the school did not take appropriate action in response and 62% said the bullying continued despite the school being made aware.

Responses suggest that parents consider schools do not take complaints of bullying seriously or act accordingly in response to concerns, with specialist settings performing worse than mainstream.

"I was told my child needed to be more resilient and ignore or stay away from the bullies"

"The school blamed my son; said he was too sensitive and literal to take jokes and rough play"

"...concerns get ignored so a school can look good on paper without considering the effect on a child's mental health"

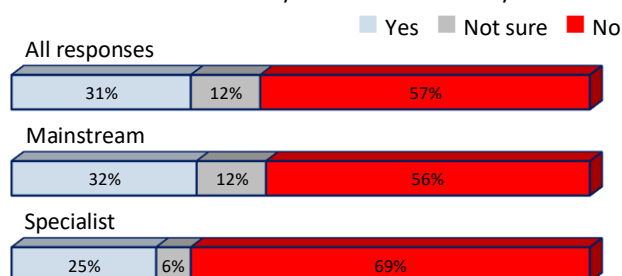
"Other children don't want to talk to me, sometimes they say I am fat and call me names"

"Me and another Autistic student I knew faced a lot of ableism in school from both teachers and students"

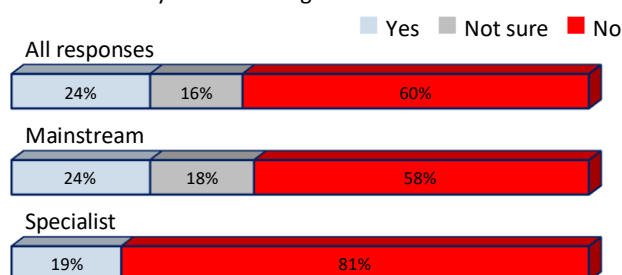
"I was bullied in primary school and most of secondary. I didn't enjoy playing because kids never accommodated for me"

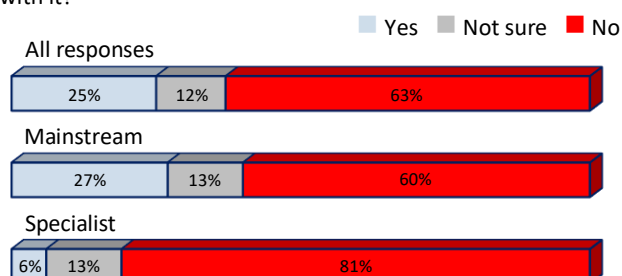
Where you reported bullying issues to the school, do you think the school listened and took your concerns seriously?

Do you think the school acted appropriately in response to your concerns about your child being bullied?

Did the bullying stop, as a result of you asking the school to deal with it?

School exclusions

23% of parents told us that their child had faced a school exclusion, either internally by isolation or through external fixed-term or permanent exclusions.

98% of those represented children who were excluded at mainstream settings, 14% from specialist settings, with 12% having experienced exclusion in both.

78% of those excluded were male (1-in-4 of all boys) and 20% female (18% of all girls). 24% of Autistic pupils who have been suspended or excluded from school, either internally or externally, temporarily, or permanently were aged 10 or younger, with the youngest being 6 years old. 31% were of primary school age (14% of all primary pupil parent responses).

According to parental reports Autistic pupils with comorbid ADHD are 2½ times more likely to be excluded than those without.

Internal exclusions

78% of parents who told us their child had been excluded reported their child being internally excluded by being placed in isolation (18% of all respondents).

95% of the pupils isolated faced this in mainstream schools and 19% in specialist provision (11% were isolated in both type of setting). 65% reported their child had been placed in isolation on more than 5 occasions and 37% said

their child endured isolation periods of two whole school days, or longer.

The youngest participant's child placed in isolation was 6 years, with 20% of those having experienced isolation being aged 10 or younger (7% of all pupils aged 6-10 years). 24% of the pupils were isolated in primary school (9% of all Autistic primary pupils). 64% of primary pupils experienced isolation on more than 5 occasions and 27% for periods of two days or longer. The most common reason given by schools for placing primary pupils in isolation was staff being unable to manage the child's behaviours.

78% of those placed in isolation were male (61% of all represented males). 36% experienced periods of isolation lasting two days or longer and 61% had been isolated on 5 or more occasions. Disruptive behaviour and staff being unable to manage behaviour were the reasons most used by school by way of explanation.

Female participants accounted for 20% of those who had experienced being placed in isolation (14% of all girls). 78% were isolated five or more times and 36% had endured isolation periods lasting two whole school days or longer. 89% of parents told us that their daughter's school had used isolation as a result of them not listening to school staff, whilst unacceptable and disruptive behaviours were also commonly given explanations.

Most common reasons schools have given parents for exclusion of their children.

Internal exclusions

Internal exclusions (All cases)

Disruptive behaviour - 57%
 Aggressive behaviour towards school staff - 50%
 Staff unable to manage child's behaviours - 50%
 Unacceptable behaviour - 48%
 Not listening to the school staff - 48%

20% of all Autistic pupils' internal exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Internal exclusions (Primary school)

Staff unable to manage child's behaviours - 73%
 Violent behaviour towards school staff - 55%
 Aggressive behaviours towards school staff - 55%
 Disruptive behaviour - 55%
 Violent behaviour towards other pupils - 46%

36% of Autistic primary school pupils' internal exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Internal exclusions (Boys)

Disruptive behaviour - 50%
 Staff unable to manage child's behaviour - 50%
 Aggressive behaviour towards school staff - 44%
 Unacceptable behaviour - 39%
 Not listening to the school staff - 39%

19% of Autistic boys' internal exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Internal exclusions (Girls)

Not listening to the school staff - 89%
 Unacceptable behaviour - 78%
 Disruptive behaviour - 78%
 Disobeying school rules - 78%
 Aggressive behaviours towards school staff - 67%

11% of Autistic girls' internal exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Fixed term external exclusions

Fixed term exclusions (All cases)

Staff unable to manage child's behaviours - 52%
 Aggressive behaviours towards school staff - 46%
 Unacceptable behaviour - 46%
 Disruptive behaviour - 42%
 Violent behaviour towards other pupils - 38%

23% of all reported fixed term exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Fixed term exclusions (Primary school)

Aggressive behaviours towards school staff - 65%
 Staff unable to manage child's behaviours - 65%
 Violent behaviour towards school staff - 53%
 Violent behaviour towards other pupils - 53%
 Aggressive behaviours towards other pupils - 47%

47% of Autistic primary school pupils' fixed term exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Fixed term exclusions (Boys)

Staff unable to manage child's behaviours - 50%
 Disruptive behaviour - 45%
 Aggressive behaviours towards school staff - 43%
 Unacceptable behaviour - 40%
 Violent behaviour towards other pupils - 38%

26% of boys' fixed term exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Fixed term exclusions (Girls)

Unacceptable behaviour - 78%
 Aggressive behaviours towards school staff - 67%
 Staff unable to manage child's behaviours - 67%
 Aggressive behaviours towards other pupils - 56%
 Not listening to the school staff - 56%

11% of Autistic girls' fixed term exclusions were blamed on staff shortage or lack of available support.

Permanent exclusions

Permanent exclusions (All cases)

Violent behaviour towards school staff
 Violent behaviour towards other pupils
 Aggressive behaviours towards school staff
 Aggressive behaviours towards other pupils
 Use of bad language directed at staff
 Unacceptable behaviour
 Not listening to the school staff
 Staff unable to manage child's behaviours

*Were all
 referenced
 as reasons
 in 60% of
 permanent
 exclusions*

Permanent exclusions (Boys and girls)

Violent behaviour towards school staff
 Violent behaviour towards other pupils
 Aggressive behaviours towards school staff
 Aggressive behaviours towards other pupils
 Use of bad language directed at staff

The 5 most common reasons given by school for the permanent exclusion of Autistic boys and girls were the same, with each referenced in 67% of boys' and 50% of girls' exclusions.

Permanent exclusions (Primary school)

Violent and aggressive behaviour towards school staff and other pupils was the most common reason for the permanent exclusion of Autistic primary school children, being cited as explanation in 100% of the reported exclusions.

Fixed term/temporary external exclusions

20% of parents told us their child had been temporarily externally excluded by being sent home or asked to stay at home, known as a fixed term exclusion.

15% of those pupils had been given a fixed term exclusion from both mainstream and specialist settings, 98% from mainstream and 19% at specialist provision. 42% of pupils temporarily excluded faced fixed term exclusions on five or more occasions, whilst a third had been excluded for periods of a whole school week or longer. 4% of them were aged just 6 years old, and a quarter were aged 10 years or younger (10% of all participants' children aged between 6 and 10 years). 13% of all respondents whose children were in primary education said their child had been temporarily excluded, 41% on more than five occasions and 35% for periods of a week or more.

81% were boys (22% of all males) with 43% temporarily excluded on five or more occasions and a third for a week or longer. Half of the parents of boys who had experienced fixed term exclusions say the school had given the reason that they were unable to manage their child's behaviours with disruptive behaviour being the second most common reason. 14% of all females represented in this study had been temporarily excluded. A third were removed from school for a week or more, whilst 42% had faced fixed term exclusions five or more times. Schools referenced unacceptable behaviour in 78% of cases whilst 2-in-3 were for aggressive behaviours towards school staff.

52% of parents said they did not receive a written account of the exclusion from the school.

Permanent exclusion

10% of parents who reported that their child had been excluded at school told us they had been permanently excluded (2% of all parental responses).

80% of those were permanently excluded from mainstream schools (2% of those participants educated in mainstream) with 20% being permanently excluded from specialist settings (1% of those educated in specialist provision). The youngest child of a participant to be permanently excluded was 9 years old, with 40% of permanent exclusions happening in primary settings, due to violent and aggressive behaviour towards staff and other pupils.

80% were permanently excluded from one setting, whilst 20% were excluded from two.

2% of all parents of boys said their son had been permanently excluded, two thirds from one school and a third from two. 40% of all those who had faced permanent exclusion were female (3% of all girls who were represented).

80% of parents whose children had been permanently excluded told us they felt supported by their Local Authority in finding suitable alternative provision for their child.

About this report

This report presents the first phase of findings from a study conducted by Swansea University School of Education. The data was collected between April and August 2021 through three online survey questionnaires. In total, responses from 841 individuals were entered into the analysis, 92 Autistic children and young people, 371 of their parents and carers and 378 education professionals, all resident and learning or working in Wales. Both quantitative data (responses to yes/no and multiple-choice questions) and qualitative data (responses to the optional free-text requests for further information) were included within this initial analysis.

Following publication of this preliminary report, further, more detailed analysis will continue and the conclusions of this will direct the remainder of the project, which is scheduled for completion in the summer of 2023.

Preliminary conclusions

For many Autistic children and young people in Wales, negotiating the day-to-day challenges of the education system is an overwhelming experience. Both the students themselves, and their parents have shared their frustrations about many areas that present significant issues in their responses to the surveys.

Whilst educators who took part in the study, largely considered themselves to have a good knowledge and understanding of Autism and the particular difficulties Autistic pupils face, it is clear that parents and pupils share a different viewpoint and feel there to be room for improvement in these areas.

Whilst the majority of Autistic young people told us they enjoyed going to, and were happy when at school, a large proportion told of the heightened anxiety a school day can generate. Those attending specialist settings were notably more content than those in mainstream, and there were also clear gender differences to be found in the experiences discussed. Parental reports also pointed to a significant difference in the experiences of those attending mainstream and specialist settings, with most indicating a greater overall satisfaction with the specialist provision experience.

The author of this report will continue detailed analysis of all responses and endeavour to set out a comprehensive set of conclusions to support any recommendations for moving forward upon completion of this project.

The Swansea University School of Education (SUSE) is determined to be an internationally recognised, but also Welsh, centre for high quality educational research. SUSE is already engaged in a wide range of research activities, including collaborative projects at national and international level.

SUSE aspires to be a leading research centre with a strong focus on policy and practice. It is internationally connected and is establishing itself to be a centre of excellence nationally and internationally.

All SUSE academic staff hold doctorates and are research active. The research profile of the department represents both a breadth and depth of interests within the field of education and those holding more senior posts have an international research profile.

Acknowledgements and thanks

The author would like to acknowledge the fantastic support of Ms Delyth Williams and her ongoing efforts in ensuring translations of all materials relating to this project are available in the Welsh language.

The author would also like to thank the following:

Dr Gareth Noble and Ms Rachel Church for the encouragement to embark upon this project and the conviction in its validity.

Drs Cathryn Knight and Helen Lewis, the project supervisors for their continued support and invaluable advice to get the project to this stage.

The parents and their children who tried out the layout and questions within the surveys and gave valuable feedback.

All the participants who took part in the surveys, your responses have been truly amazing, and those who took the time to share the details of each survey to ensure the project attracted responses from every Local Authority area in Wales.

The Education of Autistic Pupils in Wales
Preliminary Report 2021

Steffan Davies MSc
Swansea University School of Education
856614@swansea.ac.uk

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon